

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**ANO MIERA UZTURĒŠANAS MISIJU IZVĒRTĒJUMS: SĪRIJAS GADĪJUMA
ANALĪZE**

MAĢISTRA DARBS

Autors: Līva Immermane

Studenta apliecības Nr.: li09015

Darba vadītāja: Dr. sc. pol. Gunda Reire

RĪGA 2014

ANOTĀCIJA

Atslēgvārdi: *ANO, konfliktu risināšana, miera uzturēšanas misijas, instrumenti, Sīrija*, Maģistra darbā „ANO miera uzturēšanas misiju izvērtējums: Sīrijas gadījuma analīze” analizēta mūsdienu konfliktu iedaba to pārvaldīšanas un risināšanas metodes, uzsverot miera uzturēšanas misiju konceptu. Darba ietvaros, balstoties uz ANO oficiālajiem dokumentiem un praksi, izstrādāta metode miera uzturēšanas misiju analizēšanai. Tajā ietverti desmit miera uzturēšanas instrumenti ar tiem atbilstošām funkcijām un izvērtēšanas kritērijiem. Ar izstrādātās metodes palīdzību tiek analizēta ANO miera uzturēšanas misija Sīrijā (UNSMIS), konstatējot, kurus no ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem tā izmantojusi attiecīgajā misijā, un kā tie tikuši izmantoti. Darba ietvaros tiek analizēti arī mūsdienu miera uzturēšanas misiju izaicinājumi un problēmas, kas Sīrijas krīzes gadījumā balstīti uz neveiksmīgi īstenotajiem miera uzturēšanas instrumentiem.

izacinājumi, UNSMIS.

ABSTRACT

The topic of the Master thesis is „Evaluation of the UN Peacekeeping Missions: The Case of Syria” which involves analysis towards the nature of modern conflicts, methods of conflict management and resolution, focusing on the peacekeeping concept. The aim of the Master Thesis is to create a new method for analysing peacekeeping missions based on the official documents and the United Nations practice. The following method includes ten peacekeeping instruments, functions and criteria concerning the UN guidelines. The analysis of the Master thesis is based on the concrete method in order to figure out what kind of instruments have been applied and how they could be used in UNSMIS. Throughout the Master thesis the Author has analysed possible nowadays peacekeeping mission challenges and problems taking into account the failure of peacekeeping missions in Syria resulted by the use of inappropriate peacekeeping instruments.

Key Words: *UN, conflict resolution, peacekeeping missions, instruments, Syria, challenges, UNSMIS.*

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ABSTRACT	3
SATURS.....	4
APZĪMĒJUMU SARAKSTS	6
IEVADS	7
1. KONFLIKTS, TĀ CĒLOŅI UN RISINĀŠANA MŪSDIENĀS	11
2. MIERA UZTURĒŠANAS MISIJAS	20
2.1. Miera uzturēšanas misiju funkcijas	21
2.1.1. Ziņošana	21
2.1.2. Izmeklēšana	22
2.1.3. Preventīvās diplomātijas funkcijas, to kritēriji	23
2.1.4. Rekomendāciju sniegšana konflikta atrisināšanai	24
2.1.5. Sankciju funkcijas, to kritēriji	25
2.1.6. Demonstrācijas, blokāde un cita veida operācijas	27
2.1.7. Miera uzspiešanas funkcijas, to kritēriji	28
2.1.8. Miera nodibināšanas funkcijas, to kritēriji	32
2.1.9. Miera uzturēšanas funkcijas, to kritēriji	33
2.1.10. Miera veidošanas funkcijas, to kritēriji	38
2.2. Miera uzturēšanas misiju izaicinājumi mūsdienās	43
2.2.1. Izaicinājumi, kas saistīti ar ANO rīcībspēju	44
2.2.2. Izaicinājumi, kas saistīti ar konflikta skarto reģionu un konflikta dabu	46
3. ANO UZRAUDZĪBAS MISIJA SĪRIJĀ.	49
3.1. Sīrijas konflikta ģenēze	49
3.2. ANO uzraudzības misija Sīrijā	55
3.3. ANO miera uzturēšanas misija Sīrijā: miera uzturēšanas instrumentu izvērtējums	57
3.3.1. Ziņošana	58
3.3.2. Izmeklēšana	60
3.3.3. Rekomendāciju sniegšana konflikta atrisināšanai	63
3.3.4. Preventīvā diplomātija	65
3.3.5. Sankcijas	66
3.3.5.1. Diplomātiskās sankcijas	68
3.3.5.2. Ekonomiskās un kultūras sankcijas	68

3.3.6. Miera nodibināšana un konflikta identificēšanas funkcijas analīze	69
3.3.7. Miera uzturēšana.....	71
3.3.7.1. Operatīvā funkcija	73
3.3.7.2. Reģiona drošības stabilizēšana	76
3.3.7.3. Pušu samierināšana.....	77
3.3.8. Miera veidošana un humanitārās palīdzības funkcijas analīze	77
3.4. ANO miera uzturēšanas misijas Sīrijā problēmas un izaicinājumi	80
SECINĀJUMI	84
IZMANTOTĀS INFORMĀCIJAS AVOTI.....	93
PIELIKUMI	99
<i>Pielikums Nr.1</i> ANO miera uzturēšanas instrumenti, funkcijas, kritēriji.....	100
<i>Pielikums Nr.2</i> Sīrijas konflikta karte: 2012. gada jūnijs.....	106
<i>Pielikums Nr. 3</i> Sīrijas konflikta karte: 2013. gada jūnijs.....	107
<i>Pielikums Nr. 4</i> Faktiskais cilvēkresursu skaits un misijas budžets.....	108

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ASV – Amerikas Savienotās valstis

BBC – Apvienotās Karalistes raidorganizācija (*British Broadcasting Corporation*)

CNN – ASV televīzijas kompānija (*The Cable News Network*)

EDSO – Eiropas Drošības un sadarbības organizācija

ES – Eiropas Savienība

NATO – Ziemeļatlantijas līguma organizācija

OCHA – ANO humanitāro jautājumu koordinācijas birojs (*United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*)

PSRS – Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

UNHCR – ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*United Nations High Commissioner for Refugees*)

UNICEF – ANO Starptautiskais bērnu fonds (*The United Nations Children's Fund*)

UNSMIS – ANO Uzraudzības misija Sīrijā (*United Nations Supervision Mission in Syria*)

USD – ASV dolārs (*United States dollar*)

IEVADS

Mūsdienu konfliktus vairs neraksturo klasiskā kara iezīmes, to cēloņu spektrs ir plašs. Konflikti saistīti ar sabiedrības grupu nespēju vienoties par ekonomikas, resursu, politikas, vides, klimata pārmaiņu, pārtikas un ūdens jautājumiem. Kā arī konfliktiem mūsdienās mēdz būt salikti jeb jaukti cēloņi, tāpēc uzmanība gan teorijā, gan praksē tiek pievērsta jaunu pārvaldīšanas un risināšanas metožu un instrumentu izstrādei. Viena no visplašāk pielietotajām konfliktu pārvaldīšanas metodēm kopš 20. gadsimta vidus ir miera uzturēšanas misijas, kas savu aktualitāti mūsdienu kontekstā ieguvušas periodā pēc Aukstā kara beigām.

Miera uzturēšanas misijas veic ES, ANO, NATO un citas starptautiskās organizācijas. Darba ietvaros tiks analizēts ANO miera uzturēšanas misiju koncepts, un, balstoties uz ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem, kas izriet no prakses, tiks izstrādāta metode, ar kuras palīdzību gan pētīt ANO miera uzturēšanas misijas, gan, izmantojot metodē ietvertās funkcijas un kritērijus, noteikt, kurus miera uzturēšanas instrumentus ANO pielietojusi noteiktās miera uzturēšanas misijās. Lai pārbaudītu darba gaitā izstrādāto metodi, tiks analizēta ANO uzraudzības misija Sīrijā UNSMIS.

Lai pētītu mūsdienu konfliktu risināšanas metodes, nepieciešams analizēt to būtību un izpausmes. Tāpēc darba pirmajā nodaļā tiks analizēts mūsdienu konfliktu koncepts, konfliktu raksturīgākās iezīmes un cēloņu veidi. Tas ir būtiski, jo konfliktu risināšana tiek balstīta uz konfliktu, to iedabas un cēloņu analīzi. Darba pirmā nodaļa tiks balstīta uz Roberta Parka (*Robert Park*), Ernesta Burgesa (*Ernest Burgess*), Reimonda Maka (*Raymond Mack*), Ričarda Snaidera (*Richard Snyder*), Mortona Doiča (*Morton Deutsch*) darbiem, tajos definētajām konflikta iezīmēm. Kā arī Rodžera Makgintija (*Roger Mac Ginty*) un Džilianas Robinsones (*Gillian Robinson*), Maikla Edvarda Brauna (*Michael Edward Brown*), Andreasa Vimmera (*Andreas Wimmer*) un citu autoru darbiem, kuros definētas gan klasiskā, gan mūsdienu konflikta iezīmes, cēloņi un izpausmes. Darba pirmajā nodaļā tiks analizētas arī mūsdienu konflikta risināšanas metodes, ietverot miera uzturēšanas misijas. Konflikta pārvaldīšanas un risināšanas analīze balstīta uz Olivera Ramsbotama (*Oliver Ramsbotham*), Toma Vudhausa (*Tom Woodhouse*), Hjū Maila (*Hugh Miall*), Karla Kordela (*Karl Cordell*), Stefana Volfa (*Stefan Wolff*) un citu autoru darbiem, kuros definētas mūsdienu konfliktu risināšanas metodes un to funkcijas.

Darba otrā nodaļa ir veltīta ANO miera uzturēšanas misiju koncepta analīzei, ar miera uzturēšanas misijām mūsdienās saprotot darbību kopumu, kas ietver sevī gan civilās, gan militārās darbības konflikta pārtraukšanai un stabilas situācijas (politiskās, ekonomiskās,

sociālās) izveidošanai un uzturēšanai konflikta skartajā reģionā vai valstī.¹ Nodaļa tiks balstīta uz Maikla Doila (*Michael W. Doyle*), Nikolasa Sambanis (Nicholas Sambanis), Brūsa Džentlesona (*Bruce W. Jentleson*) un citu autoru darbiem. Darba otrajā nodaļā tik izstrādāta metode, kura balstīsies uz ANO rīcībā esošo miera uzturēšanas instrumentu un tiem atbilstošo funkciju analīzi un kritēriju izstrādi. Jāuzsver, ka darba ietvaros jēdziens „miera uzturēšana” tiks pielietots divās dažādās nozīmēs. Pirmkārt, tas ir *miera uzturēšanas instrumentu kopums*, kas balstīts gan uz ANO Statūtos ietvertajām vērtībām un principiem, gan ANO praksi, un ietver sevī desmit instrumentus: ziņošanu; izmeklēšanu; rekomendāciju sniegšanu konflikta atrisināšanai; preventīvo diplomātiju; sankcijas; demonstrācijas, blokādi un cita veida operācijas; miera uzspiešanu; miera nodibināšanu; miera uzturēšanu; miera veidošanu. Otrkārt, miera uzturēšana ir viens no ANO rīcībā esošajiem *miera uzturēšanas instrumentiem*, kura raksturojošās funkcijas ir operatīvā funkcija, reģiona drošības stabilizēšana, bruņoto grupējumu atbruņošana, teritorijas atbrīvošana no ieročiem, bēgļu un izsūtīto atgriešana valstī, pušu samierināšana, normu un likumu ieviešana un uzraudzība. Darba ietvaros izstrādātā metode balstīsies uz visu miera uzturēšanas instrumentu kopumu.

Ziņošanas instrumenta, tā funkciju (ziņošana par potenciālu vai esošu konfliktu) analīze un kritēriju izstrāde balstīsies gan uz ANO Statūtos ietvertajām vērtībām un principiem, gan, piemēram, ANO izstrādātu dokumentu par miera uzturēšanas operācijām, to vadlīnijām un principiem „*United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*”. Izmeklēšanas instrumenta analīze un tā ietvertās funkcijas – konflikta cēloņu un situācijas izmeklēšana un analīze, tāpat, kā iepriekšējais instruments, balstīsies uz ANO Statūtiem, ANO attīstības programmas izstrādātajiem dokumentiem un citiem dokumentiem. Preventīvās diplomātijas (funkcija – konflikta draudu novēršana) un rekomendāciju sniegšanas konflikta atrisināšanai instrumentu analīze balstīsies uz ANO Ģenerālsekretāra ziņojumiem, ANO Statūtiem un ANO pārskatiem un ziņojumiem par miera uzturēšanas misiju norisi, kā arī citiem dokumentiem un autoru darbiem.

Sankciju (diplomātisko, ekonomisko, kultūras un militāro) raksturojošās funkcijas ir piemēroto sankciju veidi, sankciju apjoms jeb intensitāte, laika periods, kurā sankcijas piemērotas, valsts reakcija un loma konflikta mazināšanā. Šo funkciju analīze tiks balstīta uz Brūsa Džentlesona (*Bruce W. Jentleson*), Ankes Hefleres (*Anke Hoefler*) un citu autoru darbiem, kā arī ANO izstrādātiem dokumentiem, rezolūcijām un pārskatiem. Savukārt demonstrācijas, blokāde un cita veida operācijas kā instruments tiks analizēts, balstoties uz ANO izstrādātiem dokumentiem, Leslijas Grīnas (*Leslie C. Green*), Ričarda Kaplāna (*Richard Caplan*), Džordža Olivera (*George Oliver*), Daniela Levina (*Daniel Levine*) un citu autoru

¹ United Nations. What is Peacekeeping? Izgūts no: <http://www.un.org/>

darbiem. Miera uzspiešana, kas ietver sevī tādas funkcijas, kā: instrumenta legālās bāzes nodrošināšana, problēmas vai agresora identificēšana, problēmas vai agresora neitralizēšana, bruņoto spēku izvietošana, pušu samierināšana, tiks balstītas gan uz ANO izstrādātajiem dokumentiem, gan Sanamas Anderlini (*Sanama N. Anderlini*), Viktorijas Staņskas (*Victoria Stansky*) un citu autoru darbiem.

Miera uzturēšana kā instruments ietver sevī operatīvo funkciju jeb misijas un tās mandāta nodrošināšanu, reģiona drošības stabilizēšanu, bruņoto grupējumu atbruņošanu, teritorijas atbrīvošanu no ieročiem, bēgļu un izsūtīto atgriešanu valstī, pušu samierināšanu, normu un likumu ieviešanu un uzraudzību. Šī instrumenta analīzei tiks izmantoti Reja Mērfija (*Ray Murphy*) pētījums par miera uzturēšanas misijām Lībijā, Kosovā un Somālijā, kā arī ANO Statūtos noteiktās vērtības un citi ANO izstrādātie dokumenti un rezolūcijas. Pēdējais no instrumentiem ir miera veidošana, kas ietver sevī humanitāro palīdzību, drošības spēku un policijas veidošanu un apmācību, cilvēktiesību uzraudzību, pārvaldes struktūru un likumu reformēšanu un uzraudzību, vēlēšanu procesa organizēšanu un novērošanu, atbalstu valsts rekonstrukcijai un ekonomikas attīstībai. Šis instruments, tāpat, kā citi, tiks analizēts, balstoties uz ANO izstrādātajiem dokumentiem un pārskatiem, kā arī Rolanda Parisa (*Roland Paris*), Čārlza Antuāna Hofmana (*Charles Anthoine Hofmann*), Lesa Robertsas (*Les Roberts*), Džeremija Šohama (*Jeremy Shoham*), Pola Hārvija (*Paul Harvey*) un citu autoru darbiem.

Darba otrajā nodaļā analizēti arī miera uzturēšanas misiju izaicinājumi, ko iespējams dalīt divās lielās grupās. Pirmkārt, tie ir izaicinājumi, kas saistīti ar ANO rīcībspēju, kas ir operatīva rakstura izaicinājumi un normatīvie izaicinājumi, spēja nodrošināt nepieciešamo humanitāro palīdzību, kā arī spēja sadarboties ar reģionā esošajām starptautiskajām organizācijām konflikta risināšanā. Otrkārt, tie ir izaicinājumi, kas saistīti ar konflikta skarto reģionu vai valsti un konflikta dabu, kas ir tādi izaicinājumi, kas saistīti ar civiliedzīvotāju upuru skaita samazināšanu, izaicinājumi, kas saistīti ar uz identitāti vērstu konfliktu cēloņu novēršanu. Izaicinājums ir arī spēja nenomākt konflikta skartās valsts vai reģiona identitāti miera uzturēšanas misijas īstenošanas laikā. Un kā lielāko no miera uzturēšanas misiju izaicinājumiem jāmin spēju nodrošināt miera stāvokli konflikta skartajā valstī vai reģionā arī pēc miera izturēšanas spēku aiziešanas no šīs teritorijas.

Darba trešajā nodaļā tiks pielietota darba otrajā nodaļā izstrādā metode, un tiks analizēta ANO uzraudzības misija Sīrijā, kas izvēlēta vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, tā ir viena no jaunākajām ANO misijām. Otrkārt, tā izvēlēta Sīrijas konflikta sarežģītās iedabas dēļ (augsts vardarbības līmenis, demokrātisko vērtību trūkumi, cilvēktiesību un brīvību pārkāpumi, konflikta spirālveida eskalācija). Analizējot Sīrijas misijas gadījumu, un analizējot tās laikā veiktās darbības, tiks noteikts, kurus savā rīcībā esošos miera uzturēšanas

instrumentus ANO šajā misijā pielietojusi, un kā tie pielietoti. Kā arī tiks secināts, kāds ir šīs misijas rezultāts, un kādas bijušas galvenās ANO problēmas tās īstenošanas laikā.

Tāpēc darbam iespējams izvirzīt vairākus mērķus. Pirmkārt, izstrādāt metodi, ar kuras palīdzību analizēt ANO miera uzturēšanas misijas, kā arī, analizējot misijas, noteikt, kurus miera uzturēšanas instrumentus ANO tās laikā pielietojusi. Otrkārt, izmantojot darba gaitā izstrādāto metodi, analizēt ANO uzraudzības misiju Sīrijā. Lai sasniegtu darba mērķus tiks īstenoti sekojoši uzdevumi: pirmkārt, ANO rīcībā esošo miera uzturēšanas instrumentu analīze (ar mērķi izstrādāt metodi). Otrkārt, ANO uzraudzības misijas Sīrijā analizēšana, balstoties uz darbā izstrādāto metodi, miera uzturēšanas instrumentiem, tiem atbilstošajām funkcijām un kritērijiem. Darbā izvirzītais izpētes jautājums ir: vai ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti ir pietiekami Sīrijas krīzes atrisināšanai?

Attiecīgi, kā darba hipotēze tiek izvirzīta: **ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti ir pietiekami Sīrijas krīzes atrisināšanai.** Ar ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem šajā gadījumā saprotot instrumentu kopumu, kas ietver sevī ziņošanu; izmeklēšanu; rekomendāciju sniegšanu konflikta atrisināšanai; preventīvo diplomātiju; sankcijas; demonstrācijas, blokādi un cita veida operācijas; miera uzspiešanu; miera nodibināšanu; miera uzturēšanu; miera veidošanu. Savukārt ar jēdzienu „pietiekami” jāsaprot, ka brīdī, ja ANO vienas misijas ietvaros un viena konflikta risināšanas ietvaros pielieto visus desmit minētos miera uzturēšanas instrumentus, vai daļu no tiem, tai ir iespējams šo konfliktu atrisināt. Savukārt, ar atrisinātu konfliktu jāsaprot tāda situācija, kurā ir atrisināts gan esošais konflikts, gan novērsti jauna konflikta rašanās draudi (īpaši brīdī, kad tajā esošie miera uzturēšanas spēki valsts teritoriju pamet), kā arī ir pārtraukta vardarbība, tiek ievērotas cilvēktiesības un brīvības, valstī tiek nostiprinātas demokrātiskas vērtības. Konflikta var uzskatīt par atrisinātu brīdī, kad valsts ir spējīga pastāvīgi (bez starptautisko spēku un novērotāju palīdzības) funkcionēt.

1. KONFLIKTS, TĀ CĒLOŅI UN RISINĀŠANA MŪSDIENĀS

Konflikti ir ar valstu attīstību un drošību saistīts process, kas var norisināties visos sociālās dzīves līmeņos: personu, grupu, organizāciju un starptautiskajā.² Konflikti saistīti ar indivīdu vajadzību un valstu interešu nodrošināšanu jeb pretēju un nesavietojamu interešu saskaršanos. Kā viens no lielākajiem konflikta iemesliem tiek uzskatīts pasaules iedzīvotāju skaita pieaugums, jo, rodoties jaunam iedzīvotājam, tam paralēli rodas jaunas vajadzības un papildus resursu patēriņš. Lielāko daļu konfliktu raksturo vardarbības un ieroču pielietojums un cietušie ir gan militārie spēki, gan civiliedzīvotāji.

Tā kā konfliktiem un to analīzei ir sena vēsture, izpratne par tiem atšķiras. To veido kopējais konteksts - iesaistītās puses, attīstība jeb dinamika, iemesli jeb intereses, kuras ir pretrunā konfliktējošajām pusēm. Līdz ar to atšķiras arī dažādas konfliktu definīcijas. Piemēram, Roberts Parks (*Robert Park*) un Ernests Burgess (*Ernest Burgess*) konfliktu definēja kā cīņu par statusu, bet Reimonds Maks (*Raymond Mack*) un Ričards Snaiders (*Richard Snyder*) vēlāk šo definīciju papildināja, apgalvojot, ka konflikts ir ne tikai cīņa par statusu, bet arī cīņa par nepietiekamiem resursiem, kas ietver sevī nozīmīgas pārmaiņas sabiedrībā. Savukārt Mortons Doičs (*Morton Deutsch*) apgalvojis, ka konflikts pastāv jebkur, kur līdzās pastāv savstarpēji nesaderīgas intereses vai darbības, un viena no konfliktējošajām pusēm iejaucas, traucē, vai kā citādi cenšas otras puses veiktās darbības padarīt mazāk efektīvas.³

Taču neskatoties uz to, ka konflikta izpratnes ir atšķirīgas, tās, ir savstarpēji papildinošas, un norāda, ka konfliktu pamatā ir divu vai vairāku pušu interešu nesaderība. Lai spētu izprast mūsdienu konfliktu būtību, nepieciešams tuvāk aplūkot pamatiezīmes, kas raksturīgas gan iekšzemes, gan starptautiskajiem konfliktiem. Pirmkārt, tā ir strukturālā vardarbība, ar ko saprot apzinātas grupas, kas apdzīvo noteiktu valsti vai teritoriju, fiziska vai psiholoģiska vajāšana, kas balstīta uz etniskās, reliģiskās vai rases atšķirībām, kā rezultātā netiek ievērotas konkrētās grupas pilsoniskās un cilvēktiesības. Otrkārt, tā ir zemas intensitātes vardarbība, kas raksturīga nelielos reģionos un izpaužas galvenokārt kā protesta akcijas. Tai visbiežāk ir sociāls vai politisks raksturs un to parasti izraisa salīdzinoši neliela skaita valsts iedzīvotāju grupas, kuras uzskata, ka to tiesības netiek ievērotas pietiekoši, tās jūtas apspiestas vai sajūt apdraudējumu savai identitātei. Treškārt, tās ir atšķirīgas identitātes

² Deutsch, M. (1991) Subjective Features of Conflict Resolution: Psychological, Social and Culture Influences. Vayrynen, R. (ed.) *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*. London: International Social Science Institution, p. 26.

³ Demmers, J. (2012) *Theories of Violent Conflict: An Introduction*. New York: Routledge. p.2 – 10.

izpratnes, kur lielu lomu spēlē grupu vēstures izpratne un vēlme savu identitāti pretstatīt citu grupu identitātēm un padarīt to dominējošu.⁴

Kā apgalvojis Rodžers Makgintijs (*Roger Mac Ginty*) un Džiliana Robinsone (*Gillian Robinson*), par konflikta pazīmi jāuzskata arī sabiedrības noslāņošanās, kuras pamatā ir labklājības līmeņa atšķirības dažādu grupu starpā vienas valsts vai reģiona ietvaros. Turklāt šāda veida sabiedrības noslāņošanās palielina nevienlīdzības līmeni, kā rezultātā sabiedrības apspiestā grupa jeb grupa ar zemāku labklājības līmeni var izraisīt vardarbību pret pārējo sabiedrības daļu. Otrkārt, mūsdienu konflikta pazīme ir civiliedzīvotāju iesaiste konfliktā. Mūsdienās izplatītāki ir iekšzemes konflikti, kuros ir iesaistīti ne tikai konfliktējošo grupu pārstāvošie militārie spēki vai grupējumi, bet arī civiliedzīvotāji (arī sievietes un bērni). Civiliedzīvotāji visbiežāk ir netieši iesaistīti, tomēr ar konflikta sekām saskaras ne mazāk kā konfliktā tieši iesaistīties spēki. Treškārt, kā būtisku konflikta pazīmi jāmin autoritātes trūkumu. Mūsdienu konfliktu izraisīšanā un norisē nereti lielu lomu spēlē nevis viens noteikts līderis, bet gan masu psihoze jeb sabiedrības „mutuļošana”, ko izraisa kādas sabiedrības grupu vienojošas idejas.⁵

Ne mazāk nozīmīga konfliktu pazīme ir ieroču pieejamība. Lielāki konflikta draudi iespējami tādā gadījumā, ja valsts vai reģiona iedzīvotājiem ir brīva piekļuve ieroču un municijas tirgum. Turklāt ieroču pieejamība sarežģī arī iespēju konfliktu savlaicīgi novērst vai risināt, jo bruņoto iedzīvotāju identificēšana un atbruņošana ir sarežģīts un ilglaicīgs process. Vēl viena konflikta pazīme, ko min Rodžers Makgintijs un Džiliana Robinsone, ir vāja valsts. Mūsdienās ar vājām valstīm saprot tādas, kurās nav nostiprinājušās demokrātiskās tradīcijas, ar vāju un funkcionēt nespējīgu institucionālo un tiesisko aparātu, un šāda tipa valstis parasti ir tās, kuras ir bijušas lielvalstu kolonijas vai arī, kurās pēdējo gadu desmitu laikā norisinājušās revolūcijas vai apvērsumi, un tajā īstenotās reformas nav sniegušas gaidīto rezultātu. Vēl viens faktors, kas ietekmē konflikta rašanos un attīstību, ir politika, kuru īsteno valsti vai reģionu apdzīvojošās grupas, ar ko jāsaprot šo grupu atbalsts valstī īstenotajai politikai vai tieši pretēji – tās oponēšana, kā arī politiskā režīma opozīcijas spēja uzrunāt un piesaistīt plašākas sabiedrības masas un gūt to atbalstu. Kā pēdējo no konflikta pazīmē un faktoriem, kas ietekmē konflikta rašanos un attīstību, jāmin paša konflikta komplicētība un sabiedrības viedoklis. Šajā gadījumā jāņem vērā sabiedrības vēlme iesaistīties konfliktā, ko izraisījušas noteiktas sabiedrības grupas, vai tieši pretēji – vēlme šo konfliktu novērst vai risināt. Šajā konfliktu pazīmē liela nozīme ir ne tikai valstī vai reģionā, bet arī starptautiskajā

⁴ Mac Ginty, R., Robinson, G. (2002) Peacekeeping and violence in ethnic conflict. Thakur, R.C., Schnabel, A. (eds.) *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*. Tokyo: United Nations University Press. p. 30 – 34.

⁵ Turpat, p. 34 – 35.

vidē esošajiem medijiem (prese, televīzija, radio, internets) un to spējai ietekmēt sabiedrības kopējo viedokli.⁶

Kā jau minēts, mūsdienās konflikts ir komplicēts process, tāpēc viens konflikts var apvienot vairākas (atsevišķos gadījumos pat visas) no minētajām konflikta pazīmēm, kas reizē ir arī tā izcelšanās tieši draudi, kā arī lielāko daļu mūsdienu konfliktu var dēvēt par konfliktiem ar jauktiem motīviem,⁷ ietverot, gan politiskos un ekonomiskos, gan etniskos motīvus. Kā vēl vienu konflikta pazīmi jāmin tā konstruktivitāte vai destruktivitāte (kas nozīmē, ka konflikts var būt ar noteiktu struktūru un jau iepriekš definētiem mērķiem, radīt mazāku apdraudējumu civiliedzīvotājiem, kā arī konflikts var būt pēkšņs un haosu, un liela skaita civilo upuru nesošs.⁸

Tāpat kā konflikta izcelšanās faktori un tā norise ir ļoti komplicēts process, arī to sekas var būt dažādas. Jāmin, ka visbiežāk konflikti ir ar negatīvām sekām, kas ir liels skaits upuru, infrastruktūras sagraušana, valsts iekšējo struktūru sabrukums, vides piesārņojums, utt. Taču pastāv arī tādi konflikti, kuriem ir pozitīvas sekas - jaunas politiskās un sociālās pieredzes gūšana un sociālpolitisko procesu attīstība valstī. Konflikta, tā norisi un vēlāko risināšanu sarežģī fakts, ka „kopīgās un konkurējošās konfliktējošo pušu intereses ir sava veida izaicinājums konflikta risināšanā.”⁹ No tā izriet, ka konflikta risināšanās pamatā ir kompromisa rašana starp konfliktējošajām pusēm. Jāmin arī, ka „tieši veids, kā tiek pasniegtas kopīgās un konkurējošās intereses, var būt noteicošais konflikta attīstības un risināšanas faktors.”¹⁰

Tikpat nozīmīgi kā konfliktu pazīmes, ir to cēloņi, ko veiksmīgi spējis strukturēt un definēt tāds autors, kā Maikls Edvards Brauns (*Michael Edward Brown*). Pirmkārt, jāizdala strukturālos cēloņus, ar kuriem jāsaprot etniskā ģeogrāfija (vai valsts iedzīvotāji pārstāv vienu vai vairākas etniskās grupas, cik spēcīgas un kā ģeogrāfiski ir izvietotas etniskās minoritātes), iedzīvotāju un politiskās elites attieksme pret drošību, kā arī vāja valsts, kas ietver sevī politisko, tiesisko, ekonomisko u.c. institūciju vājumu. Otrkārt, tie ir politiskie cēloņi, kas ietver sevī tādus faktorus, kā: valsts grupu (etnisko, politisko, u.c.) īstenotā politika (attieksme pret politisko eliti un valsts institūcijām kopumā, attieksme pret pārējām grupām), elites īstenotā politika (vienas vai vairāku grupu interešu dominance, minoritāro grupu

⁶ Mac Ginty, R., Robinson, G. (2002) Peacekeeping and violence in ethnic conflict. Thakur, R.C., Schnabel, A. (eds.) *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*. Tokyo: United Nations University Press. P. 35 – 38.

⁷ Deutsch, M. (1991) Subjective Features of Conflict Resolution: Psychological, Social and Culture Influences. Vayrynen, R. (ed.) *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*. London: International Social Science Council. p. 27.

⁸ Turpat, p. 27.

⁹ Turpat, p. 27.

¹⁰ Turpat, p. 27.

diskriminācija vai ierobežošana), diskriminējošas politiskās institūcijas, kā arī izslēdzoša vai iekļaujoša nacionālā politika. Treškārt, jāizdala sociālekonomiskos konfliktu cēloņus, kuri ietver sevī gan valsts ekonomiskā sektora attīstību un modernizāciju, gan ekonomiskās problēmas (krīze, ekonomikas lejupslīde, augsts bezdarba un zems nodarbinātības līmenis), kā arī diskriminējošu ekonomisko sistēmu (kāda no valstī dzīvojošajām politiskajām vai etniskajām grupām tiek diskriminēta, piemēram, darba tirgus ietvaros, un noteiktos amatos vai uzņēmumos tiek akceptēti tikai dominējošās grupas pārstāvji). Kā pēdējos jāmin kulturālos cēloņus, kas sevī ietver gan valstī dzīvojošo grupu vēsturiskos faktoros un attieksmi vienai pret otru, gan tādu faktoru, kā kulturālā diskriminācijas (vienas vai vairāku valstī dzīvojošo etnisko vai politisko grupu kultūras vērtības tiek diskriminētas vai to izpausmes un pielietojums ikdienā tiek ierobežots).¹¹

Tā kā darba gaitā tiks apskatīts konflikts, kas norisinājies 21. gadsimtā, ko iespējams dēvēt par konfliktu pēc Aukstā kara, tad jāmin vairāki būtiski konfliktu cēloņi, kuri radušies tieši Aukstā kara beigu un bipolārās sistēmas sabrukuma dēļ. Andreas Wimmers (*Andreas Wimmer*) izdalījis vairākus šādus cēloņus, pirmkārt, tas ir „atkušņa efekts” kas apgalvo, ka “autoritārā vara bija kā „ledus” jeb robeža starp valstīm un iedzīvotāju grupām, kas apdzīvo noteiktas teritorijas. Sabrūkot bipolārajai sistēmai, kas pastāvēja Aukstā kara laikā, tā ir pakāpeniski nomainījusies pret racionalitāti kā faktoru, kas nosaka gan iekšējos, gan starptautiskos procesus, kas veido pasaules kārtību, un rosinājusi pašnoteikšanās un politiskās neatkarības aspektu attīstību.”¹²

Otrkārt, tā ir globalizācija, kuras rezultātā radušās arī straujas sociālās pārmaiņas. Tas bijis pamats tam, lai veidotos krasas kulturālās atšķirības, kā arī, lai veidotos izteiktāka nacionālā apziņa, kas ietver pastiprinātu vēlmi saglabāt noteiktas politiskās, etniskās vai kulturālās grupas īpatnības un tradīcijas.¹³ Un kā pēdējo no šiem faktoriem jāmin etnisko neviendabīgu jeb etnisko heterogenitāti, kas ietver sevī atšķirīgas grupu intereses, vajadzības, stāvokli sabiedrībā, utt., un šāda veida cēlonis var būt viens no būtiskākajiem un grūtāk risināmajiem konflikta cēloņiem, jo ir veidojies vēsturiski un cieši saistīts ar indivīdu uztveri un domāšanas veidu.

Taču minētie konfliktu cēloņi nebūt nav vienīgie, nepieciešams pieminēt arī vairākus universālus konfliktu cēloņus. Viens no būtiskākajiem konfliktu cēloņiem bez jau minētās grupu heterogenitātes, ir nekvalitatīva informācijas apmaiņa un vāja informatīvā telpa

¹¹ Brown, M.E. (2001) *The Causes of International Conflict*. M.E. Brown, O.R. Cote, S.M. Lynn-Jones, S.E. Miller. (eds.) *Nationalism and Ethnic Conflict*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology. p. 5 – 11.

¹² Wimmer, A. (2004) Introduction: Facing ethnic conflicts. Wimmer, A., Goldstode, R.J., Horowitz, D.L., Joras, U. Schetter, C. (eds.) *Facing Ethnic Conflict: Toward a New Realism*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishing Group. p. 3.

¹³ Turpat, p. 4.

kopumā, kas nozīmē, ka vienā valstī vai reģionā dzīvojošajām politiskajām vai etniskajām grupām trūkst informācijas vienai par otru, sniegtā informācija ir nepilnīga, trūkst informācijas par valstī vai reģionā aktuālajiem procesiem, vai nereti šī informācija netiek sniegta nemaz. Kā arī šis cēlonis ietver sevī nepatiesas informācijas sniegšanu, īpaši būtiski tas ir tajā brīdī, ja valsti vai reģionu apdzīvojošo grupu starpā ir kāds saspīlējums, un, ja vienai grupai tiek sniegta nepatiesa informācija par otras grupas nodomiem vai rīcību, saspīlējums var pāraugt konfliktā nepatiesi sniegtas informācijas dēļ.¹⁴

Otrkārt, konfliktējošo pušu komunikācijas trūkums. Tas var būt gan apzināts, gan neapzināts. Ja tas ir neapzināts, tas nozīmē, ka konfliktējošās puses jau vēsturiski nav spējušas rast kompromisu sarunu ceļā vai arī tās ne reizi nav nokļuvušas konflikta situācijā. Ja tas ir apzināts, tas nozīmē, ka grupām nav vēlēšanās un tās nav spējīgas vienoties un rast kompromisu miermīlīgā ceļā, to pārstāvji nevēlas uzklaut vienas otra intereses, vajadzības un priekšlikumus un veikt objektīvu konflikta un tā risināšanas izvērtēšanu. Treškārt, konflikta cēlonis, ir atšķirības vērtību sistēmā, kā rezultātā vienas valsts vai reģionu apdzīvojošu grupu intereses var būt konkurējošas vai pilnīgi nesavietojamas (piemēram, vienas grupas interesēs ir iegūt sevis apdzīvojošā reģiona autonomiju, bet otras grupa pagalvo, ka noteiktais reģions ir viņu nacionālās identitātes un suverenitātes jautājums). Kā vēl vienu būtisku konflikta cēloni jāmin vēsturiskos aspektus, kas ir ļoti būtisks cēlonis, jo ir veidojies ilgā laika posmā un ir saistīts ar indivīdu uzskatu un pasaules uztveres veidošanos, un tā maiņa iespējama tikai vairāku paaudžu nomainas rezultātā.

Kā konflikta cēloņus var minēt arī dažādus personiskos un psiholoģiskos faktoros, „konfliktu cēloņi var būt arī: taisnīguma izpratne, spīts un reputācija.”¹⁵ Gan indivīdu, gan dažādu politisko un etnisko grupu izpratne par taisnīgumu un netaisnīgumu var būt atšķirīga, piemēram, nodokļu palielināšana uzņēmējiem vienai sabiedrības grupai var šķist taisnīga, bet otrai – nē. Šāda veida izpratni ietekmē gan indivīdu un grupu personīgā un vēsturiskā pieredze, gan temperaments un personas īpatnības, vērtību sistēma un uztvere kopumā. Šīs īpašības var izpausties arī kā spīts jeb nevēlēšanās piekrist citu indivīdu vai grupu viedoklim, kas ir nozīmīgs visās konflikta stadijās – gan tā izcelšanās posmā, gan attīstībā, gan vēlākajā risināšanas posmā (līderi, kas pārstāv noteiktas grupas, un ir apveltīti ar augstu spītu, ir spējīgi ietekmēt gan konflikta attīstību, gan pārējās grupas viedokli par to). Taču, lai spētu ietekmēt kopējo sabiedrības viedokli un attieksmi, nepieciešams pieminēt tādu faktoru, kā reputācija,

¹³ Jackson, M.O., Morelli, M. The Reasons of Wars – an Updated Survey.p. 10 – 13.

Izgūts no: <http://www.stanford.edu/>

¹⁴ Falk, A., Fehr, E., Fischbacher, U. (2003) Reasons for Conflict: Lessons from Bargaining Experiments. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. 159. p. 171.

kas ietver sevī leģitimitāti un novērtējumu, un tas nozīmē, ka sabiedrība viedokli spēj ietekmēt tikai tāds indivīds, kurš baida plašu sabiedrības atbalstu.

Mūsdienu konflikti ir daudzdimensionāli, kas nozīmē, ka tiem ir daudz pazīmju, un tiem var būt arī dažādi cēloņi, līdz ar to, iespējams izdalīt arī vairākus konfliktu veidus. Pirmkārt, tie ir sociālekonomiskie konflikti, kuriem ir jaukti cēloņi, un tie ietver gan grupu vienlīdzīgas tiesības iesaistīties valsts pārvaldes darbā un ietekmēt to, gan grupu sociālā vienlīdzība, ar ko jāsaprot grupu indivīdu vienlīdzīgas iespējas sasniegt noteiktu labklājības līmeni. Otrkārt, tie ir kultūras konflikti, kas ietver sevī tādus faktorus, kā: valoda (minoritāro grupu spēja un tiesības runāt un rakstīt savā dzimtajā valodā ikdienā gan privātajā, gan publiskajā sfērā), iespēja popularizēt un pielietot savas tradīcijas ikdienā, izglītība (minoritāšu izglītības iestāžu veidošana vai aizliegšana noteiktā valstī vai reģionā). Treškārt, jāizdala teritoriālos konfliktus, kas ietver sevī ar statusa konfliktus. Šāda tipa konflikti saistīti tieši ar iespēju vai vēlmi piešķirt vai nepiešķirt autonomiju kādai noteiktai politiskajai vai etniskajai grupai noteiktā valstī vai reģionā. Konflikti parasti izceļas situācijā, kad minoritārās grupas prasība pēc autonomijas netiek atbalstīta. Papildus šiem konfliktu veidiem iespējams izdalīt gan etniskos un reliģiskos konfliktus, gan separātiskos konfliktus, utt.

Konfliktu aktualitāti mūsdienās pierāda fakts, ka to skaits nepārtraukti pieaug, “laika posmā no 1946. gada līdz 2011. gadam notikuši aptuveni 225 konflikti”¹⁶, salīdzinot datus, 1955. gadā norisinājās aptuveni 18 konfliktu, 2001. gadā jau vairāk kā 30 konfliktu¹⁷. Iemesls konfliktu skaita pieaugumam ir nacionālisma tendenču aktualizēšanās mūsdienu pasaulē, kā arī mazāku tautu un reģionu vēlme pēc autonoma statusa jeb pašnoteikšanās tiesībām. Konfliktu skaits ir ievērojams, tomēr jāsaprot, ka „tie nav nenovēršami; viens no galvenajiem faktoriem, ko nepieciešams minēt konfliktu novēršanā vai to skaita mazināšanā, ir ekonomiskā attīstība, jo konflikta iespējamība attīstības valstīs ir augstāka, nekā attīstītajās valstīs.”¹⁸

Konfliktu vardarbīgās iedabas, upuru skaita, fizisko, ekonomisko un ekoloģisko zaudējumu dēļ, nozīme tiek pievērsta to pārvaldīšanai un risināšanai. Kā pētniecības lauks tā aktualizējās 20.gadsimta 50. – 60. gados – laikā, kad norisinājās Aukstais karš un attīstījās ieroču un kodolieroču industrija. Šajā laika posmā konfliktu pārvaldīšana tika uzskatīta par politiķu diplomātu funkciju. Taču mūsdienās ar „konfliktu pārvaldīšanu un risināšanu saprot tādu darbību kopumu, kas vērsts uz konflikta vai tā cēloņu novēršanu valstī vai reģionā ar tās

¹⁶ Gleditsch, N.P., Wallensteen, P., Eriksson, M., Sollenberg, M., Strand, H. (2002) Armed Conflict: A New Dataset. *Journal of Peace Research*. 39 (5). p. 615.

¹⁷ Wimmer, A. (2004) Introduction: Facing Ethnic Conflicts. Wimmer, A., Goldstone, R.J., Horowitz, D.L., Joras, U., Schetter, C. (eds.) *Facing Ethnic Conflicts: Toward a new Realism*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishing Group. p. 2.

¹⁸ Caselli, F., Coleman, W.J. (2010) *On the Theory of Ethnic Conflict*. Izgūts no: <http://faculty.fuqua.duke.edu/>

valdības piekrišanu, nepieciešamības gadījumā izmantojot arī bruņotus spēkus.”¹⁹ Taču „konfliktu pārvaldīšana, gan kā koncepts, gan reālā darbība, vienmēr ir bijusi strīdīga gan attiecībā uz saderību ar citām teorijām, gan iekšēji atšķirīgo viedokļu dēļ.”²⁰ Pierādījums tam ir konflikti Bosnijā un Somālijā 90. gados; Palestīnas jautājums; terorakts ASV, kas tika veikts 2011. gada 11. septembrī. Šie gadījumi pierādīja, ka tradicionālā konfliktu risināšana ir novecojusi, un attiecīgo konfliktu risināšanā nedarbojas. Līdz ar to, mūsdienu konfliktu risināšanas metodes sāk iezīmēties tieši šajā laika posmā – 20. gadsimta beigās, kad praktiķi un pētnieki pievērsa uzmanību procesiem, kas saistīti ar „faktiski vai potenciāli vardarbīgu konfliktu transformēšanu mierīgos procesos, kas saistīti ar sociālām un politiskām pārmaiņām”²¹ konfliktu skartajās valstīs; kā arī viņi pievērsa uzmanību jau esošo metožu pārveidošanai un jaunu izstrādāšanai. Mūsdienu konfliktu problemātika saistīta ar to cēloņiem un dabu. Konfliktu cēloņi var būt gan politiski un ekonomiski, kas ir tradicionāli cēloņi, gan ekoloģiski un vides, kā arī ar pārtiku un dzeramo ūdeni saistīti cēloņi.

Konfliktu risināšanā nepieciešams izšķirt divus veidus: vardarbīgā risināšana, ar ko saprot vardarbības pielietošanu un karadarbības apzinātu uzsākšanu; un otrs veids ir nevardarbīgā risināšana, kas ir sadarbības veidošana ar starptautiskajām organizācijām un viņu piesaistīšana konflikta risināšanā, sarunu vešana un dialoga veicināšana. Kā arī šeit nepieciešams pieminēt trešās puses (*third party*) piesaistīšanu, vai konfliktējošo pušu līderu tikšanos organizēšanu, kā rezultātā iespējams uzsākt dialogu par konflikta risināšanu.

Vardarbīgās konfliktu risināšanas metodes ir neefektīvas un veicina papildus vardarbības rašanos, tāpēc visbiežāk tiek izmantotas nevardarbīgas konfliktu risināšanas metodes.

Brīvprātības princips un kopīgs mērķis ir priekšnoteikums efektīvai un nevardarbīgai konflikta risināšanai. Lai netiktu novērota kādas grupas vai konfliktā iesaistītās puses dominance, tā risināšanā brīvprātīgi jāiesaista visas konfliktējošajās puses.

Konfliktu risināšanu un pārvaldīšanu var dalīt vairākos posmos: konflikta apturēšana, miera nodrošināšana (tādas situācijas izveidošana, kurā neveidojas jauni konflikta draudi), miera veidošana (miera stāvokļa panākšana un nodrošināšana ilgtermiņā). Konfliktu var definēt kā atrisinātu, ja, pirmkārt, tek novērsti tā cēloņi, kas var būt gan asimilācija vai atsevišķu grupu diskriminācija, gan kultūras, politiskās un sociālā nevienlīdzība. No tā izriet vairākas konfliktu risināšanas metodes. Pirmā ir, institucionālā metode, kur konfliktu risināšanā iesaistīta līguma izstrāde un slēgšana. “Šī ir racionālās izvēles metode, kas pieņem,

¹⁹ Raymond, W.J. (1992) *Dictionary of Politics: Selected American and Foreign Political and Legal Terms*. 7th ed. USA: Brunswick Publishing Corporation. p. 93.

²⁰ Ramsbotham, O., Woodhouse, T., Miall, H. (2010) *Contemporary Conflict Resolution: The prevention, management and transformation of deadly conflicts*. Cambridge: Polity Press, Cambridge. p.5.

²¹ Turpat, p.54.

ka aktieru izvēlētās institūcijas ir stabilas un aktieri tām ir piesaistīti (un otrādi), līdz ar to institūcijas ir atbildīgas par piesaistīto aktieru stabilitāti un ir ieinteresētas kompromisa rašanā.”²² Šī metode saistīta ar valsts institūciju un pārvaldes sistēmas sakārtošanu, jaunu institūciju radīšanu, tāda principa, kā varas dalīšana, ieviešanu, ja tāds nav pastāvējis, kā arī vēlēšanu sistēmas sakārtošanu un maiņu, ievērojot arī valsti vai reģionu apdzīvojošo minoritāšu tiesības. Konflikta iespējams uzskatīt par atrisinātu arī tad, ja minoritātēm tiek piešķirtas ne tikai tiesības un brīvības, bet arī nodrošināts autonomais statuss.

Otrā konflikta pārvaldīšanas un risināšanas pieeja ir sadarbības veicināšana konfliktējošo grupu starpā, kas, salīdzinot ar pirmo metodi, ir sarežģītāk īstenojama un nenoteiktāka, taču tā balstās uz dialoga veidošanu konfliktējošo grupu starpā un sarunu procesa uzsākšanu. Šīs pieejas ietvaros iespējams izvirzīt vairākas metodes. Pirmkārt, trešās puses (*third party*) piesaistīšana, ko iespējams izskatīt par efektīvu tikai tad, ja konfliktējošajām pusēm ir vēlme konfliktu risināt un tās to atzīst. Trešā puse darbojas kā konsultants un pilda šādas funkcijas, kā arī tā panāk, tādas vides izveidošanos, kur konfliktējošajām pusēm ir iespējams uzsākt sarunas par konflikta risināšanu. “Trešā persona netieši nosaka konfliktējošo grupu dienaskārtību un tai ir jābūt spējām identificēt un pēc tam koncentrēties uz svarīgākajiem vai strīdīgākajiem jautājumiem un iznākumiem.”²³ Trešās puses piesaistīšana ir atbildīgs process, tai jābūt pieredzējušai organizācijai, institūcijai vai personai, no kuras atkarīgs konflikta iznākums.

Otrā metode, kas veicina savstarpējo sadarbību, ir sarunu vešana konfliktējošo grupu starpā, un šajā gadījumā tā tiek piespiestas uzsākt sarunas, uzklaut pretējus viedokļus, respektēt tos. Grupā savstarpējo sarunu veidošanu nosaka sekojoši principi: “skaidri norādīts mērķis, koncentrēšanās uz konkrētām problēmām; dialoga koordinatoram jābūt kompetentam; dialoga noteikumiem jābūt vienlīdzīgiem abām konfliktējošajām grupām; konfliktējošajām grupām nepieciešams laiks, lai sagatavotos; sarunas nevar būt vienreizējas (pēc noteikta laika tām jāatkārtojas vēlreiz, jo konflikta risināšana ir sarežģīts un laikietilpīgs process).”²⁴

Kā vēl vienu konflikta risināšanas un pārvaldīšanas metodi var minēt starptautiskās sabiedrības jeb starptautisko organizāciju iejaukšanos, kas mūsdienās ir ANO, NATO, EDSO, ES, u.c. (šīm organizācijām ir tiesības iejaukties konfliktā tikai tādā gadījumā, ja tās uzskata, ka konfliktā iesaistītās puses pašu spēkiem nespēs nonākt pie vienošanās) veidotās miera uzturēšanas misijas, tā ir arī viena no visbiežāk pielietotajām konflikta risināšanas metodēm

²² Cordell, K., Wolff, S. (2010) *Ethnic Conflict: Causes, Consequences and Responses*. Cambridge: Polity Press, Cambridge. p.18.

²³ Ellis, D.G. (2006) *Transforming Conflict: communication and ethno-political conflict*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers. p. 169.

²⁴ Turpat, p. 172.

mūsdienās. Starptautiskās organizācijas ir tiesīgas iejaukties konflikta risināšanā tikai tādā gadījumā, ja konfliktā iesaistīto grupu iepriekš pielietotās risināšanas metodes bijušas nepietiekamas, konflikts ir ilgs un ar tendenci eskalēties vēl vairāk, un atklātu nevēlēšanos to risināt.

Analizētās konfliktu risināšanas metodes pierāda, ka mūsdienu konfliktu iedabas dēļ nepieciešams domāt par jaunām risināšanas metodēm, konfliktiem ir tendence transformēties, tāpēc metodes nepieciešams atjaunot un mainīt. Viena no konfliktu risināšanas metodēm, kura ietver sevī vairākas no minētajām metodēm, ir miera uzturēšanas misijas un to rīkošana, kas ir viena no visbiežāk pielietotajām konfliktu risināšanas metodēm mūsdienās. Darba otrajā nodaļā tiks analizēts mūsdienu miera uzturēšanas misiju koncepts, iezīmes, izaicinājumi un problēmas.

2. MIERA UZTURĒŠANAS MISIJAS

Miera uzturēšanas misijas ir komplekss process, kas ietver sevī darbības sākot, no militāru sadursmju pārtraukšanas un beidzot ar humanitārās palīdzības sniegšanu civiliedzīvotājiem. Mūsdienās miera uzturēšanas misijas veic ANO, NATO, ES u.c. starptautiskās organizācijas. To ietvaros tiek pielietoti miera veidošanas, miera uzspiešanas, miera nodibināšanas, sankciju piemērošanas, preventīvās diplomātijas u.c. instrumenti.²⁵

Miera uzturēšanas misijas pirmo reizi tika pielietotas 20. gadsimta 50. gados. Sākotnēji misiju mērķis un uzdevums bija vienpusējs, tas bija saistīts ar konflikta pārtraukšanu, atbrūņojot konfliktējošās puses, tādējādi mēģinot stabilizēt situāciju konflikta skartajā reģionā vai valstī. Kā arī misijas bija saistītas ar dialogam un sarunu vešanai atbilstošu apstākļu radīšanu. Šie misiju mērķi un uzdevumi ir saglabājušies līdz pat mūsdienām.²⁶ Šādi miera uzturēšanas misiju uzdevumi paredzēja situācijas stabilizēšanos un konflikta mazināšanos laika posmā, kad valstī vai reģionā atradās misijas spēki, taču brīdī, kad tie valsti pameta, potenciālā konflikta draudi atkārtoti pieauga. Tā sauktā Aukstā kara laikā konfliktu risināšana un miera uzturēšanas misijas ieņēma sekundāru lomu pasaules politikā. Gan miera uzturēšanas misiju, gan starptautisko organizāciju statuss šajā laika posmā bija salīdzinoši zems.²⁷

Miera uzturēšanas misijas savu aktualitāti atkārtoti ieguva 20. gadsimta beigās. Tomēr jāatzīmē, ka tieši laika periodā pēc Aukstā kara beigām miera uzturēšanas misiju koncepts un būtība ir mainījusies, tas noticis gan starptautiskās vides, gan valstu interešu un pasaules iedzīvotāju vajadzību maiņas rezultātā. Miera uzturēšanas misijas mūsdienās kļuvušas multidimensionālas, ietverot darbības, sākot no konfliktā iesaistīto grupējumu atbrūņošanas, un beidzot ar humanitārās palīdzības sniegšanu un valsts fizisko atjaunošanu, kas ietver infrastruktūru, ēkas, ekonomikas atjaunošanu, utt. Kā arī viens no mūsdienu miera uzturēšanas misiju mērķiem ir demokrātisku vērtību izplatība un stiprināšana valstīs. Ja analizē miera uzturēšanas misiju būtību, jāsecina, ka to mērķis ir situācijas stabilizēšana konflikta skartajā reģionā vai valstī, un esošā vai potenciālā konflikta cēloņu novēršana. Kā arī jāatzīmē, ka misiju ietvaros tiek stiprināta konflikta skarto valstu tieslietu pārvaldes

²⁵ Doyle, M.W., Sambanis, N. (2006) *Making War and Building Peace: The United Nations since the 1990's*. Doyle, M.W., Sambanis, N. (eds.) *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations*. USA: Princeton University Press. p. 1. - 5.

²⁶ United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 20 – 21.

²⁷ LeRoy Bennet, A. (1988) *International organizations: Principles and Issues*. 4th ed. USA: Prentice Hall. p.355.

sistēmā, tādējādi panākot tās ilgtspējīgu un patstāvīgu darbību arī pēc misijas spēku aiziešanas no teritorijas.²⁸

2.1. Miera uzturēšanas misiju funkcijas

Lai darba gaitā veiktu Sīrijas gadījuma analīzi un ANO miera uzturēšanas misiju tajā, tās panākumus un izaicinājumus, turpmākajā darba nodaļā tiks izvirzīti noteikti kritēriji. Šie kritēriji tiks balstīti uz ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem un tiem atbilstošajām funkcijām. Savukārt kā funkcijas tiks izvirzītas noteiktas darbības jeb uzdevumi, kuri tiek veikti attiecīgā instrumenta ietvaros miera uzturēšanas misijas gaitā. Miera uzturēšanas nolūkos ANO rīcībā ir tādi instrumenti, kā miera nodibināšana, miera uzturēšana, miera veidošana, sankcijas, diplomātija un izmeklēšana, kas nākošajās darba nodaļās tiks apskatīti tuvāk.

2.1.1. Ziņošana

Kā nosaka ANO Statūti, „jebkura Organizācijas Dalībvalsts var ziņot Drošības Padomei vai Ģenerālajai Asamblejai par jebkuru strīdu vai situāciju. [...] Kā arī valsts, kura nav Organizācijas Dalībvalsts, var ziņot Drošības Padomei vai Ģenerālajai Asamblejai par jebkuru strīdu, kurā tā ir puse, ja vien tā iepriekš uzņemas saistības noregulēt šo strīdu mierīgā ceļā, kā paredzēts šajos Statūtos.”²⁹ Līdz ar to ziņošanu par jebkāda veida konfliktu var uzskatīt par jebkura vieda misijas pamatu un tā ir cieši saistīta ar turpmāk darbā apskatīto izmeklēšanu, kura tiek uzsākta brīdī, kad tiek saņemta informācija par jebkāda veida konflikta draudiem, cilvēktiesību pārkāpumiem vai jebkura cita veida nelikumībām.

Šis ANO dalībvalstu un citu valstu rīcībā esošais instruments ir ļoti kodolīgs un nosaka, ka tā izvērtēšanai nepieciešami vien daži kritēriji. Pirmkārt, nepieciešams zināt, vai ziņošana ir veikta, jo izmeklēšanu un jebkāda cita veida preventīvās un konflikta novēršanas darbības ANO ir tiesīga veikt arī pēc saviem ieskaitiem un saviem novērotājiem, pirms par šī konflikta iespējamību ziņojusi kāda valsts vai valstu grupa. Otrkārt, nepieciešams zināt, kas bijis ziņotājs par noteikto iespējamo konfliktu vai situācijas pasliktināšanos noteiktā valstī vai teritorijā, kas nosaka, vai noteiktais ziņojums ir objektīvs. Treškārt, tā ir ziņojuma informācijas apjoms, kas var ietver gan noteiktus un detalizētus pārkāpumus, gan situācijas vai potenciālā konflikta aprakstu.

²⁸ United Nations Department of Peacekeeping Operations, (2008) Department of Field Support. *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 21 – 23.

²⁹ General Assembly of the United Nations. (1945) *Charter of The United Nations*.

2.1.2. Izmeklēšana

Izmeklēšana ir process, kura laikā tiek sistemātiski izmeklēts vai nu process vai noteiktas personas rīcība, lai noskaidrotu kāda notikuma sekas vai iespējamību.³⁰ ANO gadījumā izmeklēšanu ir tiesīga veikt Drošības Padome. Tā, balstoties uz iepriekš saņemtiem signāliem par konflikta draudiem attiecīgā teritorijā, ir tiesīga „izmeklēt jebkuru strīdu vai jebkuru situāciju, kas var izraisīt starptautiskas domstarpības vai strīdu, lai noteiktu, vai šī strīda vai situācijas turpināšanās nevar apdraudēt starptautisko mieru un drošību.”³¹ ANO izmeklēšanu lielākoties veic īpaši izveidota iestāde – Audita un izmeklēšanas birojs, kas darbojas saistībā ar ANO Attīstības programmas noteiktajiem mērķiem un uzdevumiem. Viens no šī biroja uzdevumiem ir arī potenciālo konfliktu un nesaskaņu izmeklēšana un preventīvo darbību veikšana to novēršanai, kas tiks apskatīta darba turpinājumā. Izmeklēšanas procesa ietvaros tiek izmeklēti dažādi sektori un faktori, sākot no korupcijas, kas noved pie konflikta situācijas rašanās un beidzot ar nepilnībām likumdošanas procesā un tiesiskajā regulējumā, kas grauj valsti vai reģionu kopumā.³²

Izmeklēšanas procesa pamatā lielākoties ir jau minētā ziņošana, ko var veikt gan individuāls aktieris, gan valstu grupa, kā arī tā var būt gan atklāta, gan anonīma. Izmeklēšanas process kopumā balstās uz vairākiem noteikumiem. Pirmkārt, izmeklēšanas sākumposmā būtiski ņemt vērā jebkura veida informāciju – gan atklātu, gan anonīmu, jo tā balstās uz jebkāda veida informācijas (dokumenti, audioieraksti, videomateriāli, fotogrāfijas utt.) operatīvu apkopošanu un analīzi. Otrkārt, būtiski ANO noteiktās izmeklēšanas ietvaros ir nodrošināt pietiekoši lielu skaitu ekspertu un profesionāļu, kas ir spējīgi īsā laika posmā apstrādāt nepieciešamo informācijas daudzumu. Treškārt, tieši tikpat būtiski izmeklēšanas procesā ir dokumentēt jebkura veida veiktās darbības, secinājumus un analīzes rezultātus. Ceturtkārt, ja izmeklēšanas ietvaros tiek veikta kāda vieda intervija, šajā procesā vienmēr piedalās vismaz divi intervētāji, lai garantētu objektivitāti, kā arī intervija vienmēr tiek nodrošināta intervējamajam nepieciešamajā valodā. Piektkārt, par iegūtu informāciju vai nepieciešamību to iegūt ANO nav tiesīga norēķināties finansiāli, pretējā gadījumā tiek uzskatīts, ka procesā tiek izmantotas korumpētības darbības un iegūtās informācijas patiesumu un objektivitāti ir pamata apšaubīt. Kā pēdējo no izmeklēšanas procesa noteikumiem jāmin novērotāja jeb neatkarīga eksperta piesaisti, kas ir papildus garants procesa objektivitātei un precizitātei.³³

³⁰ Oxford Dictionaries. *Investigation*. Izgūts no: <http://www.oxforddictionaries.com/>

³¹ General Assembly of the United Nations. (1945) *Charter of The United Nations*.

³² United Nations Development Programme. *Investigations*. Izgūts no: <http://www.undp.org/>

³³ Conference of International Investigators. (2009) *Uniform Guidelines for Investigations*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

Tāpat kā izmeklēšanas procesam, arī personām un organizācijām, kas veic izmeklēšanu, jāatbilst un jādarbojas atbilstoši noteiktiem standartiem un normām. Šīs darbības pamatā ir objektivitāte, godīgums un kompetence, kā arī izmeklēšanas procesa veikšanā iesaistītajām personām jābūt neatkarīgām un brīvām no jebkāda veida trešās puses ietekmes šī procesa ietvaros, lai izvairītos no jebkāda veida interešu konflikta rašanās. Būtiski ir nodrošināt jebkāda veida izmeklēšanas procesa konfidencialitāti un konfidenciālas informācijas nenopludināšanu, lai neizjauktu šo procesu. Kā arī izmeklēšanas procesā iesaistītajiem jābūt ne tikai spējīgiem iegūt informāciju, kas balstīta uz reāliem faktiem, un analizēt to, bet arī sniegt rekomendācijas situācijas vai konflikta risināšanai.³⁴

Lai veiktu šī miera uzturēšanas instrumenta analīzi, nepieciešams ņemt vērā tādas kritērijus, kā: ziņotājs vai informācijas avots, uz kā pamata izmeklēšana uzsākta, izmeklēšanas procesā iesaistītās organizācijas, izmeklēšanas procesa ilgums, izmeklēšanas procesā iegūtie fakti un informācija, izmeklēšanas procesa rezultāti un secinājumi. Izmeklēšanas procesa rezultāti un secinājumi attiecīgi ir jebkuru nākošo darbību – preventīvās diplomātijas, ieteikumu un priekšlikumu sniegšanas, misijas organizēšanas pamats, jo tie parāda, ko konflikta skartajā reģionā vai valstī nepieciešams labot un kas ir konflikta izcelšanās iemesls.

2.1.3. Preventīvās diplomātijas funkcijas, to kritēriji

Preventīvā diplomātija ir tādas darbības, kas „aizkavē nesaskaņu un atšķirību konfliktējošo pušu starpā pārtapšanu reālā vardarbīgā konfliktā vai ierobežo iespēju šādām nesaskaņām rasties.”³⁵ Tās mērķis un funkcija arī ir konflikta draudu novēršana, kuru īsteno diplomāti un augsta līmeņa amatpersonas un tās īstenošana ir atkarīga no spējas identificēt potenciālā konflikta draudus un „signālus” vēl pirms paša konflikta rašanās. Tās izmantošanas pamatā ir rūpīgi izstrādāta stratēģija, kuru veido politiskie, attīstības un cilvēktiesību aspekti. Lielākoties ANO praktizē preventīvo diplomātiju valstīs vai reģionos, kuros salīdzinoši tuvā pagātnē jau norisinājies kāds konflikts vai karš, tādējādi preventīvas diplomātijas pamatā ir dialoga veicināšana starp konfliktējošajām pusēm un valsts ekonomiskās attīstības sekmēšana, tādējādi novēršot konflikta draudu atkārtanos.³⁶

Preventīvās diplomātijas pielietošanas laikā tiek veikta rūpīga attiecīgajā teritorijā norisinājušos konfliktu un to cēloņu analīze, konfliktā iesaistīto pušu interešu analīze, lai

³⁴ United Nations Development Programme Office of Audit and Investigations. (2012) Investigation Guidelines. Izgūts no: <http://www.undp.org>

³⁵ *Report of the Secretary-General. (1992) An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. A/47/277 - S/24111.*

³⁶ United Nations Department of Political Affairs. (2011) *Preventive Diplomacy Report*. New York: United Nations.

noteiktu, kurus sektorus valstī vai reģionā nepieciešams attīstīt un uzraudzīt. Kā arī preventīvās diplomātijas ietvaros, valstī vai reģionā tiek nodrošinātas vairākas novērošanas un konsultēšanas misijas, kā arī tiek stiprinātas demokrātiskās vērtības un valsts kapacitāte kopumā. Reģionā, kurā atrodas valsts ar konflikta izcelšanās draudiem, tiek stiprinātas reģionālās organizācijas.³⁷ Praksē šāda veida preventīvās diplomātijas piemēri ir izpaudušies, piemēram, Sudānā, kur ar starptautisko spēku palīdzību rosināts Dienvidsudānas neatkarības referendums, Gvinejā no 2009. – 2010. gadam ANO strādāja un uzraudzīja situāciju pirmo demokrātisko vēlēšanu laikā kopš neatkarības atgūšanas, lai valstī netiktu veikts militārs apvērsums.³⁸ Katras valsts un katra konflikta gadījumā izstrādātā un pielietotā preventīvās diplomātijas stratēģija ir atšķirīga un atkarīga no konkrētās situācijas, tomēr ir vairāki kopīgi faktori, kurus iesējams izvērtēt: iepriekšējo konfliktu analīze (visbiežāk daļa secinājumu par to ietverta ANO rezolūcijās un preventīvās diplomātijas pielietošanas mandātā), novērošanas un konsultēšanas misiju esamība valstī, demokrātisko vērtību stiprināšana (normatīvo aktu sistēma, skolu programmas, akcijas), valsts ekonomikas sektora attīstīšana, reģionālo organizāciju stiprināšana un reālās darbības (vēlēšanu organizēšana, vēlēšanu uzraudzīšana, dialoga veicināšana starp konfliktējošajām pusēm, utt.)

2.1.4. Rekomendāciju sniegšana konflikta atrisināšanai

Rekomendāciju sniegšana arī ir ANO hartā noteikts miera uzturēšanas instruments un ANO „Drošības Padomei ir tiesības sniegt pusēm rekomendācijas ar mērķi atrisināt šo strīdu mierīgā ceļā, ja visas strīdā iesaistītās puses to lūdz.”³⁹ Kā arī ANO Drošības padomei sadarbībā ar tās Ģenerālo Asambleju ir tiesības sniegt jebkura veida rekomendācijas, kas saistītas ar miera un drošības nodrošināšanu pasaulē, gan sadarbojoties ar citām organizācijām, gan veicot tādus pasākumus kā atbruņošana. ANO kopumā ir viena no organizācijām, kas ir atbildīga par miera nodrošināšanu pasaulē, tāpēc tā sniedz dažādas rekomendācijas šāda stāvokļa saglabāšanai gan demokrātiskiem un mierīgiem, gan konfliktu skartiem reģioniem.⁴⁰

ANO rekomendāciju sniegšanas pamatā ir jau iepriekš minētā izmeklēšana, kuras ietvaros tiek iegūts un analizēts maksimāli daudz informācijas par konflikta skarto reģionu vai valsti, konflikta cēloņiem, kā arī esošo situāciju. Rekomendāciju sniegšana ir cieši saistīta ar

³⁷ Report of the Secretary-General. (2011) *Preventive Diplomacy: Delivering Results*.

Izgūts no: <http://www.un.org/>

³⁸ United Nations Department of Political Affairs. (2011) *Preventive Diplomacy Report*. New York: United Nations.

³⁹ General Assembly of the United Nations. (1045) *Charter of The United Nations*.

⁴⁰ Hossain, K. (2008) *The Complementary Role of the United Nations General Assembly in Peace Management*. *Uluslararası Hukuk ve Politika*. 4(13).p. 77 – 93.

preventīvo diplomātiju, tādējādi arī viena no preventīvajām darbībām konflikta novēršanā. Viens no būtiskākajiem aspektiem rekomendāciju sniegšanā ir to savlaicīgums. Būtiski, lai rekomendācijas iespējamā konflikta novēršanai un situācijas stabilizēšanai tiek sniegtas pirms vardarbīga konflikta izcelšanās, pretējā gadījumā spēja tās izmantot ir mazāk iespējama un iedarbīga.⁴¹ Rekomendāciju veidošana nav universāls process un katra konflikta gadījumā tās tiek veidotas atšķirīgas, tāpēc nav iespējams noteikt kritērijus konkrētu rekomendāciju analīzei. Šī miera uzturēšanas instrumenta analīzei iespējams izvirzīt vien dažus kritērijus. Pirmkārt, jāanalizē, vai rekomendācijas ir sniegtas (var būt situācijas, kurās konflikta saasinājums ir tik augsts, ka šis instruments netiek izmantots, un ANO misiju sāk ar tādu instrumentu izmantošanu, kā: miera uzspiešana, miera ieviešana, miera uzturēšana un miera veidošana). Otrkārt, jāanalizē rekomendāciju būtība, ar ko jāsaprot, vai sniegtās rekomendācijas ir vērstas uz konflikta cēloņu novēršanu (pretējā gadījumā iespējamais konflikts tiek aizkavēts vai „iesaldēts” īstermiņā, un pēc laika var rasties jauni konflikta draudi). Treškārt, nepieciešams analizēt rekomendāciju pielietojumu, ar ko jāsaprot, vai ANO sniegtās rekomendācijas ir izmantotas un darbojas iespējamā konflikta vai esošā konflikta novēršanai.

2.1.5. Sankciju funkcijas, to kritēriji

Sankcijas ir tādu darbību un pasākumu kopums, kas nav saistīts ar bruņota un militāra spēka pielietojumu, un „var ietvert pilnīgu vai daļēju ekonomisko sakaru, dzelzceļa, jūras, gaisa, pasta, telegrāfa, radio vai citu sazināšanās līdzekļu pārtraukšanu, kā arī diplomātisko attiecību pārtraukšanu.”⁴² Sankcijas iespējams iedalīt divās grupās – nemilitārās sankcijas, kas ir diplomātiskās, ekonomiskās (ietverot sevī transportu, tirdzniecību, utt.), kultūras (ietver arī sportu, tūrisma) un militārās, un tās tiek pielietotas tikai tādā gadījumā, ja konfliktā iesaistītās puses nav spējušas to risināt ar iepriekš piedāvāto priekšlikumu un sankciju palīdzību, kā arī automātiski noved pie citu miera uzturēšanas instrumentu (miera uzspiešana, miera nodibināšana, miera uzturēšana, miera veidošana) pielietošanas.

Diplomātiskās sankcijas ir visbiežāk pielietotās ANO sankcijas (82% pielietoto sankciju ir tieši diplomātiskās) un ar tām parasti saprot diplomātisko attiecību samazināšanu vai pilnīgu pārtraukšanu ar konfliktējošo valsti vai reģionu. Šādas sankcijas paredz vēstnieku vai pārstāvju atsaukšanu, starptautisku forumu un konferenču rīkošanu, lai rastu attiecīgā konflikta risinājumu un lemtu par cita veida sankciju piemērošanu. Taču šāda veida sankcijas parasti ir īstermiņa un ilgtermiņā situācijas uzlabošanas ar tām panākt nav iespējams.

⁴¹ General Assembly of the United Nations. (1950) *Uniting for Peace*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

⁴² General Assembly of the United Nations. (1945) *Charter of The United Nations*.

Diplomātisko sankciju ietvaros arī tiek nodrošināts piespiedu sarunu uzsākšanas process, ko vada trešā puse, kura konfliktā ir neatkarīgs aktieris, un sarunu procesā pilda tikai mediatora lomlu (šāda veida sarunas tiek veidotas arī citu miera uzturēšanas instrumentu ietvaros un tiks aplūkotas arī turpmāk darbā).⁴³ Šāda veida sarunu process tiek uzsākts tādā gadījumā, ja pusēm nav izdevies uzsākt sarunas bez trešās puses jeb mediatora iejaukšanās.

Ekonomiskās sankcijas ir ANO otrās biežāk pielietotās sankcijas, kuras, kā jau minēts, tiek pielietotas brīdī, kad ar priekšlikumu palīdzību nav izdevies mazināt konflikta saasinājumu un veidot dialogu starp konfliktējošajām pusēm. Ar ekonomiskajām sankcijām ir jāsaprot „potenciāla vai reāla (piegādātājvalsts) ekonomisko attiecību pārtraukšana ar vienu vai vairākām valstīm (pasūtītājvalstīm), lai ietekmētu to uzvedību vai ierobežotu to militārās iespējas un potenciālu.”⁴⁴ Lai īstenotu ekonomiskās sankcijas, visbiežāk ANO panāk vienošanos ar preču vai pakalpojumu piegādātāju vai saņēmēju no konfliktējošās valsts, kas attiecīgi savas ekonomiskās darbības pārtrauc, vienlaikus garantējot šīs valsts drošību un ekonomisko stabilitāti. Tas var izpausties kā militārā aprīkojuma vai tā izgatavošanai nepieciešamo resursu piegādes pārtraukšana, importa un eksporta pārtraukšana uz konflikta skarto valsti, muitas nodokļu celšana, aktīvu iesaldēšana, investīciju plūsmas pārtraukšana un citas ekonomiska rakstura darbības, kas vērstas uz konfliktējošās valsts vai reģiona ekonomiskās aktivitātes vai izaugsmes mazināšanu.⁴⁵ Sankcijas pēc būtības, tai skaitā ekonomiskās sankcijas, tiek uzskatītas kā neefektīvas, jo tās visbiežāk netiek īstenotas ilgtermiņā vai arī konfliktējošā valsts ir spējīga atrast jaunus sadarbības partnerus. Tomēr ekonomiskās sankcijas, salīdzinot ar diplomātiskajām, ir efektīvākas, jo tās ir saistītas ar reāliem ekonomiskajiem rādītājiem un darbībām, kas īstermiņā ir spējīgas ietekmēt valsts ekonomisko situāciju.⁴⁶

Kultūras sankcijas ir sankcijas, kas cieši saistītas ar ekonomiskajām sankcijām, jo tās ir savstarpēji atkarīgas. Visbiežāk kultūras sankcijas ir saistītas ar tūrisma ierobežošanu vai pārtraukšanu, kas var izpausties kā vīzu neizsniegšana vai ierobežota skaita vīzu izsniegšana, ceļošanas aizliegums, lidojumu atcelšana uz vai no konflikta skartās valsts, tādējādi padarot šo valsti ceļotājiem sarežģītāk sasniedzamu vai uz laiku nepieejamu.⁴⁷ Kultūras sankcijas var attiekties arī uz tradicionālajām kultūras jomām – mūziku un mākslu, un var izpausties, kā

⁴³ Hoeffler, A. (2014) Can international interventions Secure the Peace? *International Area Studies Review*. 17(1). p. 75 – 94.

⁴⁴ Jentleson, B.W. (2000) Economic Sanctions and Post-Cold War Conflicts: Challenges for Theory and Policy. Stern, P.C., Druckman, D. (eds.) *International Conflict resolution After the Cold War*. Washington: National Academies Press. p. 126.

⁴⁵ Turpat, p. 131 – 132.

⁴⁶ Kulesa, M., Starck, D. *Peace Through Sanctions?* Izgūts no: <http://www.globalpolicy.org/>

⁴⁷ Brzoska, M. (2001) *Design and Implementation of Arms Embargoes and Travel and Aviation Relates Sanctions: Results of the Bonn-Berlin Process*. Bonn: BICC. p. 73. – 76.

viesizrāžu atcelšana konflikta skartās valsts teātros un operās, masveida mūzikas vai mākslas festivālu un konkursu boikotēšana, mūzikas un mākslas pārstāvju apmaiņas programmu atcelšana un citu ar kultūru saistītu procesu ierobežošana vai atcelšana. Kultūras sankcijas var tieši ietekmēt arī sporta jomu un tas var izpausties gan kā atsevišķu valstu sporta komandu nesūtīšana uz dažādām sporta sacensībām un čempionātiem, gan kā konflikta skartās valsts sportistu delegācijas neiekļaušana atsevišķās sacensībās. Kultūras sankcijas vistiešāk skar konflikta skartās valsts civiliedzīvotājus un šo sankciju mērķis ir panākt sarunu procesa uzsākšanu ar civiliedzīvotāju palīdzību (tā var būt uzmanības vēršana uz nepieciešamību mazināt konfliktu ar dažādu protestu vai parakstu vākšanas palīdzību).⁴⁸

Militārās sankcijas, kas nozīmē bruņoto spēku vienību izvietošanu konflikta skartajā reģionā vai valstī, tiek pielietotas tikai tādā gadījumā, ja nevienas no citām sankcijām nav spējūšas mazināt konflikta saasinājumu vai panākt miera izlīgumu starp konfliktējošajām pusēm. ANO militārās sankcijas ir spējīga īstenot ar citu starptautisko organizāciju palīdzību, visbiežāk tas notiek, sadarbojoties ar NATO, kuras rīcībā ir nepieciešamais tehniskais un militārais aprīkojums, kā ar nepieciešamie cilvēkresursi. Šāda veida sankcijas kopumā netiek aplūkotas kā tradicionālās sankcijas, jo tās ir cieši saistītas ar turpmāk darbā aplūkoto instrumentu (miera uzs piešana, miera nodibināšana, miera uzturēšana, miera veidošana) pielietojuma.⁴⁹

Attiecīgi šī miera uzturēšanas instrumenta izvērtēšanai nepieciešams izvirzīt kritēriju, kas saistīti ar katras sankciju grupas izvērtējumu, iekļaujot tādus kritērijus, kā: piemēroto sankciju apjoms, laika periods, kurā sankcijas piemērotas, konflikta skartās valsts vai reģiona reakcija uz šīm sankcijām, kā arī nepieciešams analizēt, vai konkrētās sankcijas ir virzījušas miera sarunu uzsākšanu, vai nē.

2.1.6. Demonstrācijas, blokāde un cita veida operācijas

Šo miera uzturēšanas instrumentu ANO izmanto tādā gadījumā, ja Drošības Padome uzskata, ka visi citi preventīvie pasākumi (preventīvā diplomātija, sankcijas, rekomendācijas) „var izrādīties vai jau ir izrādījušies nepietiekami [potenciālā vai esošā konflikta novēršanai, un šādā gadījumā] tai ir tiesības rīkoties ar gaisa, jūras un sauszemes spēku tādējādi, kā tā uzskata par nepieciešamu starptautiskā miera un drošības uzturēšanai vai atjaunošanai. Šādas darbības var ietvert demonstrācijas, blokādi un Organizācijas Dalībvalstu gaisa, jūras vai sauszemes spēku citas operācijas.”⁵⁰ Blokāde šī instrumenta ietvaros nozīmē konflikta skartās

⁴⁸ Kulesa, M., Starck, D. *Peace Through Sanctions?* Izgūts no: <http://www.globalpolicy.org/>

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ General Assembly of the United Nations. (1945) Charter of The United Nations.

teritorijas izolēšanu no ārpasaules, ieskaitot preču un pakalpojumu tirgus aizvēršanu un ieceļošanas un izceļošanas aizliegšanu⁵¹ līdz laikam, kamēr tiek panākta situācijas stabilizēšanās vai konfliktā iesaistītās puses ir piekritušas uzsākt dialogu konflikta risināšanas nolūkā. Tā kā šī instrumenta ietvaros izmantotās metodes īsā laika posmā spēj graut konflikta skartā reģiona ekonomiku, tad tā pielietojuma mērķis parasti ir panākt situācijas uzlabošanas maksimāli īsā laika posmā.⁵²

Šāda veida mēģinājums stabilizēt jau esošu konflikta situāciju vai novērst potenciāla konflikta izcelšanās draudus var būt tieši saistīts arī ar militāru iejaukšanos un bruņoto spēku izmantošanu, tāpēc šāda veida instrumenta īstenošanā ANO nepieciešams sadarboties ar citām starptautiskajām organizācijām, piemēram, NATO, kuras rīcībā, atšķirībā no ANO, ir gan nepieciešamie civilie, gan militārie un tehniskie resursi. Attiecīgi arī šī instrumenta novērtēšanai iespējams izvirzīt kritērijus. Pirmkārt, tā ir demonstrāciju, blokāžu un cita veida operāciju esamība. Proti ir jāsaprot, vai kāds no šiem instrumentiem ticis izmantots, kā arī jāanalizē, kādas darbības veiktas šī instrumenta izmantošanas ietvaros. Otrkārt, tas ir šī instrumenta pielietošanas rezultāts, ar ko jāsaprot, vai šī instrumenta izmantošanas rezultātā ir izdevies panākt dialoga rašanos un situācijas stabilizēšanos starp konfliktējošajām pusēm.

2.1.7. Miera uzspiešanas funkcijas, to kritēriji

Turpmāk darbā tiks apskatīti četri miera uzturēšanas instrumenti, kuru robežas ir ļoti saplūdušas un tie parasti tiek īstenoti secīgi viens pēc otra. Pirmais no šiem instrumentiem ir miera uzspiešana, kas paredz veikt virkni piespiedu pasākumu, ieskaitot militāra spēka pielietojumu. Tāpēc miera uzspiešanu iespējams uzskatīt par militāro sankciju turpinājumu un to kā instrumentu ANO un tās dalībvalstis ir tiesīgas izmantot tikai, balstoties uz Drošības padomes lēmumu un atļauju. Miera uzspiešanas instrumentu ANO Drošības padome izlemj izmantot brīdī, kad nepieciešams cīnīties ar tiešo miera apdraudējuma avotu, izteiktiem un redzamiem pārkāpumiem, kas saasina konflikta situāciju vai atklātu agresoru.⁵³ Miera uzspiešana iever sevī tādas funkcijas, kā instrumenta tiesiskās bāzes nodrošināšana (mandāts), problēmas vai agresora identificēšana, problēmas vai agresora neitralizēšana, bruņoto spēku vienību izvietošana, pamiera panākšana.⁵⁴

Instrumenta tiesiskās bāzes nodrošināšana ir sarežģīta miera uzspiešanas funkcija, jo šī mandāta ietvaros nepieciešams noteikt robežu starp divām darbībām: pirmkārt, tā ir bruņoto

⁵¹ Oxford Dictionaries. *Blockade*. Izgūts no: <http://www.oxforddictionaries.com/>

⁵² Green, L.C. (1993) *The Contemporary Law of Armed Conflict*. United Kingdom: Manchester University Press. p. 170. – 173.

⁵³ United Nations. *Peace and Security*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

⁵⁴ Hodzic, C.H., Ford, T. (2013) *Lessons Learned from UN Peace Enforcement Operations After the Cold War*. USA: Peace Operations Training Institute. p. 13. – 36.

spēku izvietošana un agresora neitralizēšana un jebkāda veida jaunu agresijas uzplūdu neitralizēšana, un, otrkārt, tā ir bruņota konflikta uzsākšana, kas var pārāugt karadarbībā. Robeža starp šīm darbībām pēc būtības ir ļoti maza, tāpēc tās noteikšana formāli un arī īstenošana dzīvē ir komplicēta. Miera uzspiešanas mandātam nepieciešams balstīties uz šādiem 8 principiem. Pirmkārt, tā ir leģitimitāte, kas nozīmē, ka ANO dalībvalstis šāda veida miera uzspiešanas operāciju atbalsta. Otrkārt, tā ir konflikta skartās valsts vai reģiona suverenitātes respektēšana, neskatoties uz to, ka ANO miera uzspiešanas un citu miera uzturēšanas instrumentu pielietošanas laikā daļēji pārvalda attiecīgo valsti vai reģionu, tās suverenitāte un teritoriālās neatkarība netiek apšaubīta.⁵⁵

Treškārt, tā ir pamatota izvietojamo bruņoto spēku struktūra un sastāvs, kas tiek noteikts formāli pirms misijas uzsākšanas. Izvietojamo bruņoto vienību skaitam un tā rīcībā esošajam militārajam aprīkojumam ir jābūt loģiski un statistiski pamatotam. Ceturtkārt, tā ir savstarpējā cieņa, kas attiecas gan uz ANO dalībvalstīm, gan ANO un konflikta skarto reģionu vai valsti, jo tā ir iespēja izvairīties no jauniem agresijas uzplūdiem brīdī, kad tiek pielietots šis miera uzturēšanas instruments. Piektkārt, caurspīdīgums, kas paredz, ka dalībvalstīm, akceptējot instrumenta pielietošanas mandātu, ir jābūt informētām gan par konflikta norisi, gan par miera draudiem, gan par paša instrumenta pielietošanas pamatojumu. Sestkārt, ANO dalībvalstu vienotība, kas nozīmē, ka neskatoties uz atšķirīgu viedokļu esamību, kas pastāvēs vienmēr, ANO dalībvalstis misijas īstenošanas gaitā ir vienotas un atbalsta organizāciju tās darbībās un izdotajos rīkojumos, nodrošinot to gan ar nepieciešamajiem cilvēkresursiem, gan nepieciešamajām finansēm un militāro aprīkojumu.⁵⁶

Vēl viens no būtiskiem principiem ir spēja sadarboties. Tas saistīts ar ANO un tās izvietoto bruņoto spēku spēju sadarboties ar konflikta skartās valsts vai reģiona pārvaldi un civiliedzīvotājiem miera apdraudējuma mazināšanā vai agresora neitralizēšanā. Nereti informācija par tiem nav pieejama publiski, kā rezultātā par ANO spēku darbību ir informēti tikai atsevišķi grupējumi. Pēdējais no principiem ir biedrošanās brīvība, kuras kontekstā ir vērts pieminēt, ka ANO uzdevums arī šī instrumenta ietvaros, ir panākt civiliedzīvotāju tiesību un brīvību nodrošināšanu. Attiecīgi, lai spētu izvērtēt, vai misijas tiesiskās bāzes nodrošināšanas funkcija īstenota sekmīgi, nepieciešams analizēt, kā oficiāli noformēti minētie 8 principi un kāds bijis mandāta akceptēšanas process (vai dalībvalstīm bijuši iebildumi, cik ilgas bijušas diskusijas par to, utt.).⁵⁷

⁵⁵ Caplan, R. The Princeton Encyclopedia of Self-Determination: *Peacekeeping/ Peace Enforcement*. Izgūts no: <http://pesd.princeton.edu/>

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Jimenez, P.X. (2008) *Gender Perspectives in United Nations Peacekeeping Operations*. USA: Peace operations Training Institute. p. 14.

Tikpat komplicēta funkcija, kā iepriekšējā, arī ir problēmas vai agresora identificēšana un neitralizēšana, jo potenciālais miera traucētājs var būt jebkas, sākot no vienas personas vai nelielas personu grupas (šajā gadījumā identificēšanas process ir sarežģītāks un ilgstošāks), beidzot ar liela apmēra civilajām grupām vai bruņotiem grupējumiem. Kā skaidrots ANO Ģenerālās Asamblejas Rezolūcijā Nr.3314, „agresija ir bruņoto spēku pielietošana pret valsti ar mērķi apšaubīt tās suverenitāti, teritoriālo integritāti vai iespēju iegūt neatkarību no citas valsts. [...] Šāda veida agresija var izpausties kā tiešs vienas valsts bruņots uzbrukums citai valstij, militāra okupācija, invāzija, aneksija, [...] valsts teritorijas bombardēšana, [...] vienas valsts daļas bruņotu grupējumu uzbrukums otrai valsts daļai.”⁵⁸ Šāda veida agresija pēc būtības ir noziegums pret mieru un ir apdraudējums ne tikai konflikta skartajai valstij vai reģionam, bet visai pasaulei, tāpēc šāda veida agresijas novēršana ir viens no ANO pienākumiem un atbildībām.

ANO kopumā ir atbildīga un tiesīga aizstāvēt jebkuras valsts civiliedzīvotājus, ja pret tiem tiek vērsta atklāta agresija, veikts genocīds, kara noziegumi, etniskā tīrīšana, noziegumi pret cilvēci vai jebkuri cita veida noziegumi, ko nosaka ANO princips par „Atbildību aizsargāt” (Responsibility to protect).⁵⁹ Šis princips galvenokārt ir noteicošais miera uzspiešanas operāciju sākšanai un ir viens no pamatiem tālākai agresora identificēšanai un neitralizēšanai. Tāpēc agresora identificēšanas fāzē nepieciešams analizēt, kāda veida agresijas izpausmes novērojamas konflikta skartajā valstī vai reģionā, pret ko šī agresija tiek vērsta (pret visiem civiliedzīvotājiem, pret atsevišķu etnisko, reliģisko vai citu grupu vai kopienu), kas ir noziegumu izpildītājs (etniskā kopiena, militārie spēki u.c.), kas ir agresijas iniciators un līderis, cik ilgā laika posmā agresija pret civiliedzīvotājiem īstenota, kāds ir agresijas upuru skaits. Brīdī, kad veikta šāda veida analīze, ir iespējams agresoru neitralizēt, izvērtējumā ņemot vērā laika periodu, kurā tas neitralizēts, iespēju izveidoties jaunam agresijas uzplūdam. Tomēr jāatzīmē, ka agresora pilnīga neitralizēšana atsevišķos gadījumos var prasīt ne tikai dienas vai mēnešus, bet pat vairākus gadus, kas nepieciešams gadījumos, kad agresors ir grūti identificējams un darbojas grupējumos ne tikai vienas, bet vairāku valstu un reģionu ietvaros, kā tas bijis, piemēram, cīņā ar teroristisko grupējumu „Al Qaeda”, tāpēc būtiski ir noskaidrot, vai agresoru pēc būtības ir iespējams neitralizēt, vai nē.

Bruņoto spēku vienību izvietošana ir komplicēts process, kam nepieciešama nopietna iepriekšējā sagatavošanās, ietverot konflikta skartā reģiona vai valsts ģeogrāfisko izpēti. Bruņoto spēku vienībās drīkst dienēt tikai profesionāļi tāpat arī to vadītāji drīkst būt profesionāļi ar pieredzi līdzīgās misijās un apmācībās. Bruņoto spēku izvietošana konflikta

⁵⁸ United Nations General Assembly *Resolution 3314*. (XXIX)

⁵⁹ Report of the Secretary-General. *Implementing the Responsibility to Protect*. A/63/677.

skartajā reģionā nozīmē, ka uz laiku šīs teritorijas kontroli pārņem starptautiskie spēki, tāpēc šāda veida darbībām nepieciešama ne tikai stratēģiska sagatavošanās, bet arī politiskais segums, kas ietver gan ANO dalībvalstu atbalstu šāda instrumenta pielietošanai, gan iespēju paredzēt konflikta skartās valsts vai reģiona reakciju uz šāda veida darbībām.⁶⁰

Jāņem vērā, ka miera uzspiešanas instrumenta ietvaros izvietotajiem bruņotajiem spēkiem ir jābūt militāri spēcīgāk sagatavotiem, nekā tas ir nākošo instrumentu pielietošanas ietvaros. Kā arī šo bruņotos spēkus nepieciešams nodrošināt ar lielāka skaita militāro tehnisko vienību un bruņojuma tehnikas. Tas nepieciešams tāpēc, ka miera uzspiešanas instrumenta ietvaros bruņotie spēki tiek teritorijā izvietoti salīdzinoši īsā laika posmā un nepieciešams nodrošināt tādas situācijas rašanos, lai jebkura veida agresiju vai uzbrukumu bruņotajiem spēkiem būtu iespējams novērst maksimāli īsā laika posmā.⁶¹ Attiecīgi šīs funkcijas izvērtēšanai nepieciešams izvirzīt tādas kritēriju, kā: bruņoto spēku vienību daudzums, laika posms, kurā bruņoto spēku vienības konflikta skartajā valstī vai reģionā izvietotas, pretējās puses reakcija un agresijas esamība vai neesamība, ja agresija pastāvējusi, kā un cik ilgā laika posmā tā novērsta, bruņoto spēku uzturēšanās ilgums konflikta skartajā reģionā vai valstī.

Un pēdējā no miera uzspiešanas funkcijām, ir pušu samierināšana, kas notiek ar trešās puses jeb mediatora palīdzību, taču miera nodibināšanas instrumenta ietvaros trešā puse ir tiesīga izteikt arī kādus neitrālus priekšlikumus gan dialoga veicināšanai, gan vēlākā miera līguma slēgšanai. Nereti tiek piemērotas arī papildus sankcijas par miera līguma nenoslēgšanu. Viens no būtiskākajiem miera līguma slēgšanas principiem ir civiliedzīvotāju atbalsts tam, jo pretējā gadījumā, līderiem noslēdzot miera līgumu, ko neatbalsta sabiedrība, var izcelties jauni vardarbības uzliesmojumi protestu, demonstrāciju un pat revolūciju formā. Šāda veida miera līguma slēgšana var būt arī līdera mēģinājums iegūt laiku un sagatavot militārās vienības jauniem konflikta uzliesmojumiem. Brīdī, kad tiek slēgts miera līgums, miera uzturētājiem ir nepieciešams analizēt, vai konfliktējošo pušu kapacitāte un militārais un finansiālais nodrošinājums ir pietiekoši augsts, lai atsāktu konfliktu. Ja tā ir, tad miera uzturētājiem pirms līguma slēgšanas vai tā laikā nepieciešams runāt par bruņoto spēku pielietojuma nosacījumiem.⁶²

⁶⁰ Hodzic, C.H., Ford, T. (2013) *Lessons Learned from UN Peace Enforcement Operations After the Cold War*. USA: Peace Operations Training Institute. p. 22 – 30.

⁶¹ *Report of the Secretary-General. An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. A/47/277 - S/24111, 1992.*

⁶² Oliver, G.F. (2002) *The Other Side of Peacekeeping: Peace Enforcement and Who Should Do It? International Peacekeeping: The Yearbook of International Peace Operations*. 8. p. 99-117.

Miera līgums pēc būtības ir formāls dokuments, kurā ietverti nosacījumi, uz kuru pamata konfliktējošās puses izlemj vardarbīgo konfliktu pārtraukt.⁶³ Tomēr šī formālā vienošanās ir gan pirmais, gan būtiskākais no soļiem ceļā uz vispārēja miera procesa uzsākšanu. Tāpēc tajā ir jāietver gan konfliktējošajām pusēm abpusēji izdevīgi nosacījumi, gan nosacījumi, kas novērš konflikta cēloņus un iespēju konfliktu atsākt uzreiz pēc miera uzturētāju spēku aiziešanas no konflikta skartās valsts vai reģiona.⁶⁴ Līdz ar to kā šīs funkcijas izvērtēšanas kritēriju nepieciešams izvirzīt trešās puses sniegto priekšlikumu un to neitralitātes izvērtējumu, sabiedrības atbalstu miera līguma slēgšanai, miera līguma noteikumus un konfliktējošo pušu abpusēju izdevīgumu to sastādīšanā, konfliktējošo pušu kapacitāti atsākt konfliktu, kā arī nepieciešams analizēt, vai miera līgumā ietvertie nosacījumi ir pamats konflikta cēloņu novēršanai.

2.1.8. Miera nodibināšanas funkcijas, to kritēriji

Miera nodibināšana ir process, kura laikā tiek panākta situācijas uzlabošanās valstī vai reģionā tiktāl, ka radušos konfliktus ir iespējams risināt nevardarbīgā ceļā un ar sarunu palīdzību. Tai iespējams izdalīt divus veidus – strukturālā un operacionālā. Operacionālās jeb tiešās miera nodibināšanas laikā tiek veikti tādi uzdevumi jeb funkcijas, kā: konflikta identificēšana; pušu samierināšana (šī funkcija var tikt kombinēta un samierināšana var tikt panākta ar tādiem miera uzturēšanas instrumentiem, kā: preventīvā diplomātija un dažādas ekonomiskās sankcijas un priekšlikumi). Savukārt strukturālā miera nodibināšana saistīta tieši ar konflikta cēloņu mazināšanu vai mēģinājumu tos novērst pilnībā. Tie var būt centieni mazināt nabadzības līmeni konflikta skartajā valstī vai reģionā, mēģinājumi novērst pret atsevišķām iedzīvotāju grupām veiktās politikās represijas vai ekonomisko diskrimināciju (nevienlīdzīgs resursu sadalījums), atvērt informatīvo telpu un novērst nepilnīgas informācijas pieplūdi tai vai padarīt informācijas telpu pieejamāku maksimāli lielam iedzīvotāju skaitam konflikta skartajā valstī vai reģionā, kā arī citi cēloņi.⁶⁵

Konflikta identificēšana ir miera nodibināšanas funkcija, kura parasti tiek īstenota pirms ikvienas miera uzturēšanas misijas sākuma un bez šīs funkcijas veikšanas nav iespējams īstenot sekmīgu miera uzturēšanas misiju. Tā paredz konfliktējošo pušu, to partneru (organizāciju, valstu, grupējumu) identificēšanu, interešu, vajadzību un veikto darbību vai

⁶³ United Nations Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 49; 97.

⁶⁴ Levine, D. (2010) *Peacekeeper Impartiality: standards, Processes, and Operations*. Maryland: Center for International and Security Studies. p. 9 – 18.

⁶⁵ Anderlini, S.N., Stanski V. (2004) Conflict prevention. Anderlini, S.N., Stanski, V. (eds.) *Inclusive security, sustainable peace: A toolkit for advocacy and action*. United Kingdom: Hunt Alternatives Fund and International Alert. p. 1 – 2.

provokāciju analīzi, kā arī konfliktējošo pušu rīcībā esošo finansiālo, militāro un cilvēkresursu identificēšanu. Šī miera nodibināšanas funkcija ir tā, kuras laikā notiek arī konflikta cēloņu identificēšana un, kā minēts iepriekš, šie cēloņi var būt dažādi – gan politiski un ekonomiski, gan vēsturiski un sociāli, gan reliģiski un kulturāli. Tā ietver arī konfliktējošo pušu ģeopolitiskā novietojuma un vēsturiskās attīstības analīzi konflikta skartajā valstī vai reģionā. Šī miera nodibināšanas funkcija un tās uzdevumi kopumā ir miera uzturēšanas pamats.

Kā otro miera nodibināšanas funkciju jāmin konflikta pamatcēloņu novēršanu. Tā ietver sevī mēģinājumus mazināt nabadzības līmeni, novērst pret atsevišķām sabiedrības grupām vērstās politiskās un ekonomiskās represijas un novērst nevienlīdzību resursu sadalījuma jomā, un informācijas telpas atvēršanu un tās pieejamības veicināšanu maksimāli plašai sabiedrības daļai. Šī miera nodibināšanas funkcija ir cieši saistīta ar pirmo no miera nodibināšanas funkcijām un to iespējams īstenot tikai tad, ja konflikta identificēšanas fāze tiek īstenota pilnīgi un detalizēti. Kritēriji, kas nosaka šīs funkcijas īstenošanas veiksmīgumu, ir jau minēti tās skaidrojumā.

Pamiera panākšana ir pēdējā no miera nodibināšanas funkcijām. Pamiera panākšanas ietvaros ANO spēlē starpnieka un mediatora lomu, esot par miera sarunu vadītāju un organizatoru, saglabājot neitralitāti tajās. Tās mērķis ir panākt oficiāla miera līguma noslēgšanu starp konfliktējošajām pusēm uz abpusēji izdevīgu noteikumu pamata, kuru rezultātā abas puses vienojas par nepieciešamību pārtraukt vardarbīga konflikta izpausmes.⁶⁶ Miera uzturētājs miera sarunu ietvaros analizē, vai noslēgtā miera līguma noteikumi ir miera garantis ilgtermiņā, un vai draudi atsākt konfliktu nepaaugstināsies brīdī, kad miera uzturēšanas spēki konflikta skarto valsti vai reģionu atstās. Lai vērtētu, kā veikta pamiera panākšanas funkcija, nepieciešams analizēt laika periodu, kurā vienošanās panākta, konfliktējošo pušu uzstādītos noteikumus (to savietojamību) un to spēju nodrošināt miera stāvokli ilgtermiņā, kā arī konfliktējošo pušu abpusējos ieguvumus no miera līguma noslēgšanas. Papildus būtiski pievērst uzmanību, vai pamierā iekļautie noteikumi ir saistīti ar konflikta cēloņu novēršanu, vai nē, pretējā gadījumā noslēgtais miera līgums darbosies īstermiņā.

2.1.9. Miera uzturēšanas funkcijas, to kritēriji

Miera uzturēšana ir saistīta ar spēju īstenot pašu misiju jeb tās pamatā ir misijas operatīvā funkcija, ietverot sevī arī tās mandātu un spēju panākt pārējo ANO dalībvalstu

⁶⁶ United Nations Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 49- 97.

atbalstu, ietverot sevī tādas funkcijas, kā: vienprātība (ANO dalībvalstu starpā par misijas nepieciešamību); spēja nodrošināt misijai nepieciešamo finansējumu un tehnisko aprīkojumu. Kā vēl vienu būtisku miera uzturēšanas funkciju jāmin tā reģiona stabilizēšanu, kurā atrodas konflikta skartā valsts vai teritorija, kā arī drošības paaugstināšanu civiliedzīvotājiem šajā reģionā. To iespējams panākt ANO un citu starptautisko organizāciju un attiecīgajā reģionā esošo reģionālo organizāciju sadarbības ceļā.⁶⁷ Kopumā „miera uzturēšana ir miera uzturētāju izvietošana konflikta skartajā reģionā, balstoties uz pušu piekrišanu, to skaitā ietilpst policijas vienības, militārie, kā arī civilie spēki. Miera uzturēšana sevī ietver gan konflikta pārtraukšanu, gan miera veidošanu (stabilas situācijas radīšanu).”⁶⁸

Šis miera uzturēšanas instruments paredz arī atbrūnošanu, demobilizāciju un pārgrupēšanu (tā attiecas tieši un konfliktējošo pušu demobilizāciju, tādējādi pārtraucot vardarbības īstenošanu); atmīnēšanu, kas ir visas konflikta skartās teritorijas atbrīvošana no dažādiem eksplozīviem un civiliedzīvotājiem bīstamiem ieročiem, sākot no kājnieku mīnām, un beidzot ar liela izmēra lādiņu vai ieroču neitralizēšanu; kā arī bēgļu, represēto un izsūtīto civiliedzīvotāju atgriešana.⁶⁹ Paralēli šīm darbībām un funkciju īstenošanai parasti turpinās pušu samierināšana un mēģinājumi panākt kompromisu un vienošanos starp tām, ietverot gan dažādu normu piemērošanu un jaunu likumu, noteikumu un rezolūciju izdošanu, gan rezolūciju izdošanu, kas ir pamats paša konflikta un pušu attiecību regulēšanai.

Nozīmīgs operatīvās funkcijas faktors, kas padara miera uzturēšanas misiju legītimu un legālu un ir tās pamats, ir mandāts. Misijas mandāts parasti ietver sevī gan tās nepieciešamības pamatojumu un formulējumu, instrumentus, kas tās laikā tiks izmantoti, lai panāktu miera stāvokli konflikta skartajā valstī vai reģionā vai panāktu tādas situācijas rašanos, kurā konfliktējošās puses neprovocē viena otras agresiju. Neatņemama misijas sastāvdaļa arī ir tāds tās formulējums, kas neapdraud konflikta skartās valsts vai reģiona suverenitāti. Misijas īstenošanas gaitā nepieciešams ievērot vairākus principus, kas ir būtiskas sastāvdaļas tās sekmīgumam. Pirmkārt, tas ir princips, kas saistīts ar misijas mandātu, un tā ir ANO dalībvalstu vienprātības par tās nepieciešamību un īstenošanas gaitu. Vienprātībai par misijas nepieciešamību jābūt ne tikai ANO dalībvalstu starpā, bet arī starp ANO un konflikta skarto valsti vai reģionu. Otrkārt, tā ir neitralitāte, kas jāsauglabā miera uzturētājiem, tādējādi tiem konflikta risināšanā jāpilda starpnieka loma. Misijas operatīvā funkcija ietver sevī arī ANO spēju nodrošināt misijai nepieciešamo finansējumu, tehnisko aprīkojumu, militāros un

⁶⁷ United Nations. *Report of the Panel on United Nations Peace Operations* (The Brahimi Report). Izgūts no: <http://www.unrol.org/>

⁶⁸ *Report of the Secretary-General. An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping.* Izgūts no: <http://www.un.org/>

⁶⁹ Boutros-Ghali, B. *Supplement to an agenda for peace: position paper of the Secretary-General on the occasion of the fiftieth anniversary of the United Nations.* Izgūts no: <http://www.un.org/>

civilos cilvēkresursus. ANO nereti saskaras ar minēto resursu nodrošināšanu, jo ANO rīcībā nav militāro resursu, tāpēc nepieciešams vai nu spēcīgs dalībvalstu, vai citu starptautisko organizāciju, piemēram, NATO atbalsts. Kā arī problēmas nereti sagādā nepieciešamo cilvēkresursu nodrošināšana, jo ANO vienlaicīgi īsteno vairākas miera uzturēšanas misijas, tāpēc arī šī kritērija īstenošanai nepieciešams spēcīgs dalībvalstu atbalsts organizācijai.

Reģiona drošības stabilizēšana ir funkcija, kas cieši saistīta ar konflikta skartajā reģionā esošajām organizācijām un starptautiskajām organizācijām un sadarbību ar tām. Reģionālās organizācijas konflikta risināšanas gaitā spēlē vairākas būtiskas funkcijas. Pirmkārt, tā ir konsultatīvā funkcija, kas nozīmē, ka reģionālās organizācijas konsultē misijas veicējus par konflikta attīstības gaitu, pušu provokācijām, interesēm un vajadzībām, kā arī iespējamajiem konflikta cēloņiem, jo tās ir tieši saistītas ar attiecīgā reģiona vēsturisko attīstību un esošo situāciju. Otrkārt, tā ir diplomātiskā atbalsta funkcija un tā saistīta ar sarunu vešanas procesu; miera izlīguma veicināšanu, meklējot un rekomendējot dažādus risinājumus. Treškārt, tā ir finansiālā un militārā atbalsta funkcija jeb operatīvā atbalsta funkcija. Miera uzturēšana ietvaros ANO nereti sadarbojas ar NATO militāro resursu nodrošināšanai misiju ietvaros. Ceturtkārt, tā ir cilvēkresursu atbalsta funkcija. Un, piektkārt, tas ir atbalsts mītņu, infrastruktūras un citu ikdienā lietojamo resursu un sīkā tehniskā aprīkojuma nodrošināšanā. Jāmin, ka reģionālo organizāciju atbalsts un iesaiste noteiktu misiju nodrošināšanā ir periodisks, un tas ir atkarīgs galvenokārt no organizācijas rīcībā esošajiem finansiālajiem un cilvēkresursiem un to iespējām.⁷⁰

Nākošā miera uzturēšanas funkcija ir bruņoto grupējumu atbruņošana, demobilizācija un pārgrupēšana. Bruņoto grupējumu atbruņošana ir „mazo ieroču, munīcijas, eksplozīvu un viegli uzliesmojošu, kā arī kodolieroču konfiscēšana (arī no civiliedzīvotājiem) un kontrole pār tiem.”⁷¹ Taču demobilizācija ir process, kura ietvaros tiek samazināts tas karavīru un bruņoto vienību vai grupējumu skaits, ko kontrolē valdība, vai arī tā darbība uz laiku tiek apturēta. Tam attiecīgi seko pārgrupēšana un attiecīgo karavīru vai bruņoto spēku integrēšana miera uzturētāju spēkos un sadarbības veicināšana starp tiem.⁷² Kritērijs, kas nosaka, vai šī funkcija misijas ietvaros ir īstenota veiksmīgi, ir analīze, kas balstīta uz konfliktējošo pušu karavīru skaitu pirms miera uzturēšanas misijas sākuma un vēlāko misijas spēkos integrēto karavīru skaitu. Kā arī jāanalizē atbruņošanas laikā konfiscēto ieroču skaits, bīstamību un atbrīvošanās process no tiem jeb detonēšana vai pielietošana misijas ietvaros (tas attiecas uz

⁷⁰ Boutros-Ghali, B. *Supplement to an agenda for peace: position paper of the Secretary-General on the occasion of the fiftieth anniversary of the United Nations*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

⁷¹ United Nations Department of Peacekeeping Operations. (1999) *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-combatants in a Peacekeeping Environment: Principles and Guidelines*. USA:

United Nations. p. 15.

⁷² Turpat, p. 15.

sīko militāro tehniku, kas ir piemērota lietošanai). Bruņoto grupējumu atbruņošana, demobilizācija un pārgrupēšana ir pirmais solis uz drošības garantēšanu konflikta skartās valsts vai reģiona civiliedzīvotājiem.⁷³

Nākošais solis civiliedzīvotāju drošības garantēšanā, kas ir arī nākošā funkcija, ir teritorijas atbrīvošana no ieročiem. Un tā ir saistīta ar eksplozīvajiem ieročiem, tai skaitā kājnieku mīnām, kas tiek izvietotas konflikta skartajā teritorijā un ir tiešs drauds civiliedzīvotāju veselībai un dzīvībai.⁷⁴ Šādu eksplozīvu ieroču esamība konflikta skartajā teritorijā ir drauds arī infrastruktūrai un jebkura veida pārvadājumiem (preču, pārtikas, ūdens, medikamentu). Tā kā nereti konflikta skartajā teritorijā ir liels skaits eksplozīvo ieroču, tās atmīnēšanai tiek piesaistīti ne tikai misijas spēki un specializēti karavīri, bet arī demobilizēto spēku karavīri.⁷⁵ Kritēriji, kas raksturo šīs funkcijas izpildi ir gan cilvēkresursu skaits, kas tiek mobilizēts uzdevuma veikšanai, kā arī viņu specializācija, kā arī atmīnēšanai velītāis laika periods, un teritorijas plašums, ka ticis atmīnēts misijas laikā (parasti misiju ietvaros atmīnēta tiek visa vai gandrīz visa konflikta skartā teritorija).

Viena no prioritātēm miera uzturēšanas misiju ietvaros ir bēgļu un izsūtīto personu atgriešana valstī. Lai īstenotu šo funkciju, miera uzturēšanas spēkiem nepieciešams sadarboties ar konflikta skartās valsts vai reģiona līderiem, kā arī ar to valstu līderiem, uz kurām bēgļi devušies.⁷⁶ Bēgļu un izsūtīto personu atgriešana valstī ir daļa no kopējās misijas sociālekonomiskās politikas, kuras ietvaros tiek rasti risinājumi repatriējamo personu problēmām un vajadzībām un rasta iespēja atsākt kvalitatīvu dzīvi valstī. Kā arī viens no šādas politikas mērķiem ir veicināt tādas vides izveidi, lai bēgļi valstī vēlētos atgriezties, nevis tiktu atgriezti pret pašu gribu. Šīs funkcijas īsteno īpaši apmācīti speciālisti un organizācijas, piemēram, ANO šo funkciju veic Augstais komisārs bēgļu jautājumos (UNHCR) un ANO humanitāro jautājumu koordinācijas birojs (OCHA).⁷⁷ Bēgļu un izsūtīto personu atgriešanas process ir cieši saistīts ar humanitārās palīdzības sniegšanas programmu īstenošanu, jo šiem civiliedzīvotājiem nepieciešams viss jaunas dzīves uzsākšanai vai iepriekšējās dzīvesvietas atjaunošanai, gan pārtikas un dzeramais ūdens, gan nereti pats mājoklis un visas sadzīvei nepieciešamās preces.

⁷³ United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 26.

⁷⁴ Turpat, p. 26.

⁷⁵ United Nations Department of Peacekeeping Operations. (1999) *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-combatants in a Peacekeeping Environment: Principles and Guidelines*. USA: United Nations, USA. p. 82.

⁷⁶ Murphy, R. (2007) *UN Peacekeeping in Lebanon, Somalia and Kosovo: Operational and Legal Issues in Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. p.326.

⁷⁷ United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 29.

Tā kā viena no ANO miera uzturēšanas misijas prioritātēm ir bēgļu un izsūtīto personu repatriācija, organizācija tās īstenošanai izstrādājusi vairākus principus (Pinheiro principles). Pirmkārt, tā ir repatriējamo personu iespēja atgriezties savās iepriekšējās dzīvesvietās, kas var notikt ciešas ANO, pašu bēgļu un par iedzīvotāju reģistru atbildīgo institūciju starpā, tādējādi mazinot ne tikai finansiālo ieguldījumu apjomu, bet arī civiliedzīvotāju psiholoģiskās traumas. Otrkārt, tās ir tiesības uz īpašumu un iespēja to atgūt, ja tas iepriekš atsavināts politisko represiju vai izsūtījuma ietvaros. Treškārt, diskriminācijas aizliegums un politisko vai jebkādu citu represiju aizliegums. Ceturkārt, tās ir civiliedzīvotāju tiesības brīvi pārvietoties, tai skaitā mainīts vai dzīvesvietu, iepriekš par to neinformējot varas iestādes. Piektkārt, tās ir tiesības uz privāto dzīvi, cieņu un labklājību, kas saistītas ar diskriminācijas novēršanu darba tirgū.⁷⁸

Sestais no principiem ir pulcēšanas un bīdīšanas brīvība, kas ietver civiliedzīvotāju tiesības veidot un stāties gan nevalstiskās, gan valstiskās organizācijās. Septītais princips ir drošība, un tas šajā gadījumā ir īpaši būtiski, jo bēgļi konflikta skarto valsti vai reģionu pametuši tieši drošības apsvērumu dēļ. Vēl viens princips, kas saistīts ar diskriminācijas aizliegumu, ir tādas politikas un likumu izstrāde, kas novērš repatriējamo diskrimināciju ne tikai darba tirgū, bet arī politiskajā sfērā. Kā vēl vienu principu jāmin tiesības tapt ievēlētam valsts pārvaldes struktūrās, kā arī piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā. Un pēdējais princips ir tiesības saņemt kompensāciju par materiālajiem zaudējumiem, kas radušies izsūtīšanas dēļ. Šie principi katra konflikta gadījumā tiek piemēroti individuāli, un tie nav viennozīmīgi.⁷⁹

Attiecīgi šīs miera uzturēšanas funkcijas izpildes vērtējumu iespējams veikt, balstoties uz repatriēto civiliedzīvotāju skaitu un laika periodu, kādā viņi konflikta skartajā valstī vai reģionā atgriezušies. Kā arī kā būtisks kritērijs šeit jāmin repatriētajiem sniegtā humanitārā palīdzība un tās apjoms, kompensāciju skaits un kopējais apjoms. Kā arī ar repatriēto civiliedzīvotāju saistīto izdoto likumu un normu spēks un nozīmīgums.

Vēl viena miera uzturēšanas funkcijas ir pušu samierināšana. Šī funkcija ietver sevī arī oficiālu miera līgumu. Tāpat, kā miera uzspiešanas instrumenta ietvars, šīs funkcijas mērķis ir veicināt dialogu starp konfliktējošajām pusēm, tādējādi panākot iespēju veidot miera sarunas un attīstīt miera uzturēšanas misiju, kā arī runāt par pamiera priekšnosacījumiem pušu starpā. Pats miera līgums ir oficiāls un formāls noteikumu un vienošanos kopums, uz kā pamata tiek

⁷⁸ UN Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights. *Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons*. Izgūts no: <http://www.ohchr.org/>

⁷⁹ Turpat.

panākta konfliktējošo pušu vienprātība par nepieciešamību konfliktu pārtraukt.⁸⁰ Pušu samierināšanas fāzē miera uzturētājs ir starpnieks, kas palīdz abām pusēm līguma un tajā iekļauto noteikumu formulēšanā, kā arī ir klāt brīdī, kad šis līgums tiek oficiāli noslēgts. Miera līguma noslēgšana ir nozīmīga ilgtermiņā, pretējā gadījumā – ja miera līgumu konfliktējošo pušu starpā neizdodas noslēgt, brīdī, kad miera uzturētāji, kas normalizējuši situāciju konflikta skartajā reģionā, to atstāj, konflikta izcelšanās draudi ir augstāki, nekā tad, ja miera līgums ir noslēgts. Attiecīgi, lai izvērtētu, kā īstenota šī miera uzturēšanas funkcija, nepieciešams ņemt vērā tādas kritēriju, kā laiks, kurā miera līgums izstrādāts un noslēgts; konfliktējošo pušu uzstādītie noteikumi un to savietojamība; jāvērtē, vai kāda no konfliktējošajām pusēm šī miera līguma slēgšanas gadījumā nav izteikta zaudētāja; kā arī jāvērtē, vai miera līgums un tajā ietvertie noteikumi ir pamats konflikta cēloņu novēršanai.

Kā pēdējo miera uzturēšanas funkciju jāmin normu un likumu ieviešanu un uzraudzību, kas ir ļoti komplicēta funkcija, jo tās pamatā ir cieša sadarbība gan konfliktējošo pušu, gan konfliktējošo pušu un miera uzturētāju starpā. Šo funkciju raksturo galvenokārt izdoto likumu un normu būtība atbilstoši gan konflikta būtībai, gan konflikta skartā reģiona vai valsts īpatnībām. Kā arī būtiska ir izdoto likumu savietojamība gan ar valstī vai reģionā jau pastāvošajiem likumiem, gan konfliktā iesaistīto pušu interesēm. Kā arī jāņem vērā spēja šos likumus un normas ieviest un īstenot ikdienā, jāaplūko to ieviešanas laikā radušās problēmas. Tāpat kā miera līgumam, arī daļai pārējo normu un likumu ir jābūt spējīgām novērst konflikta rašanās cēloņus, stabilizēt situāciju valstī vai reģionā un minimizēt atkārtotus konflikta izcelšanās draudus.

2.1.10. Miera veidošanas funkcijas, to kritēriji

Miera veidošana ir miera uzturēšanas misiju instruments, kurš parasti tiek īstenots pēc miera uzturēšanas funkciju realizācijas un situācijas stabilizēšanas konflikta skartajā reģionā. Šis instruments ietver sevī gan jau minēto situācijas stabilizēšanu, gan tādas situācijas un stāvoļa radīšanu, kas garantē mieru konflikta skartajā valstī vai reģionā ilgtermiņā.⁸¹ Miera veidošana ietver sevī galvenokārt humanitārās palīdzības sniegšanu (pārtikas, dzeramā ūdens, apģērba, medikamentu, minimālo iztikas līdzekļu nodrošināšana), policijas un kārtības uzturētāju vienību veidošanu un apmācīšanu, cilvēktiesību uzraudzību, valsts pārvaldes reformēšanu un tiesu sistēmas veidošanu vai atjaunošanu, kā arī šo sistēmu uzraudzību, vēlēšanu organizēšanu un uzraudzību, konflikta skartās valsts vai reģionā fizisko

⁸⁰ United Nations Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 49; 97.

⁸¹ Paris, R. (2007) *Post-conflict Peacebuilding*. Weiss, T.G., Daws, S. (eds.) *The Oxford Handbook on The United Nations*. USA: Oxford University Press. p. 405 – 406.

rekonstrukciju (ēku, infrastruktūras atjaunošanu), ekonomikas attīstīšanu (jaunu tehnoloģiju ieviešana un investīciju piesaiste tai).⁸² Kā arī šī instrumenta ietvaros notiek mēģinājumi stiprināt demokrātijas attīstību un demokrātisku vērtību nostiprināšanos sabiedrībā, ieverot mediju un preses brīvības nodrošināšanu, izglītības sistēmas reformēšanu.

Humanitārās palīdzības sniegšana ir primārā miera veidošanas funkcija, kas cieši saistīta ar civiliedzīvotāju primārajām vajadzībām un izdzīvošanas iespēju nodrošināšanu. „Šī instrumenta mērķis ir dzīvību glābšana”⁸³, tāpēc humanitārās palīdzības sniegšanai nevar būt ne politiski vai ekonomiski, ne militāri mērķi. Par humanitārās palīdzības sniegšanu atbildīgajām institūcijām ir jābūt neatkarīgām un vērstām tikai uz civiliedzīvotāju vajadzību nodrošināšanu, lai nodrošinātu vienlīdzības principu ievērošanu un nevairotu kādas sabiedrības grupas dominanci pār citām. Kā jau minēts, humanitārajai palīdzībai jābūt balstītai uz „vienlīdzības principu, šeit nav nozīmes grupām, kādās sabiedrība iedalīta, sociālajam statusam, etniskajai vai reliģiskajai piederībai.”⁸⁴

Tā kā humanitārās palīdzības sniegšana ietver sevī plašu darbību kopumu, to strukturē divās grupās. Pirmkārt, tā ir tiešā palīdzība, kas ir neatliekamā veselības aprūpe un medicīniskās palīdzības sniegšana, epidēmijas tipa slimību ārstēšana, pārtikas un dzeramā ūdens nodrošināšana. Otrkārt, tā ir netiešā humanitārā palīdzība, kas ir minimālo iztikas līdzekļu un, nepieciešamo cilvēkresursu nodrošināšana, kas sniedz tiešo humanitāro palīdzību un strādā ar konfliktā cietušajiem civiliedzīvotājiem, pašu civiliedzīvotāju apmācīšana pirmās palīdzības sniegšanā un cietušo aprūpē, kā arī lauksaimniecības sektora atjaunošana, floras un faunas atjaunošana un aizsardzība.⁸⁵

Humanitārās palīdzības sniegšanas kā miera veidošanas funkcijas izvērtējumam nepieciešams izvirzīt vairākus kvantitatīvus rādītājus un kritērijus. Tie ir cilvēku skaits, kuram sniegta primārā veselības aprūpe, un kurš saņēmis vakcīnas vai cita veida profilaktisko ārstēšanu pret epidēmijas tipa slimībām, laika posms, kurā ir apkarotas epidēmijas, un kurā atjaunota veselības aprūpes sistēma un apmācīto darbinieku skaits. Kā arī jāņem vērā tādi rādītāji, kā piegādātās pārtikas un dzeramā ūdens daudzums, cilvēku skaits, kuram nodrošināti primārie iztikas līdzekļi, piesaistīto cilvēkresursu skaits, kas strādā ar konfliktā cietušajiem civiliedzīvotājiem. Un jāvērtē, vai humanitārās palīdzības ietvaros tiek īstenotas arī uz ilgtermiņa mērķiem vērstās darbības, kas ir lauksaimniecības, floras un faunas atjaunošana.

⁸² Boutros-Ghali, B. *Supplement to an agenda for peace: position paper of the Secretary-General on the occasion of the fiftieth anniversary of the United Nations*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

⁸³ United Nations Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support. (2008) *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations. p. 95.

⁸⁴ Oxfam International. *United Nations Integrated Missions and Humanitarian Assistance*. Izgūts no: <http://www.oxfam.org/>

⁸⁵ Hofmann, C.A., Roberts, L. Shoham, J., Harvey, P. (2004) *Mesuring the Impact of Humanitarian aid: A Review of current practice*. United Kingdom: Overseas Development Institute. p. 9.

Drošības spēku un policijas veidošana un apmācība ir miera veidošanas funkcija, kas cieši saistīta ar valstī pastāvošo kārtību, tradīcijām, uzskatiem par hierarhiju, līdz ar to tās īstenošanu iespējams uzskatīt par vienu no komplicētākajām miera uzturēšanas misiju ietvaros. Šīs funkcijas īstenošana ir atkarīga arī no valstī pastāvošā režīma vai reformētā režīma, kas ietekmējis sabiedrības uzticēšanās līmeni jebkāda veida darbībām, reformām un miera uzturētājiem. Tā tiek īstenota ciešā sadarbībā ar tieslietu sistēmas reformēšanu, likumu un normu izdošanu un realizēšanu. Drošības spēku un policijas veidošanas un apmācības mērķis ir drošības līmeņa paaugstināšana un drošas vides veidošana civiliedzīvotājiem, kā arī tādas sistēmas izveidošana, kas uzrauga cilvēktiesību un citu tiesību un brīvību ievērošanu konflikta skartajā reģionā vai valstī.⁸⁶

Drošības spēku veidošana paredz ne tikai pašu vienību izveidi un apmācību, bet arī drošības sektora daļēju vai pilnīgu reformēšanu, atbilstošas infrastruktūras (iecirņi, cietumi, tiesībsargājošās institūcijas) izveidi, vispārējas cieņas un respekta panākšanu no sabiedrības puses attiecībā pret kārtības uzturētājiem valstī, starptautiskajai likumdošanai un tiesību sistēmai atbilstošas un uz demokrātiskiem standartiem balstītas sistēmas izveidi. Šīs funkcijas galvenais mērķis ir izveidot konflikta skartajā reģionā vai valstī tādu sistēmu un tai atbilstošu infrastruktūru, kas ir patstāvīga un pēc noteikta laika perioda ir spējīga funkcionēt bez starptautisko miera uzturētāju palīdzības.⁸⁷

Tā kā drošības sektora un policijas vienību reformēšana ir viena no komplicētākajām miera veidošanas funkcijām, tā ietver sevī daudz darbību, ko iespējams dalīt četrās kategorijās, kurām katrai ir savi vērtēšanas kritēriji. Pirmkārt, tā ir sektora spēja funkcionēt un tā efektivitāte, kas ietver sevī likumu ieviešanu un īstenošanu, kā arī vispārējā noziedzības līmeņa mazināšanu valstī vai reģionā. Lai spētu to novērtēt, iespējams izvirzīt sekojošus kritērijus. Pirmais no tiem aptver sektorā nodarbinātos, to skaitu, veiktās apmācības, apmācību regularitāti, resursu plānošanu, ko šo kritēriju kopumā iespējams definēt kā spējas. Otrais no kritērijiem saistīts ar likumiem un normām, kas attiecināmi tieši uz sektorā nodarbinātajiem, to privilēģijas un tiesības attiecībā pret pārējo sabiedrību - šis kritērijs ir autoritāte un pieejamība. Trešais kritērijs ir saistīts ar sektora atvērtību sabiedrībai un tā pieejamību, kā arī darbības caurspīdīgumu, darbību likumu ietvaros, neaizskarot sabiedrības tiesības, un šis kritērijs ir birokrātija. Trešais kritērijs ir noziedzība, kura ietvaros tiek vērtēts kopējais noziedzības līmenis valstī un spēja to mazināt, veiktās darbības tās mazināšanas ietvaros, statistikas datu pieejamība visā valsts vai reģiona teritorijā. Kā pēdējo

⁸⁶United Nations Department of Peacekeeping Operations. (2003) *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations*. USA: United Nations. p.83 – 92.

⁸⁷Turpat, p. 83 – 92.

funkcionalitātes un efektivitātes kritēriju var minēt koordināciju, un tas ir saistīts galvenokārt ar komunikāciju sektora ietvaros (drošības spēku un policijas regulāra komunikācija un sadarbība ar tieslietu sektoru).⁸⁸

Otrkārt, drošības spēku reformēšanas izvērtējuma kritēriju grupa ir pārvaldība un uzraudzība. Tā saistīta galvenokārt ar miera uzturētāju veiktajām darbībām un apmācību rīkošanu, drošības sektora un policijas darbības noteikumu izstrādi, kā arī tā darbības uzraudzīšanu. Šeit jāmin arī tādi kritēriji, kā: stratēģiskā plānošana un monitorings, ar ko jāsaprot tādu institūciju un departamentu izveidi, kas atbildīgi gan par darbības plānu izveidi un tālāko izpildes uzraudzību, gan sektora darbībai nepieciešamo statistikas datu apkopošanu. Kā vēl viens no šīs grupas kritērijiem jāmin sektora pārraudzība un atskaitīšanās sistēma, kas ietver sevī stingru disciplīnu sektora ietvaros un spēju nodrošināt tās darbību, kā arī sodu sistēmas izstrādi, kas notiek sadarbībā ar tieslietu sistēmu. Pēdējais šīs grupas kritērijs ir personālvadība, kas paredz rekrutēšanas, atskaitīšanās un uzraudzības sistēmu, kā arī sodu un sankciju sistēmu par dienesta pienākumu nepildīšanu.⁸⁹

Trešā kritēriju grupa ir drošības spēku un policijas attiecības ar sabiedrību, ar ko jāsaprot gan spēja nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu, savstarpējo sadarbību un atgriezeniskās saites nodrošināšanu starp drošības spēku un policijas darbu un sabiedrību, kas ietver sevī tādas sistēmas izveidi, kas ļauj civiliedzīvotājiem ziņot par likumu pārkāpumiem un citiem noziegumiem. Kā arī šī grupa iever tādas kritēriju, kā: korupcijas mazināšana, kas ir cieši saistīta ar uzticēšanās līmeņa celšanu un sabiedrības atbalstu drošības sektora veiktajām darbībām. Pēdējā no kritēriju grupām ietilpst budžeta plānošana, apmācību rīkošana, spēja nodrošināt tehnisko un cita veida aprīkojumu, sektora spēja būt politiski neitrālam, atalgojuma sistēmas izstrāde un tā konkurētspēja darba tirgū, un šo kritēriju var dēvēt par sektora ilgtspēju.⁹⁰

Viena no ANO darbības misijām, kas tiek uzstādīta arī kā viena no prioritātēm miera uzturēšanas misiju laikā, ir cilvēktiesību uzraudzība. Tā ietver sevī plašu loku tiesību, gan vārda brīvību, gan spīdzināšanas un diskriminācijas aizliegumu. Šī funkcija ir saistīta gan ar pašas misijas mandātu, jo nereti misijas uzsākšanas iemesls ir cilvēktiesību neievērošana konflikta skartajā reģionā vai valstī, gan turpmāko misijas funkciju izpildi (drošības spēku un policijas izveide un apmācība, tieslietu sistēmas reformēšana), gan tādu institūciju (tiesas) izveidi, kas atbild tieši par pašu cilvēktiesību ievērošanu valstī. Šīs funkcijas ietvaros tiek gan veidota noteiktā sistēma, gan atlasīti un apmācīti tajā strādājošie, gan izdoti nepieciešamie

⁸⁸ Bajraktari, Y., Boutellis, A., Gunja, F., Harris, D.J., Kapsis, J., Kaye, E., Rhee, J. (2006) *The PRIME System: Measuring the Success of Post-Conflict Police Reform*. USA. p. 20 – 29.

⁸⁹ Turpat, p. 20 – 29.

⁹⁰ Turpat, p. 20 – 29.

likumi, gan veidota ilgtspējīga vide, kurā šīs tiesības tiek uzskatītas par vispārpieņemtu normu (to iespējams panākt galvenokārt ar izglītības sistēmas palīdzību).⁹¹ Attiecīgi, minētie uzdevumi, kas tiek īstenoti šīs funkcijas ietvaros ir arī tās novērtēšanas kritēriji, papildus vērā ņemot arī laika periodu, kurā šie uzdevumi īstenoti, kā arī sabiedrības iesaisti un attieksmi pret tiem. Taču jāņem vērā, ka šīs funkcijas rezultātus iespējams vērtēt ilgtermiņā, tāpēc nereti vienas paaudzes ietvaros tās īstenošanas rezultātus nav iespējams izmērīt un novērtēt.

Vēl viena miera veidošanas funkcijas ir pārvaldes struktūru, konstitūcijas, tiesu sistēmas, likumu reformēšana un uzraudzība. Šī ir funkcijas, kuras mērķis ir nodrošināt demokrātisku iekārtu, kas konflikta skartajā reģionā valstī ir spējīga pastāvēt ilgtermiņā. Un šī funkcija ir cieši saistīta ar pārējām miera veidošanas funkcijām, kā arī daļēji ir pārējo funkciju pamats. Šī funkcija jau pati par sevi parādi, kādi ir tās ietvaros īstenojamie uzdevumi un no tiem izrietoši kritēriji. Pirmkārt, tās ir veiktās institucionālās reformas, to būtība un apjoms, ar ko jāsaprot reformēto iestāžu skaits, rekrutēto un apmācīto ierēdņu skaits, apmācības, to būtība, noteiktā laika periodā izdoto likumu un normu skaits un būtība, dažādu iedzīvotāju reģistru izveide, proporcija starp misijas spēkiem un konkrētā reģiona vai valsts iedzīvotājiem valsts pārvaldes institūcijās. Taču reformas valsts pārvaldē un institūcijās nav viennozīmīgas, tās var būt elastīgas, jo ir atkarīgas no dažādiem apstākļiem, piemēram, valstī vai reģionā pastāvošajām tradīcijām, civiliedzīvotāju atbalsta un uzticēšanās līmeņa institūcijām, utt. Taču reformas, kas tiek veiktas tieslietu sistēmā, tieši ietekmē miera uzturētāji un to spēja operatīvi rīkoties un izstrādāt atbilstošus stratēģiskos plānus, turklāt šīs reformas jāveic gan valsts institūcijās, gan nevalstiskajā sektorā. Visbūtiskākais šo reformu mērķis ir radīt tādu sistēmu, kas būs spējīga funkcionēt un stiprināt demokrātiju un demokrātiskas vērtības valstī vai reģionā ilgtermiņā.⁹²

Miera veidošanas funkcija, kas ir atkarīga no iepriekšējās funkcijas īstenošanas, ir vēlēšanu procesa novērošana, pārraudzība, organizēšana un vadība. Šīs funkcijas ietvaros īstētos uzdevumus iespējams iedalīt vairākos posmos. Pirmkārt, tā ir vēlēšanu tehniskā vadība, ar ko jāsaprot vēlēšanu tehniskā un organizatoriskā puse, kas ir budžeta plānošana, budžeta saskaņošana ar atbildīgajām institūcijām, vēlēšanu procesā nodarbināto atlase un apmācības, atbilstošas likumdošanas veidošana (vēlēšanu likums), kā arī vēlētāju reģistra izveidošana. Otrkārt, tā ir vēlēšanu novērošana, kā ietvaros visbiežāk tiek piesaistīti starptautiskie vēlēšanu novērotāji, kas uzrauga konkrēto vēlēšanu norisi. Treškārt, tā ir pašu vēlēšanu organizēšana, kur miera uzturētāji veic atbalsta funkciju, un informē atbildīgos

⁹¹ Katanayagi, M. (2002) *Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations*. Netherlands: Kluwer Law International. p. 76 – 93.

⁹² Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2006) *Rule-of-Law Tools for Post-Conflict States: Mapping the justice sector*. New York and Geneva: United Nations. p. 42 – 44.

darbiniekus par procesa norisi; atsevišķos gadījumos, kad atbildīgie darbinieki paši nav spējīgi vēlēšanas noorganizēt, to dara miera uzturētāji.⁹³

Pēdējā no miera veidošanas funkcijām ir atbalsts valsts rekonstrukcijai un ekonomikas attīstībai. Tā ir arī redzamākā misijas daļa un ir saistīta galvenokārt ar konflikta skartās valsts vai reģiona infrastruktūras atjaunošanu, kas ir ceļu būve, elektroenerģijas tīkla atjaunošana, siltumapgādes sistēmas rekonstruēšana. Tā ir arī tādu ēku, kā: skolas, valsts institūcijas, civiliedzīvotāju mājokļi, atjaunošana. Šīs funkcijas ietvaros tiek atjaunota lauksaimniecība, rūpnīcas un mazās ražotnes, kā arī atjaunota uzņēmējdarbība konflikta skartajā reģionā. Šīs funkcijas īstenošanai nepieciešas gan liels finansējums, gan cilvēkresursi, tādējādi būtisks ir citu valstu un organizāciju atbalsts, kā arī paša reģiona civiliedzīvotāju atbalsts un iesaiste. Šīs funkcijas ietvaros būtiski ir panākt valsts vai reģiona uzticamību starptautiskajā vidē, jo šo funkciju ir iespējams realizēt ar plašu investīciju piesaistīšanas palīdzību. Arī šīs funkcijas īstenošana nosaka valsts spēju attīstīties un saglabāt mieru ilgtermiņā. Attiecīgi šīs funkcijas izvērtēšanā nepieciešams ņemt vērā tādus kritēriju, kā: piesaistīto investīciju apjoms, rekonstrukcijā ieguldīto finanšu apjoms, rekonstruēto ēku apjoms, atjaunoto uzņēmumu daudzums, kā arī rekonstrukcijai piesaistīto cilvēkresursu apjoms.

Liela daļa apskatīto funkciju ir saistītas ar konflikta skartā reģiona vai valsts civiliedzīvotāju vērtībām un pasaules redzējumu, tāpēc misijas īstenošanas laikā šo funkciju rezultātu nav iespējams izmērīt, šo funkciju rezultāti ir redzami vairāku paaudžu nomainīgas rezultātā. Tikai tādu funkciju, kā humanitārās palīdzības sniegšana un valsts fiziskā rekonstrukcija rezultāti ir redzami salīdzinoši īsā laika periodā, jo tie saistīti gan ar tiešā finansējuma piešķiršanu, gan infrastruktūras un ēku būvniecību. Kopumā miera uzturēšanas misijas ir ļoti komplicēts process, tāpēc to īstenošanas procesā ANO nereti sastopas ar vairākiem būtiskiem izaicinājumiem, kas tiks apskatīti turpmāk darbā.

2.2. Miera uzturēšanas misiju izaicinājumi mūsdienās

Kā jau minēts, būtisks pagrieziena punkts ne tikai pasaules kārtības maiņā, bet arī konfliktu norisē ir gan Aukstā kara beigas, gan terorisma viļņa uzliesmojums (11. septembra terorakts ASV). Gan pašus konfliktus, gan to risināšanu mūsdienu pasaulē ietekmē dažādi faktori. Līdz ar to arī miera izturēšanas misiju ietvaros tiek īstenotas dažādas funkcijas, sākot no fiziskas vardarbības apturēšanas, un beidzot ar demokrātisku sabiedrības izveidi, kas paredz gan demokrātisku institūciju izveidi un darbinieku apmācību, gan izmaiņu veikšanu izglītības sistēmā. Faktors, kas nosaka, ka miera uzturēšanas misijas mūsdienās ir

⁹³ United Nations Department of Political Affairs. *Types of Assistance*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

komplicētas, nosaka arī to, ka tās nereti saskaras ar dažādiem izaicinājumiem, un tāpat, kā konflikti, arī šie izaicinājumi var būt gan politiska, gan etniska un reliģiska rakstura.

Miera uzturēšanas misijas sastopas ar izaicinājumiem, kurus iespējams iedalīt divās lielās grupās. Pirmkārt, tie ir izaicinājumi, kas saistīti ar ANO rīcībspēju, kas ir operatīva rakstura izaicinājumi un normatīvie izaicinājumi, kā arī spēja nodrošināt nepieciešamo humanitāro palīdzību un sadarboties ar reģionā esošajām starptautiskajām organizācijām konflikta risināšanā. Otrkārt, tie ir izaicinājumi, kas saistīti ar konflikta skarto reģionu vai valsti un konflikta dabu - izaicinājumi, kas saistīti ar civiliedzīvotāju upuru skaita samazināšanu un uz identitāti vērstu konfliktu cēloņu novēršanu. Izaicinājums ir arī spēja nenomākt konflikta skartās valsts vai reģiona identitāti miera uzturēšanas misijas īstenošanas laikā. Un kā lielāko no miera uzturēšanas misiju izaicinājumiem jāmin spēju nodrošināt miera stāvokli konflikta skartajā valstī vai reģionā arī pēc miera izturēšanas spēku aiziešanas no šīs teritorijas. Visi šie izaicinājumi tiks apskatīti turpmāk darbā.

2.2.1. Izaicinājumi, kas saistīti ar ANO rīcībspēju

Pirmkārt, jārunā par operatīvo izaicinājumu jeb spēju nodrošināt misiju tehniski un finansiāli. Šī izaicinājuma pamatā ir miera uzturēšanas misiju bīstamība, kas liek valstīm diskutēt par attiecīgo misiju nepieciešamību, tāpēc nereti rodas problēmas ar iespēju panākt vienprātību par attiecīgās misijas rīkošanu un tās mandāta apstiprināšanu. Šāda veida problēmas rodas, jo valstis nevēlas misiju ietvaros apdraudēt savu karavīru dzīvību vai veselību. Attiecīgi šāda veida bailes un nevēlēšanās uz konflikta skarto reģionu sūtīt valstu karavīrus rada nepietiekamu cilvēkresursu problēmu un apdraud iespēju nodrošināt misiju ar nepieciešamo karavīru skaitu. ANO risinājums šāda veida problēmai ir Āzijas un Āfrikas valstu karavīru piesaiste misiju nodrošināšanā. Taču šāda veida risinājums var nebūt pietiekošs, jo šie karavīri nereti nav atbilstoši kvalificēti un trenēti, kas ir būtiski situācijā, ja konflikts reģionā vai valstī saasinās un tajā tiek pielietoti ieroči.⁹⁴ Operatīvais izaicinājums ir saistīts ne tikai ar spēju nodrošināt nepieciešamos cilvēkresursus un karavīrus, bet arī ar spēju nodrošināt nepieciešamo finansējumu. Arī šis aspekts ir cieši saistīts ar ANO dalībvalstu atbalstu gan pašai organizācijai, gan attiecīgajai misijai. Finansējums nepieciešams plašam darbību un procesu lokam, sākot no humanitārās palīdzības nodrošināšanas, un beidzot ar valsts infrastruktūras atjaunošanu.

⁹⁴ Rosli, B. (2001) Training Soldiers for Peace Support Operations: New Training Requirements and Switzerland's Approach. Spillmann, K.R., Bernauer, T., Gabriel, J.M., Wenger, A. (eds.) *Peace Support Operations: Lessons Learned and Future Perspectives*. Zurich: Peter Lang Pub Inc. p. 225 – 227.

Otrkārt, jāmin misijas normatīvie izaicinājumi. Pirmais no tiem ir misijas mandāts un spēja darboties tā ietvaros, kas ietver gan mandāta noformēšanu, saskaņošanu un atbalsta iegūšanu no ANO dalībvalstīm. Mandāta noformēšanas un saskaņošanas process prasa daudz laika un nereti misijas īstenošanas ietvaros sākotnēji izdoto mandātu ir nepieciešams papildināt vai mainīt, ko ietekmē situācija reģionā vai valstī, kurā misija tiek īstenota. Mandāta korekciju vai mainīšanas pamatā ir gan mainīgā situācija konflikta skartajā reģionā vai valstī, gan nespēja precīzi identificēt visus konflikta faktorus, neatrodoties attiecīgajā teritorijā. Mūsdienās miera uzturēšanas misijas visbiežāk tiek īstenotas valstīs ar zemāku attīstības līmeni (piemēram, Āfrikas valstīs), tāpēc par tām publiskajā telpā nav pieejami pietiekoši plaša un detalizēta informācija, kas var palīdzēt misijas mandāta formēšanas procesā. Šāda veida mandāta korekcijas un izmaiņas var radīt problēmas pašas ANO ietvaros, jeb var kristies uzticēšanās līmenis gan noteiktajai misijai, gan organizācijai kopumā. Pie misijas normatīvajiem izaicinājumiem nepieciešams minēt arī tādu faktoru kā misijas kvalitāte. Šis faktors ietver sevī ne tikai ANO dalībvalstu atbalstu noteiktajai misijai, bet arī konfliktējošo pušu atbalstu tai, kas ir būtiski miera stāvokļa saglabāšanai arī pēc miera uzturētāju aiziešanas no konflikta skartā reģiona vai valsts.⁹⁵

Trešais no izaicinājumiem, kas saistītas ar ANO rīcībspēju, ir spēja nodrošināt nepieciešamo humanitāro palīdzību. Šis izaicinājums ir cieši saistīts arī ar vienu no miera veidošanas instrumentiem. Šī izaicinājuma ietvaros miera uzturētājiem, pirmkārt, jāspēj iegūt pietiekoši daudz finansējuma un pietiekoši daudz cilvēkresursu, kas palīdzību sniedz. Otrkārt, jāspēj analizēt, cik daudz humanitārās palīdzības nepieciešams sniegt, cik ilgā laika posmā un kādām civiliedzīvotāju grupām to nepieciešams sniegt. Kā arī nepieciešams analizēt, kad humanitārās palīdzības sniegšanu jāpārtrauc, lai rosinātu civiliedzīvotājus atgriezties darba tirgū, tādējādi attīstu gan valsts ekonomiku, gan valsti kopumā. Miera uzturētājiem humanitārās palīdzības sniegšanā nepieciešams ievērot arī objektivitātes un neitralitātes principu, lai sniegtu visiem civiliedzīvotājiem vienlīdzīgu palīdzību un kādu no grupām neatbalstītu vairāk kā citu. Tas ir būtiski, lai netieši neradītu vai nesaasinātu konfliktu starp konflikta skartajā reģionā esošajām civiliedzīvotāju grupām.

Kā pēdējo no izaicinājumiem, kas saistīti ar ANO rīcībspēju, jāmin ANO spēja sadarboties ar dažādām reģionālajām un starptautiskajām organizācijām konflikta risināšanas procesā. Izaicinājums tas ir tāpēc, ka nereti šo organizāciju mērķi ir atšķirīgi. Kā arī, neskatoties uz atšķirīgiem mērķiem, organizāciju funkcijas mēdz dublēt un ANO jābūt šo organizāciju darbības koordinātoram misijas ietvaros. Līdz šim ANO spējusi veiksmīgi

⁹⁵ Snow, D.M., (1993) *Peacekeeping, Peacemaking and Peace-Enforcement: The U.S. Role in The New International Order*. USA: Strategic Studies Institute.

sadarboties ar NATO, kuras rīcībā ir militārie resursi (gan civilie resursi, gan tehniskais nodrošinājums), jo pašas ANO rīcībā nav bruņotio spēku, taču nereti iekšzemes konfliktu novēršanai vai civiliedzīvotāju nosargāšanai šāda veida aprikojuma pielietošana ir nepieciešama. Savukārt ANO miera uzturēšanas misiju ietvaros pilda, piemēram, humanitārās palīdzības nodrošināšanas funkciju, kā arī pielieto savu speciālistu zināšanas un spējas krīžu pārvaldīšanā kopumā. Savukārt Eiropas Savienība konfliktu risināšanā tiek piesaistīta gan kā praktisks, gan konsultatīvs spēks demokrātisku institūciju veidošanas un to darbinieku apmācīšanas posmā. ANO, kā jau minēst, koordinē šo institūciju sadarbību tās organizēto misiju ietvaros. Kopumā šo sadarbību iespējams uzskatīt par veiksmīgu, jo starptautiskā miera nodrošināšana ir visu šo organizāciju interesēs.⁹⁶

2.2.2. Izaicinājumi, kas saistīti ar konflikta skarto reģionu un konflikta dabu

Pirmais no izaicinājumiem, kas ir saistīts ar konflikta skarto reģionu un konfliktu dabu, ir pati konflikta iedaba, kas mūsdienās ir nežēlīga un postoša, un nereti kā upuri tajos cieš konflikta skartās valsts vai reģiona civiliedzīvotāji, kas nosaka to, ka miera uzturēšanas misijām tiek radīti papildus izaicinājumi saistībā ar šīs vardarbības novēršanu.⁹⁷ Lielākais no izaicinājumiem saistībā ar šo faktoru ir spēja identificēt potenciālus konflikta draudus, kā arī veikt visa veida preventīvās darbības šo draudu un potenciālā konflikta novēršanai. Šī izaicinājuma ietvaros nepieciešams novērst jebkāda vieda potenciālo vardarbību gan civiliedzīvotāju starpā (demonstrācijas un protesti, kas var pāraugt vardarbīgās darbībās), gan potenciālo spēka pielietojumu, lai panāktu kāda veida piespiedu izmaiņas valstī vai reģionā. To iespējams panākt ar preventīvās diplomātijas palīdzību un trešās puses piesaistīšanu konflikta risināšanas procesā, un sarunu vešanu starp konfliktējošajām pusēm. Trešajai pusei šajā gadījumā ir jābūt ar konfliktu nesaistītai personai vai organizācijai, lai ievērotu neitralitātes principu.⁹⁸

Otrkārt, izaicinājums ir saistīts ar konfliktu iedabu, kas mūsdienās ir uz identitāti vērsta (atšķirībā no konfliktiem, kas norisinājās agrāk un bija vērsti uz interešu īstenošanu). Tādējādi par izaicinājumu šajā gadījumā kļūst spēja identificēt patiesos konfliktu cēloņus, kā arī spēja tos novērst. Uz identitāti vērstu konfliktu cēloņi ir abstrakti, to noteikšana ir

⁹⁶ Evangelidis, L.A. (2001) International Stabilization and Peace Support: What the European Union Can Contribute. Spillmann, K.R., Bernauer, T., Gabriel, J.M., Wenger, A. (eds.) *Peace Support Operations: Lessons Learned and Future Perspectives*. Zurich: Peter Lang Pub Inc. p. 176 – 178.

⁹⁷ Rothman, J., Olson, M.L. (2001) From Interests to Identities: Towards a New Emphasis in Interactive Conflict Resolution. *Journal of Peace Research*. 38(3). p. 289 – 290.

⁹⁸ Rosli, B. (2001) Training Soldiers for Peace Support Operations: New Training Requirements and Switzerland's Approach. Spillmann, K.R., Bernauer, T., Gabriel, J.M., Wenger, A. (2001) *Peace Support Operations: Lessons Learned and Future Perspectives*. Zurich: Peter Lang Pub Inc. p. 82 – 83.

sarežģīta, arī jebkāda veida iznākuma prognozēšana ir sarežģīta. Konflikta identificēšana agrīnā stadijā šajā gadījumā arī nereti nav iespējama, jo tas balstīts uz konfliktā iesaistīto pušu vēsturiskajām attiecībām, šo pušu kultūras un reliģiskajām vērtībām un uzskatiem par pasaules kārtību. Šāda veida konfliktos viena vai abas iesaistītās puses uzskata, ka katra no tām ir unikāla un to vieno noteiktas vērtības un šīs vērtības un pati grupa ir augstāk vērtējama, nekā citas etniskās vai reliģiskās grupas.⁹⁹ Tā novēršanu sarežģī fakts, ka vēsturi, reliģiju vai kultūru pēc būtības nav iespējams izmainīt, tāpēc nepieciešams mainīt konfliktā iesaistīto pušu redzējumu. Taču šāda veida procesi nav iespējami dažu gadu laikā, tiem nepieciešama vairāku paaudžu nomaiņa, līdz ar to šāda veida konfliktu risināšanas var būt ilgtermiņa process.

Trešais no izaicinājumiem, kas saistīts ar konflikta skarto reģionu un konflikta dabu, ir ANO spēja saglabāt neitralitāti un nedomāt šī reģiona suverenitāti, bet tieši pretēji – stiprināt to. Šis izaicinājums ir cieši saistīts ar konflikta skartā reģiona vai valsts pārvaldīšanu un tā valstības spēju darboties gan iekšpolitikas, gan ārpolitikas sektorā. Izaicinājums šeit saistīts ar līderu nespēju pārvaldīt attiecīgo valsti vai reģionu un tam var būt vairāki iemesli. Pirmkārt, līderis vai valdošā grupa var būt atstādināta no pienākumu pildīšanas. Otrkārt, līderi vai līderus grupa var nebūt leģitīmi. Abos šajos gadījumos valstī valda haoss un pārvaldes funkcijas daļēji pārņem vai ANO, vai kāda cita misijā iesaistīta organizācija. Lai situāciju stabilizētu, ANO jāspēj pārvaldīšanas procesā būt starpniekam starp civiliedzīvotājiem un nelegitīmajiem līderim, vai jāspēj operatīvi izveidot jaunu valdību vēlēšanu ceļā un apmācīt to.¹⁰⁰

Ceturtais no šīs grupas izaicinājumiem ir lielākais ANO miera uzturēšanas misiju izaicinājums kopumā - ANO spēja panākt miera stāvokļa saglabāšanos brīdī, kad miera uzturēšanas spēki konflikta skarto reģionu pamet. Brīdī, kamēr miera uzturēšanas spēki atrodas konflikta skartajā reģionā vai valstī, kā arī daļēji pilda šī reģiona pārvaldīšanas funkcijas un sniedz visa veida palīdzību civiliedzīvotājiem, situācija šajā teritorijā ir salīdzinoši stabila un mierīga. Misijas ietvaros ar preventīvu darbību palīdzību tiek novērsti arī jauna konflikta izcelšanās draudi vai esošās situācijas saasināšanās. Kā jau minēts, mūsdienās konflikti ir uz identitāti vērsti, tāpēc to pamatā ir dažādi vēsturiski, kultūras un vērtību aspekti, un kā jau minēts, šādus cēloņus nav iespējams novērst gadu desmitu laikā, bet

⁹⁹ Rothman, J., Olson, M.L. (2001) From Interests to Identities: Towards a New Emphasis in Interactive Conflict Resolution. *Journal of Peace Research*. 38(3). p. 297.

¹⁰⁰ Latif, D. (1960) United Nations' Changing Role in The Post-Cold War Era. Research Center for International Political and Economic Relations of Ankara University (ed.) *The Turkish Yearbook of International Relations*. Ankara: Ankara University Press. p. 52 – 53.

tam nepieciešami vairāki gadu desmiti. Šādu cēloņu esamība un nespēja tos novērst īsā laika posmā ir iemesls, kāpēc jauna konflikta izcelšanās draudi ir augsti.

Vēl viens no iemesliem, kāpēc konflikta izcelšanās draudi pēc miera uzturētāju aiziešanas no teritorijas ir augsti, ir konflikta skartā reģiona vērtību sistēma un pasaules redzējums. Lielākā daļa valstu, kurās misijas tiek rīkotas, ir nedemokrātiskas un jebkāda veida demokrātiskās institūcijas tiek veidotas tikai brīdī, kad tiek uzsākta misija. Demokrātija ir vērtību un uzskatu kopums, ko nav iespējams iemācīt vai ieviest dažu gadu vai gadu desmitu laikā, tāpēc arī šajā gadījumā nepieciešama vairāku paaudžu nomaiņa. Būtiski arī izpast, ka demokrātija, lai gan tā tiek uzskatīta par veiksmīgāko pārvaldes formu, nav iespējama visās valstīs, tāpēc brīdī, kad misijas spēki valsti vai reģionu pamet, iespējamās reformas un apvērsumi, un atgriešanās pie iepriekšējās kārtības, konfliktiem un to radītajām sekām.

Lai spētu analizēt, vai darba pirmajā daļā izstrādā metodoloģija ir pielietojama konkrētu gadījumu analizē, darba otrajā daļā tiks analizēta ANO miera uzturēšanas misija Sīrijā (UNSMIS), kas norisinās kopš 2012. gada 21. aprīļa.

3. ANO UZRAUDZĪBAS MISIJA SĪRIJĀ.

ANO četrus mēnešus ilgā uzraudzības misija Sīrijā UNSMIS ir viena no īsākajām ANO īstenotajām misijām. Tā bija specifiska, ko noteica gan tās mandātā un rezolūcijā iekļautie mērķi, gan tās ietvaros plānotie uzdevumi. Šī misija balstījās uz ANO īpašā sūtņa Kofi Anana (*Kofi Annan*) izstrādātā Sešu punktu miera plāna Sīrijai, kuru neizdevās īstenot. Lai izprastu gan pašas misijas gaitu, gan tās laikā veiktos uzdevumus, nodaļas sākumā tiks sniegts ieskats Sīrijas konflikta ģenēzē un ANO uzraudzības misijas Sīrijā būtībā. Un nodaļas beigās tiks analizēta ANO UNSMIS, tādējādi nosakot, kurus no ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem tā pielietojusi attiecīgajā misijā un tās mandāta realizēšanā.

3.1. Sīrijas konflikta ģenēze

Sīrijas Arābu Republika (turpmāk tekstā – Sīrija) ir valsts Tuvajos Austrumos, kas robežojas ar piecām valstīm – Turciju, Irāku, Jordāniju, Libānu un Izraēlu. Tās vēsture 20.gadsimtā ir komplicēta (Sīrija piedzīvojusi vairākus karus). Kopš pagājušā gadsimta 80.gadiem valsti pārvalda Asadu dinastija, pret kuru 2011. gadā tā sauktā Arābu pavasara ietvaros sākās masu demonstrācijas un protesta akcijas. Konflikta laikā, kurš pārauga pilsoņu karā, un kurš ilgst jau 3 gadus, bojā gājuši vairāk kā 100 000 iedzīvotāju, kā arī vairāk kā 9 miljoni iedzīvotāju palikuši bez pajumtes. Turpmākā darba ietvaros tiks aplūkota Sīrijas konflikta eskalācija laika posmā no 2011.gada līdz 2012.gadam. Šāds laika posms izvēlēts, jo turpmāk tiks analizēta arī starptautiskās sabiedrības rīcība konflikta mazināšanā, un tiks analizēta tieši ANO miera uzturēšanas misija UNSMIS, kas Sīrijā norisinājās no 2012.gada 21.aprīļa līdz 19.augustam. Tādējādi būs iespējams analizēt ne tikai pašu misiju un ANO rīcībā esošo miera uzturēšanas instrumentu pielietojumu, bet arī šīs misijas iznākumu un spēju vai nespēju uzlabot situāciju valstī.¹⁰¹

Konflikts protestu formā sākās 2011.gada martā, valsts dienvidu daļas pilsētā Derā, kurā par revolucionāru saukļu rakstīšanu uz skolas sienām tika aizturēti vairāki jaunieši. Paralēli šīm norisēm, Sīrijas cietumos sākās politieslodzīto protesti, kas izpaudās kā bada streiki, ar vēlmi tādējādi pievērst uzmanību valstī notiekošajām nekārtībām un nepieciešamību reformēt valsts pārvaldi.¹⁰² Līdzīga rakstura protestu akcijas 2011.gada martā norisinājās arī Damaskā, kur civiliedzīvotāji pieprasīja gan atbrīvot politieslodzītos, gan nepieciešamību

¹⁰¹ Kā zināms, Sīrijā norisinājušās vairākas ANO miera uzturēšanas misijas, kā arī šobrīd valstī tiek nodrošinātas ne tikai ANO, bet arī citu starptautisko organizāciju misijas.

¹⁰² Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic*. Washington: Peterson institute for International Economics. p. 1 – 17.

reformēt pārvaldi, mazināt augsto korupcijas līmeni valstī, kā arī piešķirt civiliedzīvotājiem vairāk brīvību un tiesību. Šīs protesta akcijas sākotnēji bija miermīlīgas, tās uzsāka vien 15 cilvēki ar aicinājumu tikpat miermīlīgā ceļā protestētājiem pievienoties arī citus iedzīvotājus.

Otrajā protestu dienā ielās bija izgājuši jau 200 iedzīvotāji, protestu novēršanā iesaistījās drošības spēki un aizturēja vairāk kā 30 protestētājus. Kā pretreakcija šiem arestiem bija lielāku iedzīvotāju masu iziešana ielās, kas turpinājās ar drošības spēku iesaistīšanu protestu apturēšanā, kā rezultātā cieta un bojā gāja vairāki protestētāji.¹⁰³

Līdzīgi protesti norisinājās arī Derā, arī kuru novēršanā tika iesaistīti valsts drošības spēki, nogalinot vairākus no protestētājiem. Kā pretreakcija drošības spēku darbībām bija protestētāju skaita pieaugums un konflikts pārauga nežēlīgās masu demonstrācijās un grautiņos, kas bija vērsti pret Sīrijas prezidenta Bašara al Asada (*Bashar al-Assad*; turpmāk tekstā – Asads) režīmu un valstī pastāvošo kārtību. Protestu laikā tika gan ievainoti, gan nogalināti vairāki protestētāji, kā arī liela daļa no viņiem tika aizturēti. Pēc minētajām Asada un viņa vadīto drošības spēku darbībām civiliedzīvotāji sāka protestēt ne tikai pret valstī pastāvošajām nekārtībām, korupciju un brīvību ierobežošanu, bet arī pret paša Asada režīmu. Šo protestu laikā civiliedzīvotāji lūdza ne tikai reformas, bet arī nepieciešamību mainīt drošības spēku komandieri, kā arī atbrīvot lielu skaitu politiskos bēgļus. Paralēli tam valdība civiliedzīvotājiem solīja palielināt gan valsts sektorā, gan privātajā sektorā nodarbināto algas, tādējādi mēģinot mazināt protestus. Taču šī rīcība bija nesekmīga.¹⁰⁴

Lai mazinātu protestus, Asads veica reformas valdībā, nomainīja tās vadītāju, kā arī veica vairākas reformas valsts iekšienē, sākot no aizlieguma sievietēm skolotājam valkāt sejas pārklāju, beidzot ar vienīgā Sīrijas azartspēļu kluba aizvēršanu. Tika veiktas reformas saistībā arī ar valstī dzīvojošajām lielajām etniskajām kopienām – Sunnītiem un Kurdiem, tika solīts piešķirt pilsonību Sīrijas nepilsoniem, tai skaitā vairāk kā 200 000 valstī dzīvojošo Kurdu.¹⁰⁵ Taču arī šīs reformas protestus nemazināja, tiesīgo otrādi – protestētāju skaits turpināja pieaugt. Protestu laikā drošības spēki Damaskā tika nogalināti 20 protestētāji, bet Derā nogalināto skaits sasniedza 100 protestētāju, kā arī vairāki simti protestētāju tika ievainoti. Protestētājiem pievienojās liels skaits Kurdu, neskatoties uz Asada solījumu piešķirt viņiem pilsonību.¹⁰⁶

Protestu mazināšanas nolūkā valsts drošības spēki sāka izmantot arī smago bruņoto tehniku - tankus, tādējādi palielinot gan nogalināto, gan smagi ievainoto skaitu. Protestiem

¹⁰³ Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic*. Washington: Peterson institute for International Economics. p. 1 – 17.

¹⁰⁴ Turpat, p. 1 – 17.

¹⁰⁵ Mourtada, H. *Assad Forces Push Back at Rebels Across Syria*. Izgūts no: <http://www.nytimes.com/>

¹⁰⁶ Malas, N., Fassihi, F. *Syria's Escalating War Bleeds Into Lebanon*. Izgūts no: <http://online.wsj.com/>

pievienojās vairāk kā 5 000 sieviešu, kas bloķēja vienu no Sīrijas lielceļiem un protesta laikā pieprasīja atbrīvot lielo skaitu politieslodzīto. Jaunais valdības vadītājs Adels Safars izveidoja jaunu valdību, kā arī atsauc drošības spēkus no vairākām Sīrijas pilsētām, kur tie bija koncentrēti protestu mazināšanai un aizvietoja tos ar karavīriem, kas pilsētās uzturējās nepārtraukti. Paralēli tam, lai mazinātu protestus un nekārtības prezidents Asads 2011.gada aprīlī izpildīja civiliedzīvotāju prasību un atbrīvoja lielu skaitu politieslodzīto, kā arī īslaicīgi protestu mazināšanas laikā pret civiliedzīvotājiem netika raidīta agresija un dažu dienu ietvaros protestu nogalināto un cietušo skaits nepalielinājās. Tas ļāva civiliedzīvotājiem ticēt, ka valdības darbības stratēģija ir mainījusies, kā rezultātā tiks veiktas reformas visā valstī.

Taču dažas dienas vēlāk daļa jaunizveidotās valdības un parlamenta paziņoja par atbalstu Asada režīmam un viņa veiktajām darbībām. Tā rezultātā ielās izgāja vairāk kā 20 000 protestētāju, Asads paziņoja, ka tie ir agresīvi noskaņoti pret drošības spēkiem, un ka protestu laikā nogalināti vairāki karavīri. Turpmāko protestu laikā tika nogalināti vēl vairāki simti protestētāju, kā arī nogalināšana tika turpināta iepriekšējo dienu upuru bērnu ceremoniju laikā.¹⁰⁷

2011.gada maijā protesti bija sasnieguši vēl divas lielas Sīrijas pilsētas – Banju un Homsu. Šajā laikā Asada pārvaldītā un komandētā armija ar tankiem ieņēma četras pilsētas – Deru, Banju, Homsu un Damaskas nomales, lai cīnītos pret protestētājiem pret Asada režīmu, kas izvērtās vēl lielākos masu protestos. Jo vairāk darbību pret protestētājiem vērsa Asada režīms, jo lielāki protesti izvērtās. Valsts lielākajās pilsētās kopumā protestētāju skaits bija pieaudzis jau līdz vairākiem simtiem tūkstošu protestētāju, protesta akciju laikā joprojām pret civiliedzīvotājiem drošība spēki izmantoja gan ieročus, gan bruņu tehniku, tika nogalināti vairāki simti protestētāju, kā arī tika aizturēts liels skaits politieslodzīto.¹⁰⁸ Pret Asada pavēlēm armijai doties cīņā pret protestētājiem un lielo politieslodzīto skaitu reaģēja gan ASV, gan Eiropas Savienība, nosakot valstij sankcijas, tajā skaitā ieroču embargo, ceļošanas aizliegumu, kontu iesaldēšanu 13 Sīrijas amatpersonām, taču šīs sankcijas sākotnēji Asada rīcību neietekmēja. Tikai maija beigās, kad Eiropas Savienības sankcijas vērsa pret pašu Asadu un lielu skaitu amatpersonām, aizliedzot viņiem izceļot no valsts, kā arī iesaldējot viņu kontus, Asads, reaģējot uz sankcijām, atkāroti izsludināja amnestiju lielam skaitam politieslodzīto.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Weaver, M. *Syria crisis: new 'massacre' in Damascus suburb - Monday 22 April*. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>

¹⁰⁸ Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic*. Washington: Peterson institute for International Economics.p.1-17.

¹⁰⁹ Turpat, p. 1 – 17.

Neskatoties uz to, ka Asads atbrīvoja politiešlodzītus, protesti un demonstrācijas valstī nebeidzās un jūnijā protestētāju skaits bija sasniedzis vairāk kā 300 000 protestētāju. Jūnijā Asada valdība nāca klajā ar paziņojumu, ka protestos pilsētā *Jisr al-Shughour* bruņoti demonstranti nogalinājuši 120 karavīru, kā rezultātā uz pilsētu tika nosūtīti papildus bruņotie spēki. Lai glābtu savas dzīvības, vairāk kā 10 000 šīs pilsētas iedzīvotāju devās bēgļu gaitās uz Turciju. Uz Asada režīma darbībām reaģēja arī starptautiskā sabiedrība, nosakot papildus sankcijas, kā rezultātā Asads solīja uzsākt „nacionālo dialogu” par nepieciešamību reformēt valstī pastāvošo sistēmu. Paralēli šīm norisēm 2011.gada jūnijā Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra ziņoja ANO Drošības padomei par iespējamu slepenu atomprogrammu un reaktoru, taču Sīrijas valdība apgalvoja, ka šāda programma un reaktors tika iznīcināts 2007.gada Irākas uzlidojumā.¹¹⁰

2011.gada jūnijā, pēc masu demonstrācijām, Asads atstādināja valsts Ziemeļu provinces Hamas valdību. Valsts apgabalā tika iesūtīti bruņotie spēki ar mērķi atjaunot valstī pastāvošos kārtību, bojā ejot liela skaitam protestētāju. Paralēli šīm nodarbēm Stambulā sapulcējās Asada režīma opozicionāri, lai noformētu oficiālu režīma opozīciju. Režīma opozicionāru demonstrācijas, streiki un masu slepkavības, kuras veica valsts bruņotie spēki, nerimās, bet tieši pretēji – pieauga spēkā. Paralēli protestiem Sīrijā tiek izveidota jauns Nacionālais parlaments, kas 2011.gada oktobrī nāca klajā ar paziņojumu, ka tas darbojas gan valstī esošo, gan emigrējušo opozīcijas aktīvistu interesēs. Kopš Sīrijas konflikta saasinājuma valstij pastiprinātu uzmanību pievērsa arī starptautiskā sabiedrība, piespriežot jau minētās sankcijas. Arī ANO veica valsts situācijas izpēti un uzraudzību un sagatavoja rezolūcijas uzmetumu, kurā tika nosodītas Sīrijas darbības. 2011.gada oktobrī šī rezolūcija netika pieņemta, jo Krievija un Ķīna ANO Drošības padomē tai uzlika veto.¹¹¹

2011.gada novembrī konflikta risināšanā un vardarbības apturēšanā Sīrijā iesaistījās arī Arābu valstu līga, kura atklāti nosodīja Sīriju par nespēju pildīt Arābu valstu līgas izveidotā miera plāna noteikumus, kā arī noteica Sīrijai sankcijas. Šajā pašā laikā notika uzbrukums Sīrijas Armijas bāzei Damaskas apvidū, kas ir viens no nopietnākajiem kopš konflikta sākuma. Kā pretreakcija šai darbībai bija Asada režīma atbalstītāju uzbrukums ārvalstu vēstniecībām. 2011.gada decembrī protestu līmenis un nogalināto skaits bija tik liels, ka Sīrija piekrita Arābu līgas priekšlikumam par tās novērotāju izvietojumu visā valsts teritorijā. Tūkstošiem protestētāju atbalstīja Arābu līgas lēmumu un sagaidīja novērotājus valstī, taču jau 2012.gada janvārī šī novērošanas misija tika pārtraukta, jo vardarbības

110 BBC. *Syria Profile*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>

111 Directorate-General for External Policies of The Union Policy Department. (2013) *The Possitions of Russia and China at the UN Security Council in the Light of Recent Crises*. Belgium: European Union. p. 6 – 35.

līmenis valstī turpināja paaugstināties un kopējā situācija kļuva bīstama arī novērotājiem. Paralēli novērotāju nosūtīšanai uz Sīriju, Damaskā notika vēl viens traģisks precedents – dvīņi – pašnāvnieki ar eksplozijas palīdzību Damaskas drošības spēku ēkas tuvumā līdz ar sevi nogalināja vēl 44 civiliedzīvotājus. Un šis sprādziens bija aizsākums virknei eksploziju un sprādzienu, kas valstī norisinājās vairākus mēnešus vēlāk. Opozīcija turpināja vainot valdību valstī notiekošajā un turpināja organizēt uzbrukumus tās ēkām un drošības spēkiem.¹¹²

2012.gada februārī sākās starptautiskās sabiedrības, tieši ANO, aktīvāks darbs un rīcība situācijas normalizēšanā Sīrijā. Šajā laikā ANO Drošības padome nāca klajā ar rezolūcijas melnrakstu par situācijas stabilizēšanu Sīrijā, kuru atkal bloķēja Krievija un Ķīna. Šajā laikā Sīrijas valdība nosūtīja armiju un sāka bombardēt Homsu un citas pilsētas, tādējādi „atgūstot” Homsas apgabalu Baba Amro. ANO dati liecina, ka šīs bombardēšanas laikā (un kopējā drošības sektora sabrukuma ietekmē) bojā gāja vairāk kā 7 500 civiliedzīvotāju un protestētāju.¹¹³ 2012.gada martā ANO Drošības padome apstiprināja nesaistošu miera plānu, ko izstrādāja ANO sūtnis Kofī Anans. Arī Krievija un Ķīna atbalstīja šo piedāvājumu. Taču ANO tā arī nespēja izdot oficiālu rezolūciju par Situācijas stabilizēšanu Sīrijā, kā rezultātā vardarbības uzliesmojumi valstī turpinājās. 2012.gada maijā ANO Drošības padome nāca klajā ar oficiālu Sīrijas valdības nosodīšanu par smago ieroču izmantošanu pret civiliedzīvotājiem un masu slepkavībām Houlā netālu no Homsas. Šajā pašā laikā Francija, Lielbritānija, Vācija, Itālija, Spānija, Kanāda un Austrija izraidīja no valstīm Sīrijas diplomātus, tādējādi parādot savu attieksmi pret notiekošo šajā valstī.¹¹⁴

2012.gada jūnijā Sīrijas līderis Asads paziņoja valdībai, ka valsts šobrīd saskaras ar īsta kara situāciju, un ka šāda situācija valstī būs ilgtermiņā, kā arī valstij nepieciešams atteikties no visām citām prioritātēm un jākoncentrējas uz notiekošās situācijas normalizēšanu.¹¹⁵ Šajā pašā laikā Sīrijas bruņotie spēki notrieca Turcijas lidmašīnu, kas bija ielidojusi valsts gaisa telpā, uzskatot to par draudu Sīrijas drošībai. Atbildes reakcija no Turcijas puses bija jebkādu saistību pārtraukšana ar Sīriju un paziņojums, ka, ja Sīrijas spēki pietuosies Turcijas robežai, tie tiks uzskatīti par valsts drošības draudiem, pret kuriem tiks vērstas pretdarbības. 2012.gada jūlijā Sīrijas Brīvā armija (to veido civiliedzīvotāji, nemiernieki un militārpersonas, kas dezertējušas no Sīrijas valdības komandētās armijas) uzspridzināja trīs drošības dienesta mītnes Damaskā sagrāba pilsētu Alepo valsts ziemeļos.

¹¹² BBC. *Syria Profile*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>

¹¹³ Directorate-General for External Policies of The Union Policy Department. (2013) *The Possitions of Russia and China at the UN Security Council in the Light of Recent Crises*. Belgium: European Union. p. 6 – 35.

¹¹⁴ Gowan, R. (2013) Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. *Stability*. 2(1). p.1 –6.

¹¹⁵ Turpat, p.1 – 6.

Valdības pretreakcija un vēlme atgūt šo pilsētu savā ietekmes zonā karadarbības ierobežošanas iespēju samazināja vēl vairāk.¹¹⁶

2012.gada augustā uzbrukumi valdībai turpinājās. ANO Ģenerālā Asambleja izdeva rezolūciju, kurā pieprasīja prezidentam Asadam atkāpties no amata, pretējā gadījumā bija iespējama situācijas pasliktināšanās, turklāt Sīrijas rīcībā esošie kodolieroči un paziņojumi par to izmēģinājumiem un pielietošu situāciju starptautiskajā sabiedrībā padarīja vēl draudīgāku. Lai novērstu draudus starptautiskajai sabiedrībai un jebkāda veida kodolieroču izmantošanas iespēju, ASV prezidents Baraks Obama (*Barack Obama*) nāca klajā ar paziņojumu, ka, ja tiks novēroti jebkāda veida mēģinājumi pielietot kodolieročus, Sīrijai jāērķinās ar oficiālu starptautisku intervenci ar mērķi stabilizēt Situāciju valstī.¹¹⁷

2012.gada septembrī turpinājās pašnāvnieku veidoti sprādzieni un Sīrijas valdība apgalvoja, ka šāda veida sprādzienos Damaskā nogalināti četri valdības ēku apsargi.

2012.gada oktobrī situācija pasliktinās vēl vairāk un tā sasniedz starptautisku draudu apmērus, jo pilsētā Turcijas pierobežā uzbrukumos tika nogalināti pieci civiliedzīvotāji. Lai mazinātu draudus Turcijai, tās militārie spēki notrieca Sīrijas lidmašīnu, kura iespējams piegādāja Sīrijai ieročus no Krievija. Rezultātā abas valstis abpusēji aizliedza to lidmašīnām ielidot pretējās valsts gaisa telpā. Tika noteikts, ja tiks veikti gaisa telpas pārkāpumi, gan Sīrijai, gan Turcijai ir tiesības pārkāpēju lidmašīnas notriekt. Kopumā uzlidojumu un uzbrukumu laikā gan pierobežas pilsētās, gan pilsētā Alepo tika iznīcināta infrastruktūra un lielākā daļa ēku.¹¹⁸

2012.gada novembrī Katarā notika Sīrijas valdības opozicionāru tikšanās, kurā piedalījās arī Sīrijas parlaments, un kuras laikā opozīcijas spēki oficiāli apvienojās Sīrijas Revolucionāro un Opozīcijas spēku Nacionālajā koalīcijā. Taču Alepo pilsētā esošie Islāmistu grupējumi šai koalīcijai atteicās pievienoties, apgalvojot, ka šāda veida apvienība ir konspirācija un nav vērsta uz situācijas stabilizēšanu valstī. 2012.gada decembrī ASV oficiāli pievienojās Lielbritānijas, Francijas, Turcijas un Persijas līča valstu viedoklim un atzina nesēn izveidoto Nacionālo koalīciju par likumīgu Sīrijas tautas pārstāvi.¹¹⁹

Kopumā situācija Sīrijā vēl joprojām ir traģiska un šajā konfliktā jeb pilsoņkarā bojā gājušo skaits sasniedzis jau vairāk kā 100 tūkstošus, kā arī bez pajumtes palikušo iedzīvotāju skaits sasniedzis vairāk kā 9 miljonus. Sīrijā šobrīd darbojas vairākas starptautiskās misijas ar mērķi normalizēt situāciju valstī, pārtraukt vardarbību un nepieļaut jebkāda veida kodolieroču izmantošanu, jo Sīrijas rīcībā ir viens no plašākajiem kodolieroču arsenāliem pasaulē. Lai spētu analizēt starptautiskās sabiedrības rīcību Sīrijas pilsoņkara novēršanā un situācijas

¹¹⁶ BBC. *Syria Profile*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>

¹¹⁷ Turpat.

¹¹⁸ Turpat.

¹¹⁹ BBC. *Syria crisis: Guide to armed and political opposition*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>

stabilizēšanā valstī, turpmāk darbā tiks analizēta ANO miera uzturēšanas misija UNSMIS, kas Sīrijā norisinājās no 2012. gada 21. aprīļa līdz 19. augustam.

3.2. ANO uzraudzības misija Sīrijā

Kā jau minēts, ANO miera uzturēšanas misija UNSMIS Sīrijā uzsākta 2012. gada 21. aprīlī, pamatojoties uz ANO Drošības padomes rezolūciju Nr. 2043, un šīs misijas laikā tika veikta pārraudzība, ar mērķi pārtraukt bruņotu vardarbību Sīrijā visās tās izpausmes formās. Plānotais uzraudzības periods bija 90 dienas, kuru laikā bija plānots pārraudzīt un novērst valstī pastāvošo vardarbību no visu iesaistīto grupējumu puses (gan civiliedzīvotāju, gan bruņoto spēku), kā arī šīs uzraudzības laikā bija plānots īstenot ANO īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādāto Sešu punktu plānu, kura mērķis bija pārtraukt konfliktu un vardarbību pret civiliedzīvotājiem Sīrijā, un šī plāna pamatā bija sarunu vešana starp konfliktējošajām pusēm.¹²⁰

Šis plāns paredzēja, pirmkārt, politiskā sektora un politisko procesu vadību valstī, kas tiek īstenota ciešā sadarbībā ar Sīrijas valdību. Otrkārt, ANO pārraudzībā īstenota vardarbības pārtraukšana, kā ietvaros Sīrijas valdībai jāpārtrauc bruņu tehnikas un smago ieroču izmantošana pret demonstrantiem, kā arī jāatsauc bruņotie spēki no pilsētām, kurās tie izvietoti. Šādas darbības bija jāveic arī valdības opozicionāru pārstāvjiem. Treškārt, savlaicīgi nodrošināta humanitārā palīdzība. Ceturtkārt, patvaļīgi aizturēto personu atbrīvošana. Piektkārt, biedrošanās un mediju brīvība. Un kā pēdējais plāna punkts bija biedrību un apvienību brīvība un viņu respektēšana un to tiesības uz miermīlīgu demonstrāciju organizēšanu.¹²¹ Šāda plāna īstenošana Sīrijas situācijas stabilizēšanā ANO bija izaicinājums. Tomēr, neskatoties uz situācijas sarežģītību, tā īstenošana bija iespējama, jo brīdī, kad tika uzsākta šī ANO misija, Sīrijas konflikts vēl nebija pāraudzis pilsonkarā, kas aizsākās 2012. gada nogalē un turpinās vēl joprojām.¹²²

Sākotnēji, misijas spēkiem ierodoties valstī, vardarbības līmenis tika nedaudz samazināts, taču 2012. gada 15. jūnijā, UNSMIS nācās savu darbību apturēt, jo visās Sīrijas lielākajās pilsētās bija vērojams straujš bruņotas vardarbības pieaugums no visām konfliktā iesaistītajām pusēm. 2012. gada 12. jūlijā ANO Drošības padome pagarināja misijas mandātu par vēl 30 dienām apgalvojot, ka jebkāda veida misijas turpinājums būs iespējams tikai tādā gadījumā, ja ANO būs tiesīga fiziski pārtraukt bruņotu vardarbību valstī (ar ko jāsaprot gan bruņoto spēku piesaistīšana konflikta risināšanā, gan konfliktējošo pušu atbrūošana).

¹²⁰ United Nations. *United Nations Supervision Mission in Syria*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹²¹ *Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States*. Annex to Security Council resolution 2042 (012)

¹²² Gowan, R. (2013) Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. *Stability*. 2(1). p.1 –6.

Diemžēl šāda veida nosacījumi turpmāk netika mandātā iekļauti, tāpēc misija tika beigta 2012. gada 19. augustā.¹²³

ANO Drošības padomes rezolūcija Nr.2043, kas bija pamats mandātam misijai Sīrijā, bija ar šādiem uzdevumiem, lai nodrošinātu tās darbību. Pirmkārt, tā pauda pilnīgu atbalstu īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādātajam Sešu punktu miera plānam un apņēmas tajā iekļauto punktu realizēšanu, ietverot vardarbības pārtraukšanu un humanitārās palīdzības pieejamību civiliedzīvotājiem. Šajā rezolūcijā arī tika pausta apņemšanās ar Sīrijas valdības līdzdalību Sīrijā veidot demokrātisku, plurālistisku politisko sistēmu, kurā pilsoņiem ir vienlīdzīgas tiesības, neskatoties uz to etnisko, reliģisko piederību un pārliecību, ko iespējams panākt veidojot dialogu starp Sīrijas valdību un tās opozicionāru pārstāvjiem. Otrkārt, tā paredzēja visu Sīrijas lielāko pilsētu atbrīvošanu no militārajiem spēkiem, kā arī visas smagās bruņutehnikas izvešanu gan no pilsētām, gan no ieroču pagaidu novietnēm un visas šīs tehnikas nogādāšanu bruņoto spēku bāzēs, tādējādi veicinot vardarbības pārtraukšanu ilgtermiņā.¹²⁴

Treškārt, misijas mandāts noteica prasību ne tikai bruņotajiem spēkiem, bet arī opozīcijas pārstāvjiem pārtraukt vardarbību visās tās izpausmēs. Ceturtkārt, tas uzdeva prasību opozīcijas pārstāvjiem iedziļināties un respektēt pagaidu vienošanās starp (opozīciju un valdību) nosacījumus. Piektkārt, misijas ietvaros bija paredzēs valstī ievest un izvietot 300 neapbruņotus militāros novērotājus, kas palīdzētu pārraudzīt situāciju valstī un mazināt jebkāda veida vardarbības uzliesmojumus, kā arī ziņot par jaunu vardarbības viļņu rašanos. Sestkārt, misijas mandāts tika uzskatīts ne tikai kā atbalsts Kofi Anana Sešu punktu plānam, bet arī pamats šo sešu punktu īstenošanai. Kā septīto no punktiem jāmin nepieciešamība nekavējoties noslēgt Misijas statusa līgumu starp ANO Ģenerālsēdētāru un Sīrijas valdību tādējādi ievērojot arī citas ANO vispārējās rezolūcijas, kas vērstas uz drošības palielināšanu civiliedzīvotājiem un vispārēja miera nodrošināšanu.¹²⁵

Astotais no uzdevumiem un principiem, lai nodrošinātu efektīvu un operatīvu misijas norisi, bija aicinājums Sīrijas valdībai atļaut misionāriem brīvi rīkoties, ietverot komunikāciju ar indivīdiem jebkurā laikā, kad misijas spēki to uzskata par nepieciešamu. Kā arī Sīrijas valdībai bija nepieciešams akceptēt brīvu ANO spēku pārvietošanos valstī, iekļaujot tajā gan sauszemes, gan gaisa transportu. Devītais uzdevums bija drošības garantēšanas valstī esošajiem spēkiem, par ko atbildību jāuzņemas, galvenokārt, Sīrijas valdībai. Kā vēl viens no uzdevumiem rezolūcija bija noteikta nepieciešamība nekavējoties ziņot ANO par jebkādiem

¹²³ United Nations. *United Nations Supervision Mission in Syria*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹²⁴ United Nations Security Council. *Resolution 2043 (2012)*. S/RES/2043 (2012)

¹²⁵ Turpat.

šķēršļiem operācijas īstenošanā. Savukārt lai operatīvi spētu nodrošināt humanitāro palīdzību cietušajiem civiliedzīvotājiem, ANO lūdza Sīrijas valdībai brīvu pieeju cilvēkresursiem, ja humanitārās palīdzības sniegšanas ietvaros būs nepieciešami papildspēki.¹²⁶

Mandāta ietvaros tika arī iekļauts lūgums misiju atbalstīt visām ANO dalībvalstīm, ar atbalstu saprotot gan cilvēkresursu nodrošināšanu, gan finansiālo atbalstu. Šis mandāts arī paredzēja nepieciešamību ziņot ANO Ģenerālsēkretāram par situāciju Sīrijā un misijas norisi. Kā pēdējos punktus šajā rezolūcijā jāmin iespēju mandātu pagarināt, izvērtēt un papildināt, ja tas nepieciešams misijas sekmīgai norisei.¹²⁷

Kā jau minēts, 15.jūnijā ANO misiju nācās pārtraukt vardarbības uzliesmojuma dēļ¹²⁸, taču mēnesi vēlāk ANO miera uzturēšanas misija Sīrijā un tās mandāts tika pagarināts par 30 dienām. ANO Drošības padome saistībā ar šo misiju izdeva vēl vienu rezolūciju Nr.2059, kas bija papildinājums jau minētajai rezolūcijai Nr.2043, un tajā bija akcentēti trīs rezolūcijas Nr.2043 punkti. Pirmkārt, drošības garantēšana miera uzturētājiem un viņu spēja brīvi pārvietoties un izmantot visus nepieciešamos cilvēkresursus, lai nodrošinātu gan humanitārās palīdzības sniegšanu, gan vardarbības pārtraukšanu. Otrkārt, vardarbības pārtraukšana no visām konfliktā iesaistītajām pusēm un smagās bruņutehnikas izmantošanas pārtraukšana pret civiliedzīvotājiem, kā arī bruņoto vienību atsaukšana no pilsētām, kurās tās bija koncentrētas. Šāda veida darbības bija attiecināmas ne tikai uz valdības un Asada komandētajiem spēkiem, bet arī uz opozicionāru spēkiem. Treškārt, tā bija nepārtraukta ziņošana par situāciju vai tās izmaiņām Sīrijā.¹²⁹

Lai spētu analizēt, kā darba otrajā nodaļā izstrādāto metodi ANO miera uzturēšanas misiju pētniecībai iespējams pielietot praksē, turpmāk darbā šī metode un instrumenti (un tiem atbilstošās funkcijas) tiks izmantoti ANO miera uzturēšanas misijas UNSMIS analīzei.

3.3. ANO miera uzturēšanas misija Sīrijā: miera uzturēšanas instrumentu izvērtējums

ANO miera uzturēšanas misija Sīrijā UNSMIS ir viena no īsākajām ANO īstenotajām miera uzturēšanas misijām, tā ilgusi tikai četrus mēnešus, tāpēc tajā nav pielietoti visi ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti. Analizējot misiju UNSMIS, tās mandātu, un tās laikā īstenotās aktivitātes, var secināt, ka ANO šīs misijas ietvaros izmantojusi astoņus miera uzturēšanas instrumentus. Ziņošanas kā instrumenta ietvaros īstenota ziņošana par esošo

¹²⁶ United Nations Security Council. *Resolution 2043 (2012)*. S/RES/2043 (2012)

¹²⁷ Turpat.

¹²⁸ Mood, R. *Statement attributable to the Head of the UN Supervision Mission in Syria*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹²⁹ United Nations Security Council. *Resolution 2059 (2012)*. S/RES/2059 (2012).

konfliktu, situāciju valstī, izmaiņām misijas ietvaros un jebkāda veida vardarbības uzliesmojumiem. Izmeklēšanas ietvaros veikta situācijas izmeklēšana un analīze, un konstatēts liels skaits cilvēktiesību pārkāpumu.

Savukārt, rekomendāciju sniegšanas konflikta risināšanai ietvaros veikta minimāla funkciju izpilde un sniegtās rekomendācijas bijušas iestrādātas misijas rezolūcijā un mandātā. Arī preventīvās diplomātijas īstenošana bijusi salīdzinoši vāja, konflikta un vardarbības līmeņa eskalācijas un lielā bojāgājušo un ievainoto skaita dēļ. Sankciju kā miera uzturēšanas instrumenta ietvaros Sīrijai noteiktas diplomātiskās, ekonomiskās un kultūras sankcijas. Miera uzturēšanas ietvaros tika īstenotas tādas funkcijas, kā: konflikta identificēšana, operatīvā funkcija, reģiona drošības stabilizēšana, vāji un nepilnīgi īstenota arī pušu samierināšanas funkcija. Savukārt miera veidošanas ietvaros īstenota tāda funkcija, kā humanitārās palīdzības sniegšana civiliedzīvotājiem, kas šajā konfliktā bijusi viena no prioritātēm.

Konflikta risināšanas ietvaros misijas laikā netika pielietoti tādi miera uzturēšanas instrumenti, kā: demonstrācijas, blokāde un cita veida operācijas, kā arī miera uzspiešana, kas paredz militāru vienību izvietošanu konflikta skartajā valstī vai reģionā. Tomēr, jāatzīmē, ka misijas laikā pielietotie miera uzturēšanas instrumenti nereti pielietoti fragmentāri, ar ko jāsaprot, ka īstenota tikai daļa funkciju, kuras tajos iekļautas. Iemesls tam ir jau minētais misijas ierobežotais četru mēnešu īstenošanas laiks. Turpmāk darbā tiks apskatīti Sīrijas uzraudzības misijas UNSMIS laikā pielietotie ANO miera uzturēšanas instrumenti.

3.3.1. Ziņošana

Autore darbā ir norādījusi, ka šis ANO miera uzturēšanas instruments ir ļoti kodolīgs, tāpēc tā izvērtēšanai nepieciešami vien daži kritēriji: ziņojuma esamība, ziņotājs un sniegtā ziņojuma saturs. Sīrijas gadījuma analīzē iespējams izdalīt divus ziņošanas veidus. Pirmkārt, tā ir ziņošana konflikta sākumā un tā norises laikā (pirms misijas sākuma). Otrkārt, ziņošana misijas norises laikā. Sīrijas konflikts aizsākās tā sauktā Arābu pavasara ietvaros un tam paralēli protesta akcijas un demonstrācijas norisinājās citās arābu un Āfrikas valstīs, un lielākoties ziņošanu par to veica mediji. Sīrijas konflikta gadījumā iespējams izdalīt trīs veidu medijus, kas veica ziņošanu – Rietumvalstu mediji, Arābu mediji (viedokļa līderis – Arābu valstu līga) un Sīrijas mediji.

Ziņošanas funkciju izvērtējums

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Ziņošana par potenciālu vai esošu konfliktu	Ziņojuma esamība; Ziņotājs; Ziņojuma saturs.	Ziņas starptautiskajos un reģionālajos medijos par konflikta aizsākumu. Pretēji viedokļi: 1) Rietumvalstu mediji: notikumu gaitas un cilvēktiesību pārkāpumu atspoguļošana; 2) Arābu valstu mediji: notikumu gaitas atspoguļošana, Asada režīma nosodīšana, miera plānu izstrāde, mēģinājumi veidot dialogu; 3) Sīrijas mediji: valdības propaganda, cīņa ar teroristiem. Ziņošana par situāciju Sīrijā misijas laikā (ziņotāji – misijas spēki): cilvēktiesību pārkāpumi, spīdzināšana, vajāšana, medicīnas iestāžu slēgšana utt.

Tādi Rietumvalstu mediji, kā: *BBC, The New York Times, CNN, The Guardian* konflikta sākumā un tā gaitā veica secīgu notikumu gaitas atspoguļošanu, uzsverot Asada režīma nosodīšanu un sniedzot atbalstu opozīcijas pārstāvjiem.¹³⁰ Arābu valstu medijos (Arābu līgas dalībvalstu) tāpat kā Rietumvalstu medijos vērojama gan notikumu secīga atainošana, gan Asada režīma nosodīšana, gan Sīrijas izolēšanas no ār pasaules uzsvēršana, kā arī tiek aktīvi ziņots par jebkāda veida miera plānu izstrādāšanu, pievēršot uzmanību arābu valstu drošībai un Sīrijai kā tās draudam.¹³¹ Savukārt Sīrijas medijos vērojama Asada valdības propaganda (valstī netiek ievērota vārda un mediju brīvība, žurnālisti par objektīvu viedokļu paušanu tiek patvaļīgi aizturēti un apcietināti), uzsvērtā cīņa ar teroristiem un opozicionāriem, sniegta informācija par valdības jaunākajām darbības programmām.¹³²

Otrs no ziņošanas veidiem ir ziņošana misijas norises laikā un to veica ANO izvietoti misijas veicēji. Viņi ziņoja, galvenokārt, par situāciju valstī, un kā to paredzēja Kofi Anana

130 The Guardian. *Syria 2013*. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>
BBC. *Syria Conflict 2013*. Izgūts no: <http://www.bbc.co.uk/>

CNN. *Syria 2013*. Izgūts no: <http://edition.cnn.com/>

The New York Times. *Syria 2013*. Izgūts no: <http://query.nytimes.com/>

131 Aljazeera. *Syria 2013*. Izgūts no: <http://www.aljazeera.com/>

132 Fateh, T. *UNHCR: Assistance distributed in Cooperation with Syrian Government*. Izgūts no: <http://syriatimes.sy/>

The Government Statement For Executing the Political Program for Solving the Crisis. Izgūts no: <http://syriatimes.sy/>

Sešu punktu miera plāns, regulāri informēja par jebkādam izmaiņām gan situācijā valstī, gan misijas norisē. Misijas norises laikā visvairāk tika ziņots par slēgtām medicīnas iestādēm, aptuvenu bojāgājušo un cietušo skaitu, valdības vadīto bruņoto spēku un opozīcijas jeb protestētāju aktivitātēm, politiskajām aktivitātēm valstī (parlamentārās vēlēšana 7. maijā, jaunas valdības iecelšana 23. jūnijā, politiskās opozīcijas izveidošana parlamenta, kura solīja reformas), ekstrēmistu izraisītiem sprādzieniem 10.maijā (īpaši valstiski svarīgos objektos un valdības ēkās) un vardarbības atsākšanos maija beigās. Kā arī tika informēts par cietušiem vai bojāgājušiem bērniem un sievietēm, kara tehnikas un ieroču izmantošanu pret civiliedzīvotājiem un protestētājiem, patvaļīgu aizturēšanu un lielu skaitu politieslodzīto, Sīrijas valdības nespēju ievērot Sešu punktu miera plānu¹³³ un par Sīrijas valdības nespēju sadarboties ar ANO misijas spēkiem, nedodot tiem iespēju brīvi rīkoties un ierobežojot piekļuvi nepieciešamajai informācijai.¹³⁴ Tieši otrais no ziņošana veidiem – ziņošana misijas norises laikā, arī ir pierāda, ka ANO šo miera uzturēšanas instrumentu aktīvi izmantojusi misijā Sīrijā.

3.3.2. Izmeklēšana

Otrais no miera uzturēšanas instrumentiem, ko ANO miera uzturēšanas misijā Sīrijā ir izmantojusi pilnībā, ir izmeklēšana, kas šīs misijas ietvaros balstījās gan uz ANO miera uzturētāju veikto ziņošana, gan arī uz citu starptautisko un reģionālo organizāciju veikto ziņošana. Sīrijas konflikta gadījumā misijas UNSMIS ietvaros tika veikta cilvēktiesību pārkāpumu izmeklēšana.

3.2. tabula

Izmeklēšanas funkciju izvērtējums

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Konflikta cēloņu un situācijas	Ziņotājs vai informācijas avots; Izmeklēšanas procesā	<i>ANO Cilvēktiesību padomes ziņojums par cilvēktiesību pārkāpumiem Sīrijā. Konstatētie pārkāpumi: spēka pielietošana, prettiesiski</i>

¹³³ Nespēja nodrošināt vārda brīvību, nespēja nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu, nespēja atsaukt karavīrus no konflikta skartajām pilsētām.

¹³⁴ Secretary General. Report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012).

United Nations Security Council. Letter dated 10 August 2012 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2012/618

United Nations Security Council. Letter dated 13 July 2012 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2012/542

United Nations Security Council. Letter dated 25 May 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council. S/2012/363

<p>izmeklēšana un analīze</p>	<p>piesaistītās organizācijas; Izmeklēšanas procesa ilgums; Izmeklēšanas procesā iegūtie fakti un informācija; Izmeklēšanas procesa rezultāti un secinājumi.</p>	<p>spriedumi, nāvessodi, patvaļīga aizturēšana, pazušana, spīdzināšana, seksuāla vardarbība, bērnu un sieviešu tiesību neievērošana, utt.¹³⁵ <u>Neatkarīgās organizācijas „Cilvēktiesību uzraudzība” (Human Rights Watch) ziņojums par cilvēktiesību pārkāpumiem Sīrijā. Konstatētie pārkāpumi:</u> liels politieslodzīto skaits, preses un vārda brīvības ierobežojumi, patvaļīga aizturēšana, iedzīvotāju „pazušana”, spīdzināšana, Kurdu minoritātes diskriminēšana un represijas, sieviešu un meiteņu tiesību apspiešana, Irākas bēgļu diskriminēšana, protestētāju un aculiecinieku masu slepkavības, utt.¹³⁶ <u>Organizācijas „Amnesty International” ziņojums par cilvēktiesībām Sīrijā. Konstatētie pārkāpumi:</u> pārmērīga spēka pielietošana pret civiliedzīvotājiem un prettiesisku sodu piemērošana, veselības sistēmas darbinieku un ievainoto iebiedēšana un patvaļīga nogalināšana, opozīcijas apspiešana, liels politieslodzīto skaits un mazs skaits atbrīvoto, spīdzināšana un cita veida pazemojošu darbību veikšana pret civiliedzīvotājiem, augsts mirušo skaits apcietinājumā, utt.¹³⁷</p>
-------------------------------	--	--

Pirmkārt, jārunā par ANO Cilvēktiesību padomes ziņojumu par cilvēktiesību pārkāpumiem Sīrijā. Padome izmeklēšanas laikā Sīrijā konstatēja pārmērīga spēka pielietošanu pret civiliedzīvotājiem un prettiesisku spriedumu (tai skaitā nāvessodu) izpildi, patvaļīgu aizturēšanu, pazušanu, spīdzināšanu un cita veida pazemojošu izturēšanos pret civiliedzīvotājiem, ko veica, galvenokārt, Sīrijas valdība. Tika konstatēta arī seksuāla vardarbība, ko pret civiliedzīvotājiem (visbiežāk sievietēm un bērniem) veica Sīrijas valdības

¹³⁵ United Nations General Assembly. *Report on Situation of human rights in the Syrian Arab Republic.* A/HRC/19/L.38/Rev.1

¹³⁶ Human Rights Watch. *World Report 2012: Syria.* Izgūts no: <http://www.hrw.org/>

¹³⁷ Amnesty International. *Annual Report 2012: Syria.* Izgūts no: <https://www.amnesty.org/>

pakļautībā esošie bruņotie spēki, kā arī bērnu un sieviešu tiesību neievērošana.¹³⁸

Izmeklēšanas laikā tika atklāti tādi brīvību un tiesību pārkāpumi, kā: pārvietošanās brīvības ierobežošana (īpaši konflikta sākumā civiliedzīvotāju iespēja pārvietoties uz miermīlīgākiem reģioniem bija ierobežota Sīrijas valdības un tās pakļautībā esošo bruņoto spēku darbību dēļ), ekonomisko un sociālo tiesību un brīvību neievērošana.¹³⁹ Bija vērojami arī regulāri bruņoto spēku un opozīcijas pārstāvju uzbrukumi miermīlīgajiem civiliedzīvotājiem, politiskajai opozīcijai, cilvēktiesību aizstāvjiem un mediju pārstāvjiem,¹⁴⁰ masveida nekontrolēti uzbrukumi civiliedzīvotājiem un protestētājiem un masveida slepkavības. Arī no opozīcijas puses tika veikti uzbrukumi valdības personām, militārajām personām un īpaši aizsargātiem objektiem. Papildus tam tik novērota regulāra privātīpašuma izlauptāšana un iznīcināšana.¹⁴¹

Vienlaikus ar ANO veikto izmeklēšanu un ziņošanu par cilvēktiesību pārkāpumiem, to veica arī Neatkarīgā organizācija „Cilvēktiesību uzraudzība” (Human Rights Watch), kura Sīrijā bija konstatējusi tādas cilvēktiesību pārkāpumus, kā: liels politeslodzīto skaits, preses un vārda brīvības ierobežojumi (rezultāts – ieslodzīti žurnālisti, cita veida aktīvisti, kas publiski pauž savu viedokli sociālajos tīklos), patvaļīga aizturēšana, iedzīvotāju „pazušana”, spīdināšana, Kurdu minoritātes¹⁴² diskriminēšana un represijas, sieviešu tiesību apspiešana. Organizācija bija novērojusi ne tikai Kurdu minoritātes, bet arī Irākas bēgļu diskriminēšanu, kā rezultātā radās situācija, ka liels skaits Irākas bēgļu, kas uzturas valstī, izmanto medicīnas pakalpojumus, bet pret tiem darbojas aizliegums strādāt apmaksātu darbu Sīrijā.¹⁴³ Šāda veida situācija ir ne tikai diskriminējoša pret bēgļiem, bet arī tā grauj valsts ekonomikas un medicīnas sektorus ilgtermiņā.

Tika konstatētas arī protestētāju un aculiecinieku masu slepkavības, pārkāpumi lielu militāro operāciju laikā (tā vietā, lai novērstu protestus, tika veicinātas jau minētās masu slepkavības), nepamatota medicīniskās palīdzības sniegšanas pārtraukšana (valdības ierobežojums saņemt medicīnisko palīdzību atsevišķās pilsētās, medicīnas personāla patvaļīga nogalināšana militāro operāciju laikā), aktīvistu un žurnālistu arestēšana. Tika novēroti cilvēktiesību pārkāpumi arī politiskajā sektorā un to veiktajās darbībās, piemēram, nespēja īstenot reformas, kas vērstas uz valsts pārvaldes sistēmas sakārtošanu un cilvēktiesību

¹³⁸ United Nations General Assembly. *Report on Situation of human rights in the Syrian Arab Republic*. A/HRC/19/L.38/Rev.1

¹³⁹ United Nations General Assembly. *Human Rights Council Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*. A/HRC/S-17/2/Add.1

¹⁴⁰ United Nations General Assembly. *Human Rights Council Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*. A/HRC/19/69

¹⁴¹ United Nations General Assembly. *Human Rights Council Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*. A/HRC/21/50

¹⁴² Human Rights Watch. *World Report 2012: Syria*. Izgūts no: <http://www.hrw.org/>

¹⁴³ Human Rights Watch. *World Report 2011: Syria*. Izgūts no: <http://www.hrw.org/>

paplašināšanu.¹⁴⁴ Tika arī atklāts, ka konflikta rezultātā ir izveidojies liels skaits bēgļu (Irākā, Jordānijā, Lībijā, Turcijā, kuras atvērušas savas robežas Sīrijas bēgļiem), kā arī regulāri novērota nelikumīga ieroču izmantošana (kājnietu mīnu izvietošana pie valsts robežām un citās teritorijās, kas nesušas upurus), seksuālā vardarbība (valdības bruņoto spēku karavīru veikta), opozīcijas spēku veiktās iedzīvotāju aizturēšanas un spīdzināšana.¹⁴⁵

Sīrijas konflikta izmeklēšanu veica arī organizācija „Amnesty International”, kura savā ziņojumā sniedza informāciju par tādiem cilvēktiesību pārkāpumiem, kā: pārmērīga spēka pielietošana pret civiliedzīvotājiem un prettiesisku sodu piemērošana un izpilde (tai skaitā nāvessoda), veselības sistēmas darbinieku un ievainoto iebiedēšana un patvaļīga nogalināšana, opozīcijas apspiešana, liels politiešlodzīto skaits un mazs skaits no patvaļīga aresta atbrīvoto, spīdzināšana un cita veida pazemojošu darbību veikšana pret civiliedzīvotājiem, liels mirušo skaits apcietinājumā, amatpersonu un noziedzīgu darbību veikušo personu nesodāmība, Kurdu minoritātes diskriminācija, sieviešu tiesību neievērošana.¹⁴⁶ Organizācija konstatēja arī opozicionāru veiktās noziedzīgās darbības pret miermīlīgajiem civiliedzīvotājiem un valdības atbalstītājiem, vārda brīvības apspiešanu (uzbrukumi žurnālistiem) un lielu bēgļu un pārvietoto skaitu, kas radies konflikta rezultātā.¹⁴⁷

Analizējot informāciju par ziņošanas rezultātiem, autore ir secinājusi, ka visas organizācijas, kas veikušas cilvēktiesību pārkāpumu izmeklēšanu Sīrijas konfliktā, ir konstatējušas līdzīgus vai pat vienādus cilvēktiesību pārkāpumus – vārda brīvības neievērošana, patvaļīga vardarbība pret civiliedzīvotājiem, patvaļīga apcietināšana, pazušana, spīdzināšana un cita veida pazemojošu darbību veikšana, kā arī bruņutehnikas un ieroču izmantošana. Un šāda veida pārkāpumu konstatēšana, kuru veic dažādas neatkarīgas organizācijas, ir objektīvs pamats turpmākā darbības plāna un misijas izstrādāšanai un parāda, uz ko misijas spēkiem un ANO miera uzturēšanas misijas laika nepieciešams koncentrēties.

3.3.3. Rekomendāciju sniegšana konflikta atrisināšanai

Rekomendāciju sniegšana ir vēl viens no instrumentiem, ko ANO izmantojusi Sīrijas konflikta novēršanai. Taču šajā gadījumā rekomendācijas bijušas specifiskas, un tās bijušas saistītas gan ar uzraudzības misijas mandātā un tam atbilstošās rezolūcijas ietvertajā mandātā, gan ANO īpaša sūtņa Kofi Anana izstrādātajā Sešu punktu miera plānā Sīrijai. Un šo rekomendāciju būtība bijusi saistīta tieši ar vardarbības un ieroču izmantošanas pārtraukšanu

144 Human Rights Watch. *World Report 2012: Syria*. Izgūts no: <http://www.hrw.org/>

145 Human Rights Watch. *World Report 2013: Syria*. Izgūts no: <http://www.hrw.org/>

146 Amnesty International. *Annual Report 2012: Syria*. Izgūts no: <https://www.amnesty.org/>

147 Amnesty International. *Annual Report 2013: Syria*. Izgūts no: <https://www.amnesty.org/>

pret civiliedzīvotājiem, kā arī Sīrijas valdības sadarbības veicināšanu ar ANO miera uzturētājiem.

3.3. tabula

Rekomendāciju sniegšanas konflikta atrisināšanai funkciju izvērtējums

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Rekomendāciju sniegšana potenciālā vai esošā konflikta novēršanai	Rekomendāciju esamība; Rekomendāciju būtība; Rekomendāciju pielietojums.	Daļa no Kofī Anana plāna, ANO un Arābu līgas izstrādātie priekšlikumi: 1) bruņoto spēku un karavīru izvešana no pilsētām, kur norisinās demonstrācijas; 2) ieroču un kara tehnikas izmantošanas pārtraukšana pret protestētājiem; 3) valdības nepieciešamība sadarboties ar ANO misijas spēkiem vardarbības pārtraukšanā; 4) Opozīcijas spēku vardarbības pārtraukšana; 5) Patvaļīgi aizturēto un politeslodzīto personu atbrīvošana; 6) biedrošanās un vārda brīvības ievērošana, tai skaitā pret žurnālistiem un citiem mediju pārstāvjiem ¹⁴⁸

Sešu punktu miera plānā sniegtas tādas rekomendācijas, kā: bruņoto spēku un karavīru izvešana no pilsētām, kur norisinās demonstrācijas un protesta akcijas, tādējādi novēršot gan civiliedzīvotāju un opozicionāru negatīvo attieksmi pret bruņotajiem spēkiem un valdību, gan novēršot iespēju izcelties jaunām sadursmēm un bruņotajiem spēkiem vērst vardarbību pret sievietēm un bērniem, kas novērota izmeklēšanas laikā. Otrā no rekomendācijām bija ieroču un kara tehnikas izmantošanas pārtraukšana pret protestētājiem, tādējādi panākot jau visas iepriekš minētās darbības un šī konflikta turpmāko spirālveida eskalāciju. Kā trešo no rekomendācijām jāmin valdības nepieciešamību sadarboties ar ANO misijas spēkiem vardarbības pārtraukšanā, kas ietver gan ANO misijas spēku iespēju brīvi piekļūt informācijai, gan civiliedzīvotājiem, tai skaitā opozicionāriem. Viena no rekomendācijām bija saistīta arī ar valdības un Asada režīma opozīciju un tika aicināts vardarbību pārtraukt arī šai konfliktā

¹⁴⁸ *Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States*. Annex to Security Council resolution 2042 (2012)

iesaistītajai pusei, un šāda vardarbības pārtraukšana attiecās gan uz vardarbību pret civiliedzīvotājiem, kas nebija opozicionāru atbalstītāji, gan pret izbrukumiem valstiski nozīmīgiem objektiem un valdības ēkām, kā arī valdības un parlamenta pārstāvjiem. Kā vēl viena no rekomendācijām bija patvaļīgi aizturēto un politieslodzīto personu atbrīvošana, kas, kā tika konstatēts izmeklēšanas ziņojumos, bija salīdzinoši formāla, jo politieslodzīto un patvaļīgi ieslodzīto iedzīvotāju skaits bija augsts, bet atbrīvoto skaits salīdzinoši neliels. Kā arī tika aicināts ievērot civiliedzīvotāju tiesības un brīvības, tai skaitā biedrošanās un vārda brīvību, īpaši pret žurnālistiem un citiem mediju pārstāvjiem.¹⁴⁹ Analizējot šo miera uzturēšanas instrumentu, kopumā var secināt, ka mēģinājumi sniegt rekomendācijas Sīrijas konflikta risināšanai bija neveiksmīgi un tie darbojās kā pamats vēlāko sankciju piemērošanai.

3.3.4. Preventīvā diplomātija

Preventīvā diplomātija ANO novērošanas misijā Sīrijā ir instruments, kas izmantots salīdzinoši vāji. Iemesls tam ir konflikta straujais saasinājums un spirālveida eskalācija. Konflikts no dažiem desmitiem protestētāju 2011. gada beigās pārauga līdz vairākiem simtiem tūkstošu protestētāju 2012. gada maijā un jūnijā. Turklāt šis konflikts bija (un vēl joprojām ir) nežēlīgs un traģisks. Kā preventīvu darbību, lai nepieļautu tālāku konflikta eskalāciju un vardarbības palielināšanos var uzskatīt pašu ANO īstenoto uzraudzības misiju UNSMIS, kuras viens no mērķiem un uzdevumiem bija ziņot par jebkāda veida izmaiņām valstī un iespējamiem jauniem vardarbības uzliesmojumiem.¹⁵⁰

3.4. tabula

Preventīvās diplomātijas funkciju izvērtējums

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Konflikta draudu novēršana	Iepriekšējo konfliktu analīze; Novērošanas un konsultēšanas misijas; Demokrātisko vērtību stiprināšana; Ekonomikas sektora	ANO misija Sīrijā UNSMIS, kuras viens no uzdevumiem – uzraudzīt situāciju valstī un ziņot par jebkāda veida izmaiņām, konflikta saasinājumu vai vardarbības uzliesmojumu. ¹⁵¹ Arābu līgas, Persijas līča valstu, EDSO novērotāji Sīrijā kopš Arābu pavasara sākuma

¹⁴⁹ Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States. Annex to Security Council resolution 2042 (2012)

¹⁵⁰ United Nations Security Council. *Resolution 2043 (2012)*. S/RES/2043 (2012)

¹⁵¹ Turpat.

	attīstīšana; Reģionālo organizāciju stiprināšana; Darbības.	(Sīrijas krīzes risināšanā ANO un Arābu līgas sadarbība bijusi cieša). ¹⁵² Preventīvā diplomātija Sīrijas gadījumā – vāja. ¹⁵³
--	---	---

Kā vēl vienu no preventīvajām darbībām, kas tika veikta konflikta eskalācijas sākumā, var minēt Arābu valstu līgas, Persijas līča valstu un EDSO novērotāju izvietošanu Sīrijā kopš Arābu pavasara sākumā.¹⁵⁴ Šāda veida novērotāju izvietošana valstī bija nozīmīgs solis vēlākajai ANO misijai, jo konflikta uzraudzības laikā un iespējamā miera panākšanas mēģinājumos ANO cieši sadarbojās ar arābu valstu reģionālo organizāciju Arābu valstu līga. Ja kopumā jāvērtē preventīvās diplomātijas kā instrumenta pielietošanu Sīrijas konflikta novēršanā, to var vērtēt kā vāju.¹⁵⁵ Iemesls tam ir jau minētā straujā konflikta eskalācija un konflikta vardarbīgais un traģiskais raksturs, kā arī salīdzinoši vēlā ANO iesaiste konfliktā, ko ietekmēja problēmas misijas saskaņošana un mandāta izdošana, kas tiks aplūkota turpmāk darbā.

3.3.5. Sankcijas

Gan ANO uzraudzības misijas laikā, gan pirms tās sākuma, ANO, sadarbojoties ar citām reģionālām un starptautiskām organizācijām, noteica Sīrijai (galvenokārt tās valdībai) ekonomiskās, diplomātiskās un kulturālās sankcijas. Konflikta risināšanai netika piemērotas militārās sankcijas, jo viens no priekšnoteikumiem šī instrumenta izmantošanai bija sankciju izvēršana bez militāra rakstura. Militāras sankcijas būtu saistītas ar militāru intervenci un lielu skaitu bruņoto spēku izvietošanu konflikta skartajā reģionā, kas Sīrijas vardarbīgā konflikta gadījumā bija bīstami pašiem ANO un citu organizāciju bruņotajiem spēkiem un karavīriem. Kā arī starptautisku bruņoto spēku izveidošanas gadījumā pastāvēja lielāki konflikta eskalācijas draudi.

¹⁵² League of Arab States. *Report of the Head of the League of Arab States Observer Mission to Syria for the period from 24 December 2011 to 18 January 2012*. 12-21687

¹⁵³ Mohamed, S. (2013) Omissions, Acts, and the Security Council's (in)Actions in Syria. *Boston University International Law Journal*. 31(413). p. 413 – 434.

¹⁵⁴ League of Arab States. *Report of the Head of the League of Arab States Observer Mission to Syria for the period from 24 December 2011 to 18 January 2012*. 12-21687

¹⁵⁵ Mohamed, S. (2013) Omissions, Acts, and the Security Council's (in)Actions in Syria. *Boston University International Law Journal*. 31(413). p. 413 – 434.

Sankciju funkciju izvērtējums

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Diplomātiskās	<p>Piemēroto sankciju veidi;</p> <p>Piemēroto sankciju apjoms;</p> <p>Piemērošanas laika periods;</p> <p>Valsts reakcija;</p> <p>Loma miera sarunu uzsākšanā</p>	<p>Saarabība ar ES un Arābu līgu, Persijas līča valstīm.</p> <p><u>Piemērotās sankcijas:</u> ES, Persijas līča valstu, ASV vēstnieku atsaukšana no vēstniecībām Sīrijā, Sīrijas vēstnieku, diplomātu un pārstāvju izraidīšana no ANO dalībvalstīm - Arābu valstīm, Lielbritānijas, Francijas, Vācijas, ASV, Kanādas, Austrālijas, Tunisijas,¹⁵⁶ diplomātisko attiecību pārtraukšana.</p> <p><u>Loma konflikta mazināšanā:</u> sankcijas nedarbojas.</p>
Ekonomiskās	<p>Piemēroto sankciju veidi;</p> <p>Piemēroto sankciju apjoms;</p> <p>Piemērošanas laika periods;</p> <p>Valsts reakcija;</p> <p>Loma miera sarunu uzsākšanā</p>	<p>Sadarbība ar ES, ASV, Arābu līgu un Turciju.</p> <p><u>Piemērotās sankcijas:</u> ražošanai nepieciešamu izejvielu embargo, ieroču un to izgatavošanai nepieciešamo izejvielu embargo,¹⁵⁷ naftas produktu embargo, tādu tehnoloģiju embargo, kas saistīti ar gāzes un naftas ieguves industriju, jaunu Sīrijas monētu un banknošu izdošanas aizliegums, aizliegums pirkt un pārdot dimantus, zeltu un citus dārgmetālus Sīrijas valdībai, investīciju embargo, kontu un akciju iesaldēšana ES valstīs vairāk, kā 120 indivīdiem un 40 uzņēmumiem, komerciālo lidojumu aizliegums, Turcijas jebkādu darījumu pārtraukšana ar Sīriju līdz brīdim, kad tiks ievēlēta jauna valdība (2011. gada novembris).¹⁵⁸</p> <p><u>Loma konflikta mazināšanā:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Formāla jaunas valdības izveidošana; 2) Daļas politeslodzīto atbrīvošana;

¹⁵⁶ *Gulf states recalling ambassadors in Syria*. Izgūts no: <http://www.reuters.com/>

Three Gulf States Withdraw Ambassadors From Syria. Izgūts no: <http://www.voanews.com/>
 Black, I., McGreal, C. *Syrian diplomat expelled from countries around the world*. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>

¹⁵⁷ Security Council Report. *UNSMIS (Syria)*. Izgūts no: <http://www.securitycouncilreport.org/>

¹⁵⁸ European Commission. *Restrictive measures (sanctions) in force*. 215 TFEU.

BBC. *Q&A: Syria sanctions*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>

		3) Konflikts nemazinās. ¹⁵⁹
Kultūras	Piemēroto sankciju veidi; Piemēroto sankciju apjoms; Piemērošanas laika periods; Valsts reakcija; Loma miera sarunu uzsākšanā	Sankciju piemērošanā cieša sadarbība ar ES, ASV, Arābu līgu un Turciju. Piemērotās sankcijas: 1) Ceļošanas aizliegums gan no ES dalībvalstīm, gan ASV, gan Arābu līgas, gan Turcijas. ¹⁶⁰ <i>Loma konflikta mazināšanā:</i> sankcijas nedarbojas.

3.3.5.1. Diplomātiskās sankcijas

Kā jau minēts, sankciju noteikšanā un piemērošanā ANO cieši sadarbojās ar reģionālajām un starptautiskajām organizācijām, kas Sīrijas gadījumā bija Eiropas Savienība, kas līdz konflikta sākumam bija viens no lielākajiem Sīrijas sadarbības partneriem tirdzniecības jomā¹⁶¹, Arābu valstu līgu un Persijas līča valstīm, kā arī lielvalstīm. Konflikta sākumposmā un tā norises laikā Sīrijai tika piemērotas šādas sankcijas: Eiropas Savienības, Persijas līča valstu un ASV vēstnieku atsaukšana no vēstniecībām Sīrijā, Sīrijas vēstnieku, diplomātu un pārstāvju izraidīšana no ANO dalībvalstīm - Arābu valstīm, Lielbritānijas, Francijas, Vācijas, ASV, Kanādas, Austrālijas, Tunisijas,¹⁶² kā arī jebkādu diplomātisko attiecību pārtraukšana ar minētajām valstīm.

Šādu sankciju mērķis bija panākt Sīrijas veiktās vardarbības pārtraukšanu pret civiliedzīvotājiem un dialoga veicināšanu starp valdību un opozicionāriem. Taču diplomātisko sankciju ietekme bija vāja un tās neveicināja konflikta risināšanu.

3.3.5.2. Ekonomiskās un kultūras sankcijas

Arī ekonomisko sankciju piemērošanā ANO cieši sadarbojās ar Eiropas Savienību, ASV, Arābu valstu līgu un Turciju. Iemesls, kāpēc ANO konflikta sākumā neizdeva savas

¹⁵⁹ Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic*. Washington: Peterson institute for International Economics. p. 1 – 17.

¹⁶⁰ Turpat, p. 1 – 17.

¹⁶¹ European Commission. *Sountries and Regions: Syria*. Izgūts no: <http://ec.europa.eu/>

¹⁶² *Gulf states recalling ambassadors in Syria*. Izgūts no: <http://www.reuters.com/>

Three Gulf States Withdraw Ambassadors From Syria. Izgūts no: <http://www.voanews.com/>

Black, I., McGreal, C. *Syrian diplomats expelled from countries around the world*. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>

sankcijas, bija tās Drošības padomes nespēja vienoties par tām, ko ietekmēja Krievijas un Ķīnas veto balsojumu laikā, kas tiks apskatīti turpmākā darba sadaļā par ANO spēju īstenot misijas operatīvo funkciju.

Ekonomisko sankciju apjoms, ka tika piemērots Sīrijai un tās valdībai konflikta laikā, bija lielāks, nekā diplomātisko sankciju apjoms. Sīrijai tika piemērotas tādas sankcijas, kā: aizliegums ražošanai nepieciešamu izejvielu importam un eksportam, ieroču un to izgatavošanai nepieciešamo izejvielu importam un eksportam¹⁶³ ar telekomunikācijām saistītu pakalpojumu sniegšanai, naftas produktu importam un eksportam, tādu tehnoloģiju, kas saistītas ar gāzes un naftas ieguves industriju, importam un eksportam, Tika noteiktas arī ar Sīrijas Centrālo banku un valdības amatpersonām saistītas sankcijas - jaunu Sīrijas monētu un banknošu izdošanas aizliegums, kā arī aizliegums pirkt un pārdot dimantus, zeltu un citus dārgmetālus Sīrijas valdībai. Kā arī tika noteikts jebkādu investīciju aizliegums un esošo investīciju plūsmu pārtraukšana.¹⁶⁴

Tika noteikta kontu un akciju iesaldēšana Eiropas Savienības valstīs vairāk kā 120 indivīdiem un 40 uzņēmumiem (ieskaitot Asadu un viņa ģimeni, Sīrijas Centrālo banku, augstākās amatpersonas un 7 ministrus); visu Sīrijas amatpersonu kontu iesaldēšana ASV, Arābu līgas valstīs un Turcijā, komerciālo lidojumu aizliegums, Turcijas jebkādu darījumu pārtraukšana ar Sīriju līdz brīdim, kad tiks ievēlēta jauna valdība (šādas sankcijas tika noteiktas 2011. gada novembrī).¹⁶⁵ No kultūras sankcijām Sīrijas amatpersonām, viņu ģimenēm un pietuvinātajām personām tika aizliegta ceļošana uz Eiropas Savienības un Arābu valstu līgas valstīm, ASV, Turciju un ANO valstīm.¹⁶⁶ Atšķirībā no diplomātiskajām sankcijām, ekonomisko un kultūras sankciju noteikšanas rezultātā Asada valdība sāka rīkoties un atbrīvoja daļu politieslodzīto. Taču, kā jau minēts reālais patvaļīgi ieslodzīto un politieslodzīto skaits valstī bija daudz lielāks, nekā no ieslodzījuma atbrīvoto indivīdu skaits. Kā arī tika formāli izveidota jauna valdība, taču tā diemžēl neveicināja konflikta risināšanu.¹⁶⁷

3.3.6. Miera nodibināšana un konflikta identificēšanas funkcijas analīze

No miera nodibināšanas kā miera uzturēšanas instrumenta ANO izmantojusi tikai vienu funkciju, kas ir konflikta identificēšana. Jāatzīmē, ka ANO konflikta risināšanā

¹⁶³ Security Council Report. *UNSMIS (Syria)*. Izgūts no: <http://www.securitycouncilreport.org/>

¹⁶⁴ European Commission. *Restrictive measures (sanctions) in force*. 215 TFEU.

BBC. *Q&A: Syria sanctions*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>

¹⁶⁵ European Commission. *Restrictive measures (sanctions) in force*. 215 TFEU.

¹⁶⁶ Huffbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic*. Washington: Peterson institute for International Economics. p. 1 – 17.

¹⁶⁷ Turpat, p. 1 – 17.

iesaistījās brīdī, kad tas jau bija eskalējies, tāpēc papildus izmeklēšana konfliktējošo pušu identificēšanā nebija jāveic.

3.6. tabula

Miera nodibināšanas funkciju izvērtējums

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Konflikta identificēšana	Konfliktējošās puses; To sadarbības partneri; Resursu pieejamība; Konflikta cēloņi; Konflikta vēsture.	<u>Konfliktējošās puses konflikta sākumā:</u> 1) Asada vadītā valdība un parlaments; 2) protestētāji, opozicionāri. <u>Konfliktējošās puses konflikta gaitā:</u> 1) Asada vadītā valdība un parlaments; 2) Sīrijas Revolucionāro un Opozīcijas spēku. Nacionālā koalīcija. ¹⁶⁸ <u>Konflikta cēloņi:</u> 1) Protesti pret Asada režīmu; 2) Patvaļīga civiliedzīvotāju apcietināšana, pazušana, spīdzināšana; 3) Bruņoti spēku un smagās bruņu tehnikas izmantošana pret civiliedzīvotājiem; 4) Cilvēktiesību un brīvību neievērošana; 5) Sieviešu un bērnu tiesību neievērošana; 6) Kurdu minoritātes diskriminēšana. ¹⁶⁹

Kā jau minēts, bez konflikta identificēšanas nav iespējams uzsākt pašu misiju. Konfliktā bija iesaistītas divas puses. No vienas puses bija opozicionāri, kas tā gaitā apvienojās oficiālā organizācijā. Un no otras puses konfliktā bija iesaistīta Asada vadītā valdība, bruņotie spēki un Sīrijas Revolucionāru Opozīcijas spēku Nacionālā koalīcija.¹⁷⁰ Spēcīgu rezonansi starptautiskajā arēnā izraisīja fakts par Krievijas un Ķīnas sadarbību ar Sīrijas valdību ieroču tirdzniecībā, kas pastiprināja Sīrijas valdības vērstos uzbrukumus pret

¹⁶⁸ Global Centre for the Responsibility to Protect. *Timeline of International Response to teh Situation in Syria*.

Izgūts no: <http://www.globalr2p.org/>

¹⁶⁹ International Crisis Group. (2012) *Syrias Mutating Conflict. Middle East Report N°128*.

¹⁷⁰ Global Centre for the Responsibility to Protect. *Timeline of International Response to teh Situation in Syria*.

Izgūts no: <http://www.globalr2p.org/>

civiliedzīvotājiem un tajos izmantot kara un bruņu tehniku.¹⁷¹ Tādējādi Krievija un Ķīna tika uzskatītas par Sīrijas valdības atbalstītājiem šajā konfliktā, bet atbalsts opozicionāriem bija meklējams Rietumvalstīs un starptautiskajām organizācijās.

Savukārt kā konflikta un tā saasinājuma cēloņi daļēji tika uzskatīti jau minētie izmeklēšanas gaitā konstatētie cilvēktiesību pārkāpumi. Kā konflikta sākotnējās izpausmes Sīrijas gadījumā iespējams uzskatīt protestus pret Asada režīmu Sīrijas lielākajās pilsētās, kuru cēloņi bija patvaļīga civiliedzīvotāju apcietināšana, pazušana un spīdzināšana, bruņoto spēku un smagās bruņu tehnikas izmantošana pret civiliedzīvotājiem, cilvēktiesību, brīvību, sieviešu un bērnu tiesību neievērošana, kurdu minoritātes diskriminēšana, Irākas bēgļu diskriminēšana.¹⁷²

3.3.7. Miera uzturēšana

No miera uzturēšanas instrumenta ANO UNSMIS laikā izmantojusi trīs funkcijas, kas ir operatīvā funkcija, reģiona drošības stabilizēšana un pušu samierināšana, kas tiks aplūkotas turpmāk darbā. Jāuzsver, ka tieši šī instrumenta ietvaros ANO divējādi sadarbojusies ar reģiona valstīm. Pirmkārt, ar to palīdzību identificējusi konfliktu un analizējusi tā attīstības gaitu. Otrkārt, stiprinājusi gan reģiona valstu savstarpējo sadarbību, gan sadarbību ar citām starptautiskajām organizācijām un lielvalstīm.

3.7. tabula

Miera uzturēšanas funkciju analīze

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Operatīvā funkcija (misijas nodrošināšana)	Mandāts Vienprātība par misijas nepieciešamību Finansējums Tehniskais aprīkojums Cilvēkresursi	<u>Mandāts:</u> Krievijas un Ķīnas 3 veto rezolūciju (par situāciju Sīrijā, misijas uzsākšanu un sankcijām) melnrakstiem: 1) 2011. gada 4. oktobra veto 2) 2012. gada 4. februāra veto 3) 2012. gada 19. jūlija veto

¹⁷¹ Rosenberg, S. *Why Russia sells Syria arms*. Izgūts no: <http://www.bbc.com/AssociatedPress>. *Russia and China veto UN resolution against Syrian regime*. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>

¹⁷² International Crisis Group. (2012) *Syrias Mutating Conflict. Middle East Report N°128*.

<p>Reģiona drošības stabilizēšana</p>	<p>Sadarbība ar reģionālajām un starptautiskajām organizācijām</p> <p>Dimplomātiskais atbalsts</p> <p>Operatīvais atbalsts</p> <p>Atbalsts militāro vajadzību nodrošināšanai</p> <p>Atbalsts cilvēkresursu, mītņu nodrošināšanai</p>	<p>Vienprātīgs atbalsts rezolūcijas Nr. 2043 melnrakstam 2012.gada 14. aprīlī, un atbalsts rezolūcijai un misijas mandāta izdošanai 2012. gada 21. aprīlī.¹⁷³</p> <p>Vienprātīgs atbalsts rezolūcijai Nr. 2059 2012. gada 20. Jūlijā par misijas mandāta pagarināšanu par 30 dienām.¹⁷⁴</p> <p><u>Plānotais cilvēkresursu skaits:</u></p> <p>1) 300 nemilitārās personas.¹⁷⁵</p> <p><u>Faktiskais cilvēkresursu skaits misijas laikā:</u></p> <p>Skatīt pielikumu Nr.4 Pilsētas, kurās cilvēkresursi izvietoti: Alepo, Damaska, Deriezzora, Hama, Homsa, Idliba, Dera, Tartusa.</p> <p><u>Apstiprinātais budžets 90 dienu periodam:</u></p> <p>16,8 miljoni USD.¹⁷⁶</p> <p>Sadarbība ar Eiropadomi – sankciju noteikšana, pirmā rezolūcijas melnraksta izstrāde par vardarbības pārtraukšanu.¹⁷⁷</p> <p>Sadarbība ar Arābu līgu rezolūcijas melnraksta izstrādē.¹⁷⁸</p> <p>Sadarbība ar Arābu līgu sankciju noteikšanā Sīrijas valdībai un amatpersonām.</p> <p>Arābu līgas uzraudzības misija Sīrijā.¹⁷⁹</p>
<p>Pušu samierināšana</p>	<p>Vienošanās konfliktējošo pušu starpā</p> <p>Miera līguma (ja tāds</p>	<p>Kofi Anana sešu punktu miera plāns, kā mēģinājums normalizēt situāciju.</p> <p>Misijas spēku mēģinājumi runāt ar opozīciju</p>

¹⁷³ Directorate-General for External Policies of The Union Policy Department. (2013) *The Possitions of Russia and China at the UN Security Council in the Light of Recent Crises*. Belgium: European Union. p. 32

¹⁷⁴ Turpat, p. 32

¹⁷⁵ United Nations. *UNSMIS Background*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹⁷⁶ United Nations. *UNSMIS Facts and Figures*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹⁷⁷ Council of Europe. *Parliamentary Assembly Resolution 1831 (2011)*.

¹⁷⁸ United Nations Security Council. *Statement by the President of the Security Council*. S/PRST/2012/10

¹⁷⁹ Kucukkeles, M. (2002) *Arab League's Syrian Policy*. Washington: Foundation for Political, Economic and Social Research. p. 8 – 11.

pastāv) izstrādes laiks Pušu noteikumi Miera līguma parakstīšana Ieguvējs Nozīme konflikta risināšanā	Doumsā (10 km no Damaskas) un Homsā. Sarunas ar valdības pārstāvjiem par situāciju Sīrijā un lūgums izvest karavīrus no konflikta skartajām pilsētām. ¹⁸⁰
--	---

3.3.7.1. Operatīvā funkcija

Sīrijas misijas UNSMIS operatīvās funkcijas nodrošināšana ANO bijusi ilgstošs, sarežģīts un pretrunīgs process, kas nav ļāvis misiju uzsākt ātrāk, nekā 2012. gada aprīlī, kad konflikts jau bija sasniedzis augstu vardarbības līmeni un lielu bojāgājušo un upuru skaitu. Pirmkārt, jārūnā par misijas mandātu. Rezolūcijas izdošanu par situāciju Sīrijā un misijas mandāta izdošanas kavēšanos Krievijas un Ķīnas trīskārtīgā veto balsojuma dēļ.

Pirmais no veto, kuru uzlika Krievija un Ķīna, bija 2011. gada 4. oktobrī, un tas bija veto Eiropas Padomes izstrādātajai ANO rezolūcijai par ekonomisku sankciju piemērošanu Sīrijai, ja tajā turpināsies vardarbība. Balsojuma rezultāts bija 9 pret 2 (atturoties Brazīlijai, Indijai, Libānai, Dienvidāfrikai). Krievijas ANO vēstnieks Vitālijs Čurkins (*Vitaly Churkin*) skaidroja, ka veto uzlikts tāpēc, ka Krievija kopumā neatbalsta Asada režīmu Sīrijā, taču uzskata, ka izstrādātā rezolūcija ir balstīta uz konfrontācijas filozofiju un ietver sankciju ultimātu, kas pēc būtības ir pret miermīlīgu situācijas stabilizēšanu, kā arī tā neatrisinātu opozicionāru problēmu un to dislocēšanos no ekstrēmistiem. Savukārt Ķīnas ANO vēstnieks Li Baodongs (*Li Baodong*) to skaidroja tā, ka Ķīna ir pret vardarbību, kas norisinās Sīrijā, taču sankcijas nav līdzeklis situācijas stabilizēšanai, tieši otrādi, tās to sarežģīs vēl vairāk.¹⁸¹

Krievijas un Ķīnas uzliktais veto izraisīja plašu rezonansi un sašutumu pārējās ANO Drošības padomes valstīs. Francijas ANO vēstnieks Žerārs Arauds (*Gerard Araud*) atbildēja, ka veto ir nostāšanās pret atbalstu brīvībai un demokrātijai. Savukārt Lielbritānijas ANO vēstnieka Marka Liāla Granta (*Mark Lyall Grant*) atbilde bija, ka veto ir iemesls, kāpēc Sīrijas civiliedzīvotājiem vilties ANO un šāda rīcība parāda, ka atsevišķas ANO valstis neatbalsta cilvēktiesības. Bet ASV vēstniece Sjūzana Raisa (*Susan Rice*) Krievijai un Ķīnai atbildēja, ka Sīrijas cilvēki var skaidri redzēt, kurš atbalsta viņu brīvību, un kurš nē. Kā arī šajās sarunās bija vērojams atklāts nosodījums Krievijai un Ķīnai par viņu sadarbību ar Sīrijas

¹⁸⁰ UN Daily News. *UN observers hold mediation meeting with opposition members in Syrian city of Douma.*

Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹⁸¹ Associated Press. *Russia and China veto UN resolution against Syrian regime.* Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>

valdību ieroču tirdzniecības jomā. Krievija, Ķīna, pārējas četras valstis, kuras atturējās, Rietumvalstīm atbildēja, ka vēlējas, lai Asadam tiktu dots vairāk laika situācijas stabilizēšanai valstī un dialoga veidošanai ar opozīciju.¹⁸² Tādējādi pirmais balsojums par rezolūciju par situāciju Sīrijā un sankciju piemērošanu tai noslēdzās bez rezultāta un līdz nākošās rezolūcijas melnraksta izstrādei un debatēm par to pagāja vairāk kā trīsdesmit dienas.

Otro veto Krievija un Ķīna uzlika balsojumā 2012. gada 4. februārī, un tas bija veto Rietumvalstu un Arābu līgas izstrādātajam rezolūcijas melnrakstam par valsts reformēšanu un demokratizēšanu. Balsojuma rezultāts šoreiz bija 13 pret 2, šajā balsojumā valstis, kuras pirmo reizi atturējās, pauda atbalstu rezolūcijai. Otro reizi uzliktais veto, tāpat kā pirmajā reizē, izraisīja plašas debates un diskusijas. Krievijas atbilde pārējām ANO Drošības padomes valstīm bija arguments, ka rezolūcija liks mainīties valdībai, taču tā nerisinās opozicionāru problēmu. Savukārt Ķīna atbildēja, ka jebkāda veida spiediens uz Sīrijas valdību vai Rietumvalstu sniegtie padomi, kas ietverti rezolūcijā, problēmu nerisinās.¹⁸³

ASV šī balsojuma rezultātā atbildēja, ka šāda rīcība ir nepieņemama, tā parāda, ka Ķīna un Krievija ir gatavas pārdot Sīrijas pilsoņus tās vadībai un pakļaut pilnīgai tirānijai. Lielbritānijas reakcijas un atbilde bija līdzīga, sakot, ka Krievijas un Ķīnas balsojums parāda, ka tās atbalsta Sīrijas iedzīvotāju pilnīgu iznīcību un atbalsta Asada režīmu. Arī Francija pauda abu valstu nosodījumu un atbildēja, ka ANO nepadosies un neapstāsies pie šī melnraksta izdošanas, un ka ANO Sīrijas traģēdija ir jāaptur. Arī Maroka pieslēdzās lielvalstu viedoklim un paziņoja, ka Krievijas un Ķīnas balsojums atkārtoti ļauj Sīrijas pilsoņiem vilties ANO rīcībā.¹⁸⁴

Krievijas un Ķīnas reakcija uz Rietumvalstu pausto nosodījumu un debatēm bija vien tāda, ka Rietumvalstu uzspiestās pārmaiņas ļauj vien opozīcijai iegūt vairāk varas. Savukārt ANO nespēja jau otro reizi pieņemt ar Sīrijas situāciju saistītu rezolūciju, ļāva par Drošības padomes darbu un pašu ANO izteikties arī Pro-Asada režīma noskaņotajiem Sīrijas iedzīvotājiem, kuri apgalvoja, ka tic tam, ka ANO ir daudz vairāk svarīgu darbu un problēmu, par ko uztraukties, nekā Sīrija, piemēram, bads Somālijā, Gazā, utt.¹⁸⁵

Savukārt trešais veto, ko uzlika Krievija un Ķīna, bija balsojumā 2012. gada 19. jūlijā, Lielbritānijas izstrādātajam rezolūcijas melnrakstam par jaunu sankciju vēršanu pret Sīrijas valdību. Balsojuma rezultāts 11 pret 2 (atturoties divām valstīm – Pakistānai un Dienvidāfrikai). Arī šajā gadījumā Rietumvalstis, īpaši Lielbritānija, neizprata Krievijas un

¹⁸² Associated Press. *Russia and China veto UN resolution against Syrian regime*. Izgūts

no: <http://www.theguardian.com/>

¹⁸³ BBC. *Russia and China veto Resolution on Syria at UN*. Izgūts no: <http://www.bbc.co.uk/>

¹⁸⁴ Turpat.

¹⁸⁵ Turpat.

Ķīnas rīcību. ASV apgalvoja, ka zaudēta vēl viena iespēja sadarboties un stabilizēt situāciju Sīrijā. Kā arī divi Drošības Padomes biedri acīmredzami norāda, ka atbalsta Asada režīmu. Krievijas un Ķīnas arguments par veto uzlikšanu bija tāds, ka tās neatbalsta jebkāda veida sankcijas, jo tās situāciju neuzlabo, turklāt nav korekti vērst sankcijas pret Asadu, kurš attiecīgās noziedzīgās darbības veica ar mērķi aizstāvēt savu ģimeni. Un kopumā Krievija un Ķīna nosodīja Rietumvalstu atbalstu opozīcijai. Savukārt Rietumvalstis nosodīja Krieviju un Ķīnu par atklātu 300 nosūtīto ANO novērotāju neatbalstīšanu.¹⁸⁶

Tomēr, neskatoties uz šiem trīs veto, ko uzlika Krievija un Ķīna, ANO Drošības padomei izdevās vienoties par divu dažādu rezolūciju izdošanu saistībā ar situāciju Sīrijā. Pirmo reizi pēc divu veto uzlikšanas, Drošības padome 2012.gada 14. aprīlī vienprātību panāca rezolūcijas Nr.2043 melnraksta atbalstam. Otrs atbalsts bija pašai rezolūcijai un misijas mandāta izdošanai 2012. gada 21. aprīlī.¹⁸⁷ Trešo reizi ANO Drošības padome vienprātību panāca balsojumā par rezolūciju Nr. 2059 2012. gada 20. jūlijā par misijas mandāta pagarināšanu par 30 dienām.¹⁸⁸ Kā redzams, misijas mandāta nodrošināšana Sīrijas konflikta gadījumā ANO Drošības padomei bija sarežģīts un ilgstošs process divu Padomes biedru – Krievijas un Ķīnas – pretestības dēļ.

Taču misijas operatīvā funkcija nav saistīta tikai ANO spēju nodrošināt misijas mandātu, bet arī ar tās finansēm un cilvēkresursiem. Misijas mandāts paredzēja, ka misijas nodrošināšanai nepieciešams piesaistīt 300 nemilitāras personas.¹⁸⁹ Faktiskais cilvēkresursu skaits misijas laikā bija vēl lielāks, 2012. gada aprīlī tās bija 28 nemilitāras personas, maijā – 356 personas, jūnijā – 399 personas un jūlijā (pēc mandāta pagarināšanas un situācijas saasināšanās Sīrijā) – 255 personas (skatīt pielikumu Nr. 3), tādējādi var secināt, ka ANO šo uzstādījumu misijas ietvaros ir spējusi īstenot.¹⁹⁰

Sīrijas pilsētas, kurās ANO cilvēkresursi tika izvietoti, bija Alepo, Damaska, Deriezzora, Hama, Homsa, Idliba, Dera, Tartusa. Un valstis, kuras misiju nodrošināja ar cilvēkresursiem, bija Armēnija, Bangladeša, Benina, Brazīlija, Burkinafaso, Burundi, Kambodža, Čada, Ķīna, Horvātija, Čehija, Dānija, Ekvadora, Ēģipte, Fidži, Somija, Francija, Gana, Indonēzija, Īrija, Itālija, Jordānija, Kenija, Kirgizstāna, Mauritanija, Maroka, Nepāla, Nīderlande, Jaunzēlande, Nigēra, Nigērija, Norvēģija, Paragvaja, Filipīnas, Rumānija,

¹⁸⁶ Gladstone, R. *Friction at the U.N. as Russia and China Veto Another Resolution on Syria Sanctions*. Izgūts no: <http://www.nytimes.com/>

¹⁸⁷ Directorate-General for External Policies of The Union Policy Department. (2013) *The Possitions of Russia and China at the UN Security Council in the Light of Recent Crises*. Belgium: European union. p. 32.

¹⁸⁸ Turpat, p.32.

¹⁸⁹ United Nations. *UNSMIS Background*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹⁹⁰ United Nations. *UNSMIS Facts and Figures*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

Krievija, Senegāla, Slovēnija, Šveice, Togo, Jemena, Zimbabve.¹⁹¹ Savukārt budžets, kuru ANO Drošības padome misijai Sīrijā apstiprināja, bija 16,8 miljoni USD,¹⁹² kas, kā būs redzams darba turpinājumā, misijas noslēgumā bija lielāks, līdz ar to arī ar finansējuma tāpat kā cilvēkresursu nodrošināšanu, misijai ANO nebija problēmu.

3.3.7.2. Reģiona drošības stabilizēšana

Kā jau minēts, ANO uzraudzības misijas Sīrijā laikā cieši sadarbojās ar tādām reģionālajām un starptautiskajām organizācijām, kā: Eiropas Savienība, Arābu valstu līga un Eiropadome. Pirmo no rezolūciju melnrakstiem, kas tika izstrādāts kā pamats ANO misijai, tā izstrādāja sadarbībā ar Eiropadomi, un tajā bija atrunāta gan situācija Sīrijā un nepieciešamība pārtraukt tur esošo vardarbību, gan potenciālās sankcijas, ko ANO plāno Sīrijai noteikt.¹⁹³

Savukārt sadarbojoties ar Eiropas Savienību, Sīrijai tika noteiktas reālas sankcijas. Tā kā Eiropas Savienība bija viens no lielākajiem Sīrijas sadarbības partneriem tirdzniecības jomā, tad pastāvēja iespēja, ka sankcijas, kuras nosaka Eiropas Savienība, varētu situāciju Sīrijā uzlabot, un Sīrijas valdībai varētu rasties vēlme sadarboties ar ANO un tās izvietotajiem misijas spēkiem valstī. Eiropas Savienība Sīrijai noteica tādas sankcijas, kā: eksporta un importa aizliegums uz un no Eiropas Savienības valstīm, uzņēmumu finansiālā atbalsta pārtraukšana, infrastruktūras atjaunošanas projektu apturēšana, finansējuma piešķiršanas pārtraukšana tirdzniecībai, finanšu plūsmas pārtraukšana uz Sīrijas bankām un citām ar finanšu sektoru saistītām iestādēm, aktīvu un kontu iesaldēšana.¹⁹⁴ Bez sankciju noteikšanas, Eiropas Savienība ANO misiju atbalstīja arī finansiāli, un tās atbalsts konfliktā cietušajiem civiliedzīvotājiem sasniedza 2,6 miljardus EUR.¹⁹⁵

Vēl viena organizācija, ar kuru ANO sadarbojās misijas ietvaros un pirms tās uzsākšanas, bija Arābu valstu līga. Pirmkārt, Arābu valstu līga sadarbojās ar ANO otrā rezolūcijas (par vardarbības novēršanu Sīrijā un misijas uzsākšanu) melnraksta izstrādē.¹⁹⁶

Otrkārt, arī Arābu valstu līga Sīrijai noteica virkni sankciju - ceļošanas aizliegumu, akciju un kontu iesaldēšanu Sīrijas amatpersonām, ieskaitot Asadu, viņa ģimeni un valdības ministrus, Sīrijas Centrālās Bankas transakciju apturēšanu, jebkādu darījumu pārtraukšanu ar Sīrijas

¹⁹¹ United Nations. *UNSMIS Facts and Figures*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

¹⁹² Turpat.

¹⁹³ Council of Europe. *Parliamentary Assembly Resolution 1831 (2011)*.

¹⁹⁴ The Council of the European Union. (2013) Council Decision 2013/255/CFSP: concerning restrictive measures against Syria. *Official Journal of the European Union*. 147(14). p. 14. – 45.

¹⁹⁵ European External Action. *Fact Sheet: European Union and Syria*. 31018/01

¹⁹⁶ United Nations Security Council. *Statement by the President of the Security Council*. S/PRST/2012/10

valdību.¹⁹⁷ Kā arī jāpiemin Arābu valstu līgas veiktā uzraudzības misija 2011. gada beigās, kas bija pamats daļai veiktās izmeklēšanas, kas bija atbalsts vēlākajam ANO darbam.¹⁹⁸

3.3.7.3. Pušu samierināšana

ANO miera uzturēšanas misija bija salīdzinoši īsa, un tās galvenais mērķis bija vardarbības pret civiliedzīvotājiem pārtraukšana Sīrijā, kā arī īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādātā miera plāna īstenošana, kas bija misijas rezolūcijas un mandāta pamatā. Tāpēc miera līguma izstrāde šajā laika posmā netika veikta. Mēģinājums normalizēt situāciju bija iekļauts jau minētajā miera plānā un pastāvēja cerība, ka pēc tā īstenošanas un situācijas normalizēšanas konfliktējošajām pusēm būs iespējams virzīties uz miera plāna izstrādi.

ANO misijas ietvaros misijas spēku aktivitātēs ietilpa mēģinājumi runāt gan ar opozīcijas pārstāvjiem, gan civiliedzīvotājiem ar mērķi pārtraukt to veikto agresiju un vardarbību. Šāda veida sarunas norisinājās, piemēram, Domsā (10 km no Damaskas) un Homsā. Sarunās Homsā tika iesaistīti arī valdības pārstāvji un notika mēģinājums lūgt izvest karavīrus no konflikta skartajām pilsētām, taču tas bija neveiksmīgs.¹⁹⁹ Kopumā iespējams uzskatīt, ka arī Kofi Anana izstrādātais plāns izgāzās un tam var minēt vairākus iemeslus: pirmkārt, konflikts misijas sākumā tika apturēts jeb iesaldēts aptuveni līdz 12. maijam, taču pirms misijas sākuma esošais vardarbības līmenis bija pārāk augsts, lai to spētu apturēt pavisam, tāpēc pēc 12. maija bija vērojams jauns vardarbības vilnis. Otrkārt, konfliktā bija pārāk daudz cietušo un bojāgājušo. Treškārt, valdība nespēja īstenot civiliedzīvotājiem un opozicionāriem solītās reformas un nebija gatava pārtraukt vardarbību, un atsaukt no lielajām pilsētām savus bruņotos spēkus. Ceturtkārt, vēlāk konflikts pārauga pilsoņkarā.²⁰⁰

3.3.8. Miera veidošana un humanitārās palīdzības funkcijas analīze

ANO miera uzturēšanas instrumenta – miera veidošana – ietvaros ANO īstenoja tikai vienu no funkcijām – humanitārās palīdzības sniegšanu. Arī tam iemesls bija misijas īstenošanas laiks, kas ilga tikai 4 mēnešus. Tā kā konflikta ietvaros bija identificēts liels skaits cilvēktiesību pārkāpumu, tad humanitārās palīdzības sniegšana gan konfliktā cietušajiem, gan bēgļiem un piespiedu kārtā pārvietotajām personām bija viena no prioritātēm.

¹⁹⁷ McNair Chambers. (2012) *Updates on Syria and Sanctions: Overview of UN, US and EU Sanctions and recent events in Syria*. Qatar: McNair Chambers. p. 17.

¹⁹⁸ Kucukkeles, M. (2012) Arab League's Syrian Policy. Washington: Foundation for Political, Economic and Social Research. p. 8 – 11.

¹⁹⁹ UN Daily News. *UN observers hold mediation meeting with opposition members in Syrian city of Douma*. Izguts no: <http://www.un.org/>

²⁰⁰ Gowan, R. (2013) Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. *Stability*. 2(1). p.1 –6.

Miera veidošanas funkciju analīze

Funkcijas	Kritēriji	Funkciju izvērtējums
Humanitārā palīdzība	Veselības aprūpe Smago slimību un epidēmiju apkarošana Veselības aprūpes sistēmas atjaunošana Dzeramā ūdens un pārtikas piegāde	1,5 miljoni cietušo Sīrijā, 96 tūkstoši bēgļu. Oficiālā informācija – bojāgājušo skaits – 7000, neoficiālā informācija – 13 līdz 17 tūkstoši bojāgājušo. ANO Pasaules pārtikas programma – palīdzība 500 tūkstošiem iedzīvotāju. ²⁰¹ ANO starptautiskais bērnu fonds (UNICEF) - 1,5 miljonu bērnu vakcinēšana pret masalām, 132 tūkstošu bēgļu vakcinēšana pret masalām. 107 tūkstošiem cilvēku pieeja dzeramajam ūdenim. Bērnu atgriešanas skolās. Kopējais finansējums, kas 2012. gadā tērēts humanitārajai palīdzībai lauku apvidos – 13,7 USD, bet visā teritorijā, kā arī bēgļu nometnēs – aptuveni 39,8 miljoni USD.

Konflikta gaitā cietušo skaits un to cilvēku skaits, kuriem bija nepieciešama humanitārā palīdzība, 2012. gada jūnijā bija sasniedzis 1,5 miljonus civiliedzīvotāju valsts iekšienē un vairāk kā 96 tūkstošu bēgļu ārpus Sīrijas robežām. Civiliedzīvotāji bēgļu gaitās bija devušies galvenokārt uz Irāku, Jordāniju, Lībiju un Turciju. Oficiālā, valdības sniegtā informācija par bojāgājušo skaitu šajā laika posmā bija 7 tūkstoši bojāgājušo, taču neoficiālā informācija, ko sniedza nevalstiskās organizācijas, bija, ka bojāgājušo skaits sasniedzis skaitu no 13 līdz 17 tūkstošiem. Lai glābtu humanitāro situāciju Sīrijā, 2012. gada jūnijā ANO Pasaules pārtikas programma sniedza palīdzību 500 tūkstošiem iedzīvotāju un materiālo palīdzību (nepārtikas preces) vēl 80 tūkstošiem civiliedzīvotāju.²⁰²

Savukārt ANO starptautiskais bērnu fonds (UNICEF) atbalstīja 1,5 miljonu bērnu vakcinēšanu pret masalām, kā arī veica pastiprinātu bērnu tiesību uzraudzību valstī. Fonds nodrošināja arī kvalitatīvas pārtikas piegādi civiliedzīvotājiem (Sīrijā, īpaši pēc konflikta sākšanās, bija un ir problēmas ar kvalitatīvas un augstvērtīgas pārtikas nodrošināšanu, kā

²⁰¹ Secretary-General. *Report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012)*.

²⁰² Turpat.

rezultātā rodas daudz saslimšanu). Fonds sniedza palīdzību arī vairāk kā 263 tūkstošiem iedzīvotāju, nodrošinot viņus ar ziemā nepieciešamajām pārtikas precēm, apģērbu, medicīnisko palīdzību un citām nepārtikas precēm. UNESCO strādāja arī pie bērnu atgriešanas skolu programmās un šī darba rezultātā 23,3 tūkstoši skolas vecuma bērni tika uzņemti atpakaļ skolās, un vairāk kā 32 tūkstošiem bērnu tika sniegta psiholoģiskā palīdzība.²⁰³

Fonds veica arī vairāk kā 132 tūkstošu bēgļu vakcinēšanu pret masalām Jordānijā. Ļoti svarīgs darbs, ko veica UNESCO, bija arī vairāk kā 107 tūkstošu iedzīvotāju un bēgļu apgāde ar dzeramo ūdeni, kas bija īpaša problēma bēgļu nometnēs. Tajā skaitā dzeramā ūdens pieeja tika nodrošināta arī 87 tūkstošiem bēgļu Jordānijā. Tika veikta arī to bērnu, kas devušies bēgļu gaitās līdz savām ģimenēm, atgriešana skolu programmās, un vairāk, kā 56 tūkstoši bērnu Irākā un Turcijā tika uzņemti skolu programmās. Kopējais finansējums, ko ANO izlietoja humanitārās palīdzības sniegšanai Sīrijā 2012. gadā, bija – 13,7 miljoni USD (lauku apvidos un piepilsētās, kur koncentrējās daudz iedzīvotāju), taču kopējais humanitārās palīdzības finansējums sasniedza 39,8 miljonus USD.²⁰⁴

Humanitārās palīdzības sniegšanas ietvaros ANO veica arī slimnīcu un to personāla uzraudzību un mēģināja tās padarīt pieejamas civiliedzīvotājiem (piemēram, Homsā civiliedzīvotājiem jūnijā bija pieejama tikai viena ārstniecības iestāde, pārējās bija ieņēmuši bruņotie spēki, un arī pārējā valsts daļā, sākot no 15. jūnija, tika slēgtas visas ārstniecības iestādes).²⁰⁵ ANO misijas spēki mēģināja saglabāt strādājošās medicīnas iestādes, jo medicīnas iestāžu un medikamentu trūkuma dēļ upuru un bojāgājušo skaitam konfliktā bija tendence palielināties. Misijas spēku ikdienas aktivitātēs ietilpa arī palīdzība civiliedzīvotājiem konflikta skartajās pilsētās, piemēram, misijas spēki atbrīvoja no viņu mājvietas ģimeni, kura atradās tā sauktajā “uguns zonā” starp valdības bruņotajiem spēkiem un opozicionāriem, un iziešana no mājas varēja beigties vai nu ar ievainojumiem, vai letāli.²⁰⁶

Darbā apskatītās palīdzības sniegšanai bija nepieciešams nodrošināt ievērojamus finanšu un cilvēkresursus, tāpēc arī šīs funkcijas īstenošanā ANO cieši sadarbojās ar vairākām starptautiskajām organizācijām: Starptautisko Sarkanā Krustu, Starptautiskā Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness biedrību federāciju,²⁰⁷ kā arī palīdzību sniedza gan Eiropas Savienības

²⁰³ UNICEF. (2013) Thematic Report 2012: Humanitarian Action and Pos-Crisis Recovery. New York: UNICEF. p.3– 72.

²⁰⁴ Turpat, p. 3 – 72.

²⁰⁵ Secretary-General. *Report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012)*.

²⁰⁶ UN Daily News. *UN observers hold mediation meeting with opposition members in Syrian city of Douma*.

Izgūts no: <http://www.un.org/>

²⁰⁷ Team, G., Poole, L. *Funding to the Syrian Crisis*. Izgūts no: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/>

valstis, gan ASV, gan arī tika atvērti vairāki ziedojumu fondi, kur savus ziedojumus varēja veikt gan uzņēmumi, gan privātpersonas.

Misijas īstenošanas ierobežotā laika dēļ, ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti nereti izmantoti fragmentāri, taču šīs misijas veiktās darbības, piemēram, humanitārās palīdzības nodrošināšana, bijušas veiksmīgas un tām ir redzams un izmērāms rezultāts, arī ziņošanas un izmeklēšanas ietvaros veiktās darbības bijušas pamats tālākajai misijas norisei un prioritāšu un mērķu izvirzīšanai. Kā arī pirms misijas īstenošanas un tās laikā piemērotajām ekonomiskajām, diplomātiskajām un kultūras sankcijām bijis rezultāts. Jāatzīst, ka tas gan vairāk bijis formāls rezultāts, jo tika izveidota jauna valdība, kā arī atbrīvota neliela daļa politieslodzīto, taču konflikta gaitu piemērotās sankcijas nespēja izmainīt. Miera nodibināšanas instrumenta ietvaros īstenotā reģiona drošības stabilizēšanas funkcija īstenoja ļoti veiksmīgi, jo ANO gan pirms misijas īstenošanas, gan tās norises laikā cieši sadarbojusies ar Arābu valstu līgu, kas ir viena no lielākajām Arābu valstu reģionālajām organizācijām un ir ieinteresēta miera veidošanā un situācijas stabilizēšanā reģionā.

ANO misijas īstenošanas laikā, izmantojot tās rīcībā esošos miera uzturēšanas instrumentus, diemžēl nebija spējusi īstenot vienu no misijas mandāta un pašas misijas mērķiem – īstenot īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādāto miera plānu, kam iemesli tika minēti jau iepriekš. Kā arī kopumā ANO nebija izdevies panākt uzlabojumus konflikta risināšanā vai situācijas stabilizēšanā Sīrijā. Tomēr šīs nav bijušas vienīgās ANO miera uzturēšanas misijas Sīrijā problēmas, tāpēc pārējās misijas problēmas un izaicinājumi tiks analizēti turpmāk darbā.

3.4. ANO miera uzturēšanas misijas Sīrijā problēmas un izaicinājumi

Autore ir vairakkārt norādījusi, ka ANO uzraudzības misija Sīrijā UNSMIS tika noturēta tikai četrus mēnešus, taču šo mēnešu laikā miera uzturētāji un pati misija saskārusies ar vairākām būtiskām problēmām un izaicinājumiem, sākot no miera uzturētāju drošības konflikta skartajā valstī, un beidzot ar nespēju īstenot īpašā sūtņa Kofi Anana veidoto Sešu punktu miera plānu Sīrijas situācijas normalizēšanai, un nespēju vienoties ar Sīrijas valdību par šī plāna ievērošanu un sadarboties ar to.²⁰⁸

Tā kā ANO misija Sīrijā UNSMIS nebija miera uzturēšanas misija, tās tradicionālajā izpratnē, un tā bija ANO uzraudzības misija, tomēr šīs misijas ietvaros iespējams analizēt arī dažus tradicionālos mūsdienu miera uzturēšanas misiju izaicinājumus. Izaicinājums misijas sākumā bija tās operatīvo un normatīvo funkciju nodrošināšana jeb spēja vienoties par

²⁰⁸ United Nations Security Council. *Letter dated 25 May 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council. S/2012/363*

rezolūcijas un misijas mandāta izdošanu, kur problēmas sagādāja jau minētais Krievijas un Ķīnas trīskāršais veto. Taču turpmākās misijas norises laikā tā nesaskārās ar operatīva rakstura problēmām un izaicinājumiem. Arī humanitārās palīdzības nodrošināšana ANO misijas ietvaros nebija problemātiska, tieši otrādi, sadarbībā ar citām reģionālajām un starptautiskajām organizācijām, humanitārā palīdzība tika sniegta maksimāli plašam cietušo, pārvietoto un bēgļu lokam. Šī konflikta risināšanas ietvaros ANO labi parādīja savu prasmi sadarboties ar reģionālajām un starptautiskajām organizācijām, esot par starpnieku un koordinatoru to veiktajām darbībām. Problēmas konflikta laikā ANO sagādāja civiliedzīvotāju upuru skaita samazināšana un konflikta ierobežošana, un miera stāvokļa radīšana, tāpēc šajā gadījumā nebija iespējams runāt par izaicinājumiem, kas saistīti ar miera stāvokļa saglabāšanu konflikta skartajā valstī pēc misijas spēku aiziešanas no teritorijas. ANO šīs misijas ietvaros saskārās ar vairākiem specifiskiem izaicinājumiem un problēmām, kas tiks apskatīti turpmāk.

Viena no nopietnākajām problēmām un izaicinājumiem misijas īstenošanas laikā bija **ANO misijas spēku** (399 nemilitārās personas, kas tika nosūtītas uz Sīriju) **drošība**. Kā jau minēts, misijas spēkiem ierodoties Sīrijā vardarbība tika ierobežota un iesaldēta, taču tas nebija ilgstoši un jau maijā atsākās jauni vardarbības uzliesmojumi, kas apdraudēja ne tikai civiliedzīvotāju dzīvības, bet arī uz Sīriju nosūtīto misijas spēku drošību.²⁰⁹ 2012. gada jūnijā vardarbības līmenis bija tik augsts, ka ANO misiju bija nepieciešams uz laiku apturēt, lai neapdraudētu misijas dalībnieku dzīvības. Misija tika pagarināta un atsākta brīdī, kad apstākļi bija drošāki tās spēkiem.²¹⁰ Šajā laikā sāka palielināties arī opozicionāru skaits, un tie sāka formēties oficiālā organizācijā, kas situāciju saasināja vēl vairāk. Nespēja apturēt vardarbību un pieaugošais nedrošības līmenis Sīrijā bija iemesls, kāpēc misijas mandāts tika pagarināts tikai vienu reizi un 2012. gada augustā tā tika noslēgta.

Vēl viena no ANO uzraudzības misijas problēmām bija **nespēja īstenot īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādāto Sešu punktu miera plānu**. Šī plāna īstenošana bija gan rezolūcijas Nr.2043 pamatā, gan arī tas bija viens no misijas mandātā ietvertajiem mērķiem un uzdevumiem. Šis plāns paredzēja, ka, pirmkārt, ANO uzrauga politiskā sektora un politisko procesu vadību valstī, šo uzraudzību īstenojot ciešā sadarbībā ar Sīrijas valdību. Otrkārt, ANO pārtrauca un mazina vardarbības līmeni pret civiliedzīvotājiem, sievietēm un bērniem, sadarbībā ar Sīrijas valdību, atsaucot no lielajām pilsētām tās vadītos bruņotos spēkus un pārtraucot kara tehnikas un ieroču izmantošanu pret civiliedzīvotājiem. ANO uzdevums bija arī dialoga veidošana ar opozīciju un panākšana, lai tā no lielajām pilsētām izved arī savus

²⁰⁹ Secretary-General. *Report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012)*.

²¹⁰ Mood, R. Statement attributable to the Head of the UN Supervision Mission in Syria. Izgūts no: <http://www.un.org/>

spēkus, kas īsteno vardarbību pret civiliedzīvotājiem. Treškārt, ANO uzdevums bija savlaicīga humanitārās palīdzības nodrošināšana cietušajiem vai pārvietotajiem civiliedzīvotājiem un bēgļiem. Ceturkārt, bija nepieciešams panākt, lai valdība atbrīvo patvaļīgi apcietinātos civiliedzīvotājus un protestētājus un politiešlodzītos. Piektkārt, valstī bija nepieciešams panākt brīvību un tiesību ievērošanu, tai skaitā biedrošanās un vārda brīvības. Un pēdējais no uzdevumiem, kas bija jāveic ANO, bija nepieciešamība panākt, lai tiek respektētas dažādas apvienības, kā arī tām tiek dota brīva iespēja demonstrēt.²¹¹

Aplūkojot ANO misiju Sīrijā, var secināt, ka tās īstenošanas laikā ANO spēja izpildīt vienu no misijas mērķiem un Kofi Anana miera plāna punktiem, un tā bija humanitārās palīdzības sniegšana, kas apskatīta iepriekš darbā. Daļēji tika īstenots mērķis par politiešlodzīto atbrīvošanu, taču, kā minēts iepriekš, politiešlodzīto atbrīvošana bija tikai formāls process, un atbrīvoto skaits bija mazāks, nekā patvaļīgi aizturēto un apcietināto skaits. Arī cilvēktiesību un brīvību ievērošanu, kā arī vardarbības apturēšanu ANO neizdevās panākt, jo vardarbība ne no valdības puses, ne opozicionāru puses netika apturēta, konflikta upuru skaits un bojā gājušo skaits turpināja pieaugt, kā arī joprojām turpināja pieaugt gan patvaļīgi aizturēto personu, gan politiešlodzīto skaits. Iemesli, kāpēc Kofi Anana plānu neizdevās īstenot bija vairāki: neilgi pēc misijas sākuma valstī sākās jauns vardarbības uzliesmojums, bojā gājušo un cietušo skaits konfliktā bija pārāk liels, konfliktam bija spirālveida eskalācijas tendences, kuras bija grūti apturēt (jo vairāk bruņoto spēku valdība sūtīja pret protestētājiem, jo lielāku pretestību tas radīja, un jo lielāks skaits protestētāju izgāja ielās), valdība nebija gatava sadarboties ar misijas spēkiem, īstenojot reformas valsts pārvaldē un atsaukt no pilsētām savus bruņotos spēkus, kā arī 2012. gada otrajā pusē konflikts pārauga pilsoņkarā.²¹²

Kā jau minēts, viens no misijas mērķiem un prioritātēm bija **vardarbības apturēšana pret civiliedzīvotājiem sievietēm un bērniem**, taču tas neizdevās jau iepriekš minēto iemeslu dēļ – gan konflikta dabas, gan valdības un opozicionāru nevēlēšanās sadarboties dēļ. Vardarbības intensitāte uz laiku tika mazināta tajās pilsētās un to apkaimēs, kur bija izvietoti ANO misijas spēki, kā arī bruņotas sadursmes tika apturētas divās mazajās pilsētās – Talbisehā un Arastanā, tika veikts skaidrojošs un konsultatīvs darbs ar civiliedzīvotājiem, taču kopējais vardarbības līmenis valstī saglabājās ļoti augsts.²¹³ Tā kā šis misijas mērķis netika īstenots, masu slepkavības Sīrijā turpinājās un šobrīd konfliktā bojāgājušo skaits ir sasniedzis ir sasniedzis vairāk kā 100 000 iedzīvotāju, kā arī vairāk kā 9 miljoni iedzīvotāju palikuši bez

²¹¹ *Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States. Annex to Security Council resolution 2042 (2012)*

²¹² Gowan, R. (2013) Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. *Stability*. 2(1). p.1 – 6.

²¹³ United Nations Security Council. *Letter dated 25 May 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council. S/2012/363.*

pajumtes.²¹⁴ Pastāv vairāki iemesli, kāpēc ANO spēkiem neizdevās apturēt vardarbību Sīrijā. Pirmkārt, tā ir valsts struktūra, politiskā situācija, esošās un ieilgušās problēmas ar cilvēktiesību neievērošanu, politiskās opozīcijas ilgstoša neesamība, problēmas ar Kurdu minoritātes un Irākas bēgļu diskriminēšanu. Otrkārt, tas bija jau esošais vardarbības līmenis un minētā konflikta spirālveida eskalācija. Treškārt, augstais civiliedzīvotāju nedrošības līmenis, ko veicināja regulāra civiliedzīvotāju patvaļīga aizturēšana, „pazušana”, spīdzināšana, žurnālistu un mediju pārstāvju apcietināšana par sava viedokļa paušanu, kā arī nāvēssoda esamība.²¹⁵

Neskatoties uz to, ka misijas ietvaros veiksmīgi tika īstenota humanitārās palīdzības sniegšanas funkcija cietušajiem civiliedzīvotājiem, piespiedu kārtā pārvietotajiem un bēgļiem, ANO tās laikā bija jāstāpās ar humanitārajiem izaicinājumiem. Pirmais no humanitārajiem izaicinājumiem bija saistīts ar ANO spēju sadarboties ar Sīrijas valdību. ANO operatīvi bija nepieciešama informācija par visām konfliktā skartajām teritorijām un pilsētām, cietušo un bojāgājušo skaitu, taču valdības sniegtā informācija nereti bija neprecīza un cietušo un bojāgājušo skaits no neoficiālās informācijas atšķīrās pat par vairākiem tūkstošiem.²¹⁶ Otrais no humanitārajiem izaicinājumiem bija liels bēgļu skaits kaimiņvalstīs Irākā, Lībijā, Jordānijā un Turcijā.²¹⁷ Lielākās problēmas un izaicinājumi saistībā ar bēgļiem bija gan to skaita apzināšana, gan nometņu apgādāšana ar dzeramo ūdeni, pārtiku, apģērbu un citām nepārtikas precēm. Trešais no humanitārajiem izaicinājumiem bija un ir konfliktā cietušo, piespiedu kārtā pārvietoto un bēgļu skaita pieaugums, kādēļ gan ANO, gan organizācijām, ar kurām tā sadarbojas humanitārās palīdzības sniegšanā nepieciešams palīdzības sniegšanai palielināt gan finansiālos resursus, gan cilvēkresursus.²¹⁸

²¹⁴ Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic*. Washington: Peterson institute for International Economics. p. 1 – 17.

²¹⁵ United Nations Security Council. *Letter dated 25 May 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council*. S/2012/363.

²¹⁶ Secretary-General. *Report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012)*.

²¹⁷ Human Rights Watch. *World Report 2012: Syria*. Izgūts no: <http://www.hrw.org/>

²¹⁸ United Nations Security Council. *Letter dated 25 May 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council*. S/2012/363.

SECINĀJUMI

Konflikti ir ar valstu attīstību un drošību saistīts process, kas var norisināties visos sociālās dzīves līmeņos: personu, grupu, organizāciju un starptautiskajā, un mūsdienās to cēloņu spektrs ir plašs, tie var būt, gan ar ekonomiku, resursiem un politiku saistīti cēloņi, gan ar vides, klimata pārmaiņu, pārtikas un ūdens jautājumiem saistīti cēloņi. Kā arī konfliktiem mūsdienās mēdz būt salikti jeb jaukti cēloņi, tāpēc uzmanība gan teorijā, gan praksē tiek pievērsta jaunu pārvaldīšanas un risināšanas metožu un instrumentu izstrādei. Viena no visplašāk pielietotajām konfliktu pārvaldīšanas metodēm ir miera uzturēšanas misijas, kas ir komplekss process, un ietver sevī darbības sākot, no militāru sadursmju pārtraukšanas un beidzot ar humanitārās palīdzības sniegšanu civiliedzīvotājiem. Mūsdienās miera uzturēšanas misijas veic ANO, NATO, ES u.c. starptautiskās organizācijas.

Darba gaitā tika izstrādāta metode, ar kuras palīdzību, pirmkārt, analizēt ANO miera uzturēšanas misijas. Otrkārt, izmantojot metodē ietvertos kritēriju, analizēt, kuru miera uzturēšanas instrumentus ANO attiecīgās misijas ietvaros pielietojusi. Metodē ietverti ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti, tiem atbilstošās funkcijas (uzdevumi jeb darbības) un vērtēšanas kritēriji, kas balstīti gan uz ANO izstrādātajos dokumentos ietvertajiem principiem un vērtībām, gan ANO praksi. Pirmais no ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem ir ziņošana, kura ietver ziņošanas par potenciālo vai esošo konfliktu funkciju. To raksturo sekojoši kritēriji: ziņojuma esamība, ziņotājs, ziņojuma saturs. Otrais no instrumentiem ir izmeklēšana, kas ietver funkciju – konflikta cēloņu un situācijas izmeklēšana un analīze. To raksturojošie kritēriji ir ziņotājs vai informācijas avots, izmeklēšanas procesā piesaistītās organizācijas, izmeklēšanas procesa ilgums, izmeklēšanas procesā iegūtie fakti un informācija, izmeklēšanas procesa rezultāti un secinājumi.

Trešais no instrumentiem ir rekomendāciju sniegšana konflikta atrisināšanai, ko raksturo sekojoši kritēriji: rekomendāciju esamība, rekomendāciju būtība, rekomendāciju pielietojums (ar ko jāsaprot, vai konflikta skartā valsts vai reģions attiecīgās rekomendācijas ir ņēmis vērā un pielietojis konflikta risināšanā vai situācijas stabilizēšanā). Ceturtais no instrumentiem ir preventīvā diplomātija, kuras funkcija un mērķis ir konflikta draudu novēršana. To raksturojoši kritēriji ir iepriekšējo konfliktu analīze, novērošanas un konsultēšanas misijas, demokrātisko vērtību stiprināšana, ekonomikas sektora attīstīšana, reģionālo organizāciju stiprināšana. Piektais ANO rīcībā esošais miera uzturēšanas instruments ir sankciju piemērošana konflikta skartajai valstij vai reģionam, kas ietver diplomātiskās, ekonomiskās, kultūras un militārās sankcijas. To raksturojošie ir kritēriji ir

piemēroto sankciju veidi, piemēroto sankciju apjoms, piemērošanas laika periods, valsts reakcija, loma miera sarunu uzsākšanā.

Sestais miera uzturēšanas instruments ir demonstrācijas blokāde un cita veida operācijas, kas tiek pielietots reti, jo tas saistīts ar militāru darbību veikšanu. Šī instrumenta funkcijas ir situācijas stabilizēšana un dialoga veidošana, konflikta apturēšana. Tās raksturojoši kritēriji ir demonstrāciju, blokāžu un cita veida operāciju esamība, instrumenta izmantošanas rezultāts. Septītais no instrumentiem ir miera uzspiešana, kas ietver vairākas kompleksas funkcijas. Pirmkārt, tā ir instrumenta legālās bāzes nodrošināšana, ko raksturo leģitimitāte, konflikta skartās valsts vai reģiona suverenitātes respektēšana, ticama izvietojamo bruņoto spēku struktūra un sastāvs, savstarpējā cieņa, caurspīdīgums, ANO dalībvalstu vienotība, spēja sadarboties, brīvību un tiesību ievērošana. Otrkārt, problēmas vai agresora identificēšana, ko raksturo agresijas izpausmes, agresijas objekts (saņēmējs), agresijas subjekts (izpildītājs), agresors (iniciators, līderis), agresijas upuru skaits, agresijas izpausmju ilgums. Treškārt, tā ir problēmas vai agresora neitralizēšana, ko raksturo sekojoši kritēriji: laika periods, kurā agresors neitralizēts, jaunu agresijas uzplūdu izveidošanās iespējamība, agresora pilnīga neitralizēšana – iespējama/ neiespējama. Ceturtā funkcija ir bruņoto spēku izvietošana, tās raksturojošie kritēriji ir – vienību daudzums, laika posms, kurā vienības izvietotas, pretējās puses reakcija vai agresija, agresijas novēršana, vienību uzturēšanās ilgums valstī. Un piektā funkcija ir pušu samierināšana, ko raksturo sekojoši kritēriji: sasniegtie priekšlikumi, priekšlikumu neitralitāte, sabiedrības atbalsts, miera līguma noteikumi, abpusējs izdevīgums, kapacitāte atsākt konfliktu, konflikta cēloņu novēršana.

Astotais miera uzturēšanas instruments ir miera nodibināšana, kas ietver sevī trīs funkcijas. Pirmkārt, tā ir konflikta identificēšana, ko raksturo konfliktējošās puses, to sadarbības partneri, resursu pieejamība, konflikta cēloņi, konflikta vēsture. Otrkārt, tā ir pamiera panākšana, kuras analīze izmantojami sekojoši kritēriji: vienošanās konfliktējošo pušu starpā, miera līguma izstrādes laiks, pušu noteikumi, abpusējie ieguvumi, nozīme konflikta cēloņu novēršanā. Treškārt, tā ir konflikta cēloņu novēršana, ko raksturo nabadzības novēršana, politisko represiju novēršana, nevienlīdzīga resursu sadalījuma novēršana, politiskās nevienlīdzības novēršana utt.

Devītais miera uzturēšanas instruments ir miera uzturēšana, kas ietver sevī septiņas funkcijas. Pirmā no tām ir operatīvā funkcija (misijas nodrošināšana), ko raksturo mandāts, vienprātība par misijas nepieciešamību, finansējums (plānotais/ faktiskais), tehniskais aprīkojums (nepieciešamais/ faktiskais), cilvēkresursi (plānotie/ faktiskie). Otrā funkcija ir reģiona drošības stabilizēšana, kuras analizēšanai nepieciešami sekojoši kritēriji: sadarbība ar reģionālajām un starptautiskajām organizācijām, diplomātiskais atbalsts, operatīvais atbalsts,

atbalsts militāro vajadzību nodrošināšanai, atbalsts cilvēkresursu, mītnu nodrošināšanai. Trešā funkcija ir bruņoto grupējumu atbruņošana, demobilizācija un pārgrupēšana, ko raksturo bruņoto spēku lielums, karavīri/ miera uzturētāji, konfiscētā bruņojuma apjoms, bruņojuma bīstamības pakāpe, rīcība ar konfiscēto bruņojumu. Ceturtā funkcija ir teritorijas atbrīvošana no ieročiem, kuras analizēšanai nepieciešami tādi kritēriji, kā: piesaistītie cilvēkresursi, specializācija, laika periods, teritorijas lielums. Piektā funkcija ir bēgļu un izsūtīto personu atgriešana valstī, ko raksturo repatriēto skaits, laika periods, humanitārā palīdzība, kompensācijas, likumi un normas. Vēl viena miera uzturēšanas instrumenta funkcija ir pušu samierināšana, to raksturo vienošanās konfliktējošo pušu starpā, miera līguma (ja tāds pastāv) izstrādes laiks, pušu noteikumi, miera līguma parakstīšana, ieguvējs, nozīme konflikta risināšanā. Un pēdējā no funkcijām ir normu un likumu ieviešana un uzraudzība, ko raksturo rezolūcijas, noteikumi, likumi, to apjoms un būtība, savietojamība ar konfliktējošo pušu interesēm un vajadzībām, loma situācijas stabilizēšanā.

Pēdējai no ANO rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem ir miera veidošana, kas tāpat, kā miera uzturēšana ir viens no komplicētākajiem, un ietver sevī sešas funkcijas. Pirmkārt, tā ir humanitārās palīdzības sniegšana, ko raksturo veselības aprūpe, smago slimību un epidēmiju apkarošana, veselības aprūpes sistēmas atjaunošana, dzeramā ūdens un pārtikas piegāde, cilvēkresursu nodrošināšana, civiliedzīvotāju apmācība, iztikas līdzekļu nodrošināšana, lauksaimniecības atjaunošana, faunas un floras aizsardzība. Otrkārt, tā ir drošības spēku un policijas veidošana un apmācība, kuras raksturojošie kritēriji ir drošības spēku darbības efektivitāte, pārvaldība un uzraudzība, attiecības ar sabiedrību, ilgtspēja.

Treškārt, cilvēktiesību uzraudzība, ko raksturo institūciju izveide, darbinieku apmācība, likumi un normas, izglītības programmas. Ceturtā funkcija ir pārvaldes struktūru, likumu reformēšana un uzraudzība, kuru analizēšanai nepieciešami sekojoši kritēriji: izveidotās iestādes, rekrutēto darbinieku skaits Darbinieku apmācības, izdotie likumi un normas

Civiliedzīvotāju reģistri, misijas spēku tiešā nodarbinātība. Piektā no miera veidošanas funkcijām ir vēlēšanu procesa novērošana, pārraudzība, organizēšana un vadība, ko raksturo tehniskā vadība, vēlēšanu novērošana, vēlēšanu organizēšana un uzraudzīšana. Pēdējā no miera veidošanas funkcijām ir atbalsta valsts rekonstrukcijai un ekonomikas attīstībai, kuru raksturo sekojoši kritēriji: ēku būvniecība, infrastruktūras būvniecība un atjaunošana, uzņēmumu darbības atjaunošana, valsts ražošanas sektoru atjaunošana un attīstība, investīcijas.

Izmantojot attiecīgo metodi darba ietvaros tika analizēta ANO četrus mēnešus ilgā uzraudzības misija Sīrijā UNSMIS, kas ir viena no īsākajām ANO īstenotajām misijām. Tā tika uzsākta 2012. gada 21. aprīlī, pamatojoties uz ANO Drošības padomes rezolūciju

Nr.2043, un šīs misijas laikā tika veikta pārraudzība, ar mērķi pārtraukt bruņotu vardarbību Sīrijā visās tās izpausmes formās. Plānotais uzraudzības periods bija 90 dienas, kuru laikā bija plānots pārraudzīt un novērst valstī pastāvošo vardarbību no visu iesaistīto grupējumu puses (gan civiliedzīvotāju, gan bruņoto spēku), kā arī šīs uzraudzības laikā bija plānots īstenot ANO īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādāto Sešu punktu plānu, kura mērķis bija pārtraukt konfliktu un vardarbību pret civiliedzīvotājiem Sīrijā, un šī plāna pamatā bija sarunu vešana starp konfliktējošajām pusēm.

Analizējot misiju UNSMIS, tās mandātu, un tās laikā īstenotās aktivitātes, var secināt, ka ANO šīs misijas ietvaros izmantojusi astoņus miera uzturēšanas instrumentus. Ziņošanas kā instrumenta ietvaros īstenota ziņošana par esošo konfliktu, situāciju valstī, izmaiņām misijas ietvaros un jebkāda veida vardarbības uzliesmojumiem. Izmeklēšanas ietvaros veikta situācijas izmeklēšana un analīze, un konstatēts liels skaits cilvēktiesību pārkāpumu. Savukārt, rekomendāciju sniegšanas konflikta risināšanai ietvaros veikta minimāla funkciju izpilde un sniegtās rekomendācijas bijušas iestrādātas misijas rezolūcijā un mandātā. Arī preventīvās diplomātijas īstenošana bijusi salīdzinoši vāja, konflikta un vardarbības līmeņa eskalācijas un lielā bojāgājušo un ievainoto skaita dēļ. Sankciju kā miera uzturēšanas instrumenta ietvaros Sīrijai noteiktas diplomātiskās, ekonomiskās un kultūras sankcijas. Miera uzturēšanas ietvaros tika īstenotas tādas funkcijas, kā: konflikta identificēšana, operatīvā funkcija, reģiona drošības stabilizēšana, vāji un nepilnīgi īstenota arī pušu samierināšanas funkcija. Savukārt miera veidošanas ietvaros īstenota tāda funkcija, kā humanitārās palīdzības sniegšana civiliedzīvotājiem, kas šajā konfliktā bijusi viena no prioritātēm.

Konflikta risināšanas ietvaros misijas laikā netika pielietoti tādi miera uzturēšanas instrumenti, kā: demonstrācijas, blokāde un cita veida operācijas, kā arī miera uzspiešana, kas paredz militāru vienību izvietošanu konflikta skartajā valstī vai reģionā. Tomēr, jāatzīmē, ka misijas laikā pielietotie miera uzturēšanas instrumenti nereti pielietoti fragmentāri, ar ko jāsaprot, ka īstenota tikai daļa funkciju, kuras tajos iekļautas. Iemesls tam ir jau minētais misijas ierobežotais četru mēnešu īstenošanas laiks.

Ja analizē ziņošanas instrumentu, var secināt, ka Sīrijas gadījuma analizē iespējams izdalīt divus ziņošanas veidus. Pirmkārt, tā ir ziņošana konflikta sākumā un tā norises laikā (pirms misijas sākuma). Otrkārt, ziņošana misijas norises laikā. Sīrijas konflikts aizsākās tā sauktā Arābu pavasara ietvaros un tam paralēli protesta akcijas un demonstrācijas norisinājās citās arābu un Āfrikas valstīs, un lielākoties ziņošanu par to veica mediji. Sīrijas konflikta gadījumā iespējams izdalīt trīs veidu medijus, kas veica ziņošanu – Rietumvalstu mediji, Arābu mediji (viedokļa līderis – Arābu valstu līga) un Sīrijas mediji. Pirmie divi no medijiem veica secīgu konflikta gaitas atspoguļošanu, iestājoties par civiliedzīvotājiem tiesībām un

brīvībām, savukārt, Sīrijas medijos bija vērojama Asada režīma propaganda, Rietumvalstu nosodīšana un cīņas ar terorismu uzsvēršana.

Otrais no miera uzturēšanas instrumentiem, ko ANO miera uzturēšanas misijā Sīrijā izmantoja pilnībā, ir izmeklēšana, kas šīs misijas ietvaros balstījās gan uz ANO miera uzturētāju veikto ziņošanu, gan arī uz citu starptautisko un reģionālo organizāciju veikto ziņošanu. Sīrijas konflikta gadījumā misijas UNSMIS ietvaros tika veikta cilvēktiesību pārkāpumu izmeklēšana, kā rezultātā tika atklāta civiliedzīvotāju vajāšana, patvaļīga arestēšana, pazušana, spīdzināšana, nāvessodu izpildīšana, cilvēktiesību un brīvību neievērošana, bruņu tehnikas un ieroču izmantošana pret civiliedzīvotājiem, utt.

Rekomendāciju sniegšana ir vēl viens no instrumentiem, ko ANO izmantojusi Sīrijas konflikta novēršanai. Taču šajā gadījumā rekomendācijas bijušas specifiskas, un tās bijušas saistītas gan ar uzraudzības misijas mandātā un tam atbilstošās rezolūcijas ietvertajā mandātā, gan ANO īpaša sūtņa Kofi Anana izstrādātajā Sešu punktu miera plānā Sīrijai. Un šo rekomendāciju būtība bijusi saistīta tieši ar vardarbības un ieroču izmantošanas pārtraukšanu pret civiliedzīvotājiem, kā arī Sīrijas valdības sadarbības veicināšanu ar ANO miera uzturētājiem. Tomēr jāsaprot, ka rekomendāciju sniegšanas kā instrumenta izmantošana šīs misijas ietvaros bija neveiksmīga, jo brīdī, kad ANO uzsāka uzraudzības misiju, konflikts Sīrija bija eskalējies un vardarbības līmenis bija augsts un turpināja augt. Jāsecina, ka rekomendāciju sniegšana kā instruments konflikta risināšanā darbojas vai nu brīdī, kad pastāv potenciāli konflikta draudi, vai nu konflikts ir tā attīstības sākumstadijā un tajā nav liels skaits cietušo un upuru.

Preventīvā diplomātija ANO novērošanas misijā Sīrijā ir instruments, kas izmantots salīdzinoši vāji. Iemesls tam ir konflikta straujais saasinājums un spirālveida eskalācija. Konflikts no dažiem desmitiem protestētāju 2011. gada beigās pārauga līdz vairākiem simtiem tūkstošu protestētāju 2012. gada maijā un jūnijā. Turklāt šis konflikts bija (un vēl joprojām ir) nežēlīgs un traģisks. Kā preventīvu darbību, lai nepieļautu tālāku konflikta eskalāciju un vardarbības palielināšanos var uzskatīt pašu ANO īstenoto uzraudzības misiju UNSMIS, kuras viens no mērķiem un uzdevumiem bija ziņot par jebkāda veida izmaiņām valstī un iespējamām jauniem vardarbības uzliesmojumiem. Tomēr, tāpat, kā rekomendāciju sniegšanas instrumentu, arī preventīvās diplomātijas instrumentu nepieciešams izmantot brīdī, kad konflikts ir tā attīstības sākumstadijā vai pastāv konflikta draudi.

Gan ANO uzraudzības misijas laikā, gan pirms tās sākuma, ANO, sadarbojoties ar citām reģionālām un starptautiskām organizācijām, noteica Sīrijai (galvenokārt tās valdībai) ekonomiskās, diplomātiskās un kulturālās sankcijas, kas ietvēra gan Sīrijas amatpersonu un lielāko uzņēmumu kontu iesaldēšanu, gan komercīdojumu aizliegumu, gan preču importa un

eksporta, tai skaitā naftas produktu embargo, utt. Konflikta risināšanai netika piemērotas militārās sankcijas, jo viens no priekšnoteikumiem šī instrumenta izmantošanai bija sankciju izvēršana bez militāra rakstura. Militārās sankcijas būtu saistītas ar militāru intervenci un lielu skaitu bruņoto spēku izvietošanu konflikta skartajā reģionā, kas Sīrijas vardarbīgā konflikta gadījumā bija bīstami pašiem ANO un citu organizāciju bruņotajiem spēkiem un karavīriem. Kā arī starptautisku bruņoto spēku izveidošanas gadījumā pastāvēja lielāki konflikta eskalācijas draudi.

No miera iedibināšanas kā miera uzturēšanas instrumenta ANO izmantojusi tikai vienu funkciju, kas ir konflikta identificēšana. Jāatzīmē, ka ANO konflikta risināšanā iesaistījās brīdī, kad tas jau bija eskalējies, tāpēc papildus izmeklēšana konfliktējošo pušu identificēšanā nebija jāveic. Arī šī ir viena no funkcijām, kuru nepieciešams pielietot brīdī, kad pastāv konflikta vai nemieru draudi noteiktā valstī vai reģionā. Sīrijas konflikta gadījumā konfliktējošās puses bija skaidri saskatāmas un tās nebija slēptas, tāpēc papildus ieguldījumi to identificēšanā nebija nepieciešami.

No miera uzturēšanas instrumenta ANO UNSMIS laikā izmantojusi trīs funkcijas, kas ir operatīvā funkcija, reģiona drošības stabilizēšana un pušu samierināšana. Jāuzsver, ka tieši šī instrumenta ietvaros ANO divējādi sadarbojusies ar reģiona valstīm. Pirmkārt, ar to palīdzību identificējusi konfliktu un analizējusi tā attīstības gaitu. Otrkārt, stiprinājusi gan reģiona valstu savstarpējo sadarbību, gan sadarbību ar citām starptautiskajām organizācijām un lielvalstīm. Taču Sīrijas misijas UNSMIS operatīvās funkcijas nodrošināšana ANO bijusi ilgstošs, sarežģīts un pretrunīgs process, kas nav ļāvis misiju uzsākt ātrāk, nekā 2012. gada aprīlī, kad konflikts jau bija sasniedzis augstu vardarbības līmeni un lielu bojāgājušo un upuru skaitu. Pirmkārt, jārūnā par misijas mandātu. Rezolūcijas izdošanu par situāciju Sīrijā un misijas mandāta izdošanas kavēšanos Krievijas un Ķīnas trīskārtīgā veto balsojuma dēļ.

Ja analizē pušu samierināšanas funkciju, jāsecina, ka ANO miera uzturēšanas misija bija salīdzinoši īsa, un tās galvenais mērķis bija vardarbības pret civiliedzīvotājiem pārtraukšana Sīrijā, kā arī īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādātā miera plāna īstenošana, kas bija misijas rezolūcijas un mandāta pamatā. Tāpēc miera līguma izstrāde šajā laika posmā netika veikta. Mēģinājums normalizēt situāciju bija iekļauts jau minētajā miera plānā un pastāvēja cerība, ka pēc tā īstenošanas un situācijas normalizēšanas konfliktējošajām pusēm būs iespējams virzīties uz miera plāna izstrādi. Mēģinājumi samierināt konfliktējošās puses izpaudās kā misijas spēku ieguldītais darbs dialoga veidošanā starp šīm pusēm lielākajās pilsētās, kā arī mēģinājumi panākt vardarbības pārtraukšanu sarunu ceļā, kas diemžēl bija neveiksmīgi konflikta attīstības stadijas dēļ.

ANO miera uzturēšanas instrumenta – miera veidošana – ietvaros ANO īstenoja tikai vienu no funkcijām – humanitārās palīdzības sniegšanu. Arī tam iemesls bija misijas īstenošanas laiks, kas ilga tikai 4 mēnešus. Tā kā konflikta ietvaros bija identificēts liels skaits cilvēktiesību pārkāpumu, tad humanitārās palīdzības sniegšana gan konfliktā cietušajiem, gan bēgļiem un piespiedu kārtā pārvietotajām personām bija viena no prioritātēm. Šī misijas funkcija tik īstenoja veiksmīgi, pārsniedzot funkcijai plānoto budžetu un piesaistot vairāku starptautisko organizāciju – UNICEF, Sarkanais Krusts, utt. – un to brīvprātīgo palīdzību.

Ja analizē ANO misiju Sīrijā kopumā, tad jāsecina, ka Misijas īstenošanas ierobežotā laika dēļ, ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti, kā minēts, nereti izmantoti fragmentāri, taču šīs misijas veiktās darbības, piemēram, humanitārās palīdzības nodrošināšana, bijušas veiksmīgas un tām ir redzams un izmērāms rezultāts, arī ziņošanas un izmeklēšanas bijušas veiksmīgas, un bijušas pamats turpmākajai misijas norisei un tās mērķu un prioritāšu noteikšanai. Kā arī pirms misijas īstenošanas un tās laikā piemērotajām ekonomiskajām, diplomātiskajām un kultūras sankcijām bijis rezultāts. Tas gan vairāk bijis formāls, jo izveidotā jaunā valdība bija lojāla prezidentam, atbrīvotais politieslodzīto skaits, salīdzinot ar ieslodzītajiem, bija mazs. Kā arī jāsecina, ka konflikta gaitu piemērotās sankcijas nespēja izmainīt. Miera iedibināšanas instrumenta ietvaros īstenojām reģiona drošības stabilizēšanas funkcija īstenoja veiksmīgi, jo ANO gan pirms misijas īstenošanas, gan tās norises laikā cieši sadarbojusies ar Arābu valstu līgu, kas ir viena no lielākajām Arābu valstu reģionālajām organizācijām un ir ieinteresēta miera veidošanā un situācijas stabilizēšanā reģionā. Jāsecina, ka misija ietvaros ANO neizdevās īstenojām vienu no tās mērķiem – realizēt īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādāto miera plānu. Kā arī kopumā ANO nebija izdevies panākt uzlabojumus konflikta risināšanā vai situācijas stabilizēšanā Sīrijā.

Vēl viens no miera uzturēšanas misiju raksturojošajiem kritērijiem ir izaicinājumi, kurus iespējams iedalīt divās lielās grupās. Pirmkārt, tie ir izaicinājumi, kas saistīti ar ANO rīcībspēju, kas ir operatīva rakstura izaicinājumi un normatīvie izaicinājumi, kā arī spēja nodrošināt nepieciešamo humanitāro palīdzību un sadarboties ar reģionā esošajām starptautiskajām organizācijām konflikta risināšanā. Otrkārt, tie ir izaicinājumi, kas saistīti ar konflikta skarto reģionu vai valsti un konflikta dabu – izaicinājumi, kas saistīti ar civiliedzīvotāju upuru skaita samazināšanu un uz identitāti vērstu konfliktu cēloņu novēršanu. Izaicinājums ir arī spēja nenomākt konflikta skartās valsts vai reģiona identitāti miera uzturēšanas misijas īstenošanas laikā. Un kā lielāko no miera uzturēšanas misiju izaicinājumiem jāmin spēju nodrošināt miera stāvokli konflikta skartajā valstī vai reģionā arī pēc miera izturēšanas spēku aiziešanas no šīs teritorijas.

Ja analizē ANO misiju Sīrijā, var secināt, ka tā saskārās ar vairākām problēmām un izaicinājumiem. Pirmais no tiem bija ANO misijas spēku (399 nemilitārās personas, kas tika nosūtītas uz Sīriju) drošība. Misijas spēkiem ierodoties Sīrijā vardarbība tika ierobežota un iesaldēta, taču tas nebija ilgstoši un jau maijā atsākās jauni vardarbības uzliesmojumi, kas apdraudēja ne tikai civiliedzīvotāju dzīvības, bet arī uz Sīriju nosūtīto misijas spēku drošību.

Otrais izaicinājums bija nespēja īstenot īpašā sūtņa Kofi Anana izstrādāto Sešu punktu miera plānu. Šī plāna īstenošana bija gan rezolūcijas Nr.2043 pamatā, gan arī tas bija viens no misijas mandātā ietvertajiem mērķiem un uzdevumiem. Aplūkojot ANO misiju Sīrijā, var secināt, ka tās īstenošanas laikā ANO spēja izpildīt vienu no miera plāna punktiem, un tā bija humanitārās palīdzības sniegšana, daļēji tika īstenots mērķis par politiskās atbrīvošanas, taču, kā minēts iepriekš, politiskās atbrīvošana bija tikai formāls process. Iemesli, kāpēc Kofi Anana plānu neizdevās īstenot bija vairāki: neilgi pēc misijas sākuma valstī sākās jauns vardarbības uzliesmojums, bojā gājušo un cietušo skaits konfliktā bija pārāk liels, konfliktam bija spirālveida eskalācijas tendences, kuras bija grūti apturēt (jo vairāk bruņoto spēku valdība sūtīja pret protestētājiem, jo lielāku pretestību tas radīja, un jo lielāks skaits protestētāju izgāja ielās), valdība nebija gatava sadarboties ar misijas spēkiem, īstenot reformas valsts pārvaldē un atsaukt no pilsētām savus bruņotos spēkus, kā arī 2012. gada otrajā pusē konflikts pārauga pilsoņkarā.

Vēl viens no izaicinājumiem un misijas problēmām bija vardarbības apturēšana pret civiliedzīvotājiem sievietēm un bērniem, taču tas neizdevās jau iepriekš minēto iemeslu dēļ – gan konflikta dabas, gan valdības un opozicionāru nevēlēšanās sadarboties dēļ. Pastāv vēl daži iemesli, kāpēc vardarbības līmeni pazemināt neizdevās - valsts struktūra, politiskā situācija, esošās un ieilgušās problēmas ar cilvēktiesību neievērošanu, politiskās opozīcijas ilgstoša neesamība, problēmas ar Kurdu minoritātes un Irākas bēgļu diskriminēšanu.

Neskatoties uz to, ka misijas ietvaros humanitārās palīdzības sniegšanas funkcija tika īstenota veiksmīgi, misija sastapās ar humanitāriem izaicinājumiem, kas bija saistīti gan ar ANO spēju sadarboties ar Sīrijas valdību (informācijas iegūšana par cietušo skaitu), gan lielo bēgļu skaitu robežvalstīs, un spēju viņu nometnes apgādāt ar dzeramo ūdeni, pārtiku, apģērbu un citām nepārtikas precēm.

Ja kopumā jāvērtē ANO misiju Sīrijā var secināt, ka tā bijusi neveiksmīga, jo tās ietvaros nav izdevies panākt situācijas stabilizēšanos un vardarbības pārtraukšanu. Iemesls tam ir jau minētā netradicionālā konflikta iedaba, kā arī misijas „maigais” raksturs, jo ANO mēģinājumi pielietot sankciju, rekomendāciju sniegšanu, pušu samierināšanas funkcijas ir nespējīgi darboties brīdī, kad konflikts ir eskalējies un valstī pastāv augsts vardarbības

līmenis, kā arī tajā ir liels cietušo un upuru skaits un liels politieslodzīto un patvaļīgi aizturēto skaits.

Ja kopumā analizē ANO rīcībā esošos miera uzturēšanas instrumentus, var secināt, ka Sīrijas konflikta gadījumā potenciāla vardarbības samazināšana un konflikta apturēšana un pakāpeniska risināšana būtu bijusi iespējama tad, ja ANO misijas laikā būtu pielietojusi miera uzspiešanas un miera nodibināšanas funkcijas, kuru ietvaros valsts teritorija tiktu noteiktā laika posmā kontrolēta ar starptautisko militāro spēku palīdzību. Kā pozitīvu piemēru šeit var minēt, piemēram, Kosovas krīzes risināšanu, kur ANO miera uzturēšanas misijas ietvaros samazinājusi vardarbīga konflikta izpausmes. Kopumā ANO ar tās rīcībā esošajiem miera uzturēšanas instrumentiem ir spējīga risināt konfliktus un krīzes, un neskatoties uz to, ka attiecīgā Sīrijas misija bija neveiksmīga, un tajā tika pielietota tikai daļa šo instrumentu, var secināt, ka darba hipotēze: **ANO rīcībā esošie miera uzturēšanas instrumenti ir pietiekami Sīrijas krīzes atrisināšanai**, ir apstiprināta. Darba gaitā ir sasniegti arī sākotnēji uzstādītie mērķi. Tika izstrādāta metode, ar kuras palīdzību analizēt ANO miera uzturēšanas misijas (kā arī, analizējot misijas, noteikt, kurus miera uzturēšanas instrumentus ANO tās laikā pielietojusi). Analizējot ANO misiju Sīrijā un ANO veiktās darbības, tika veiksmīgi atlasīts ANO īstenoto instrumentu un tiem atbilstošo funkciju spektrs.

IZMANTOTĀS INFORMĀCIJAS AVOTI

- Aljazeera. *Syria 2013*. Izgūts no: <http://www.aljazeera.com/>
- Amnesty International. *Annual Report 2012: Syria*. Izgūts no: <https://www.amnesty.org/>
- Amnesty International. *Annual Report 2013: Syria*. Izgūts no: <https://www.amnesty.org/>
- Anderlini, S.N., Stanski V. (2004) Conflict prevention. Anderlini, S.N., Stanski, V. (eds.) *Inclusive security, sustainable peace: A toolkit for advocacy and action*. United Kingdom: Hunt Alternatives Fund and International Alert. p. 1 – 2.
- Associated Press. Russia and China veto UN resolution against Syrian regime. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>
- Bajraktari, Y., Boutellis, A., Gunja, F., Harris, D.J., Kapsis, J., Kaye, E., Rhee, J. (2006) The PRIME System: Measuring the Success of Post-Conflict Police Reform. USA.p.20-29.
- BBC. Russia and China veto Resolution on Syria at UN. Izgūts no: <http://www.bbc.co.uk/>
- BBC. Syria Conflict 2013. Izgūts no: <http://www.bbc.co.uk/>
- BBC. Syria crisis: Guide to armed and political opposition. Izgūts no: <http://www.bbc.com/> BBC. Syria Profile. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>
- Black, I., McGreal, C. Syrian diplomats expelled from countries around the world. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>
- Boutros-Ghali, B. Supplement to an agenda for peace: position paper of the Secretary-General on the occasion of the fiftieth anniversary of the United Nations. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- Brown, M.E. (2001) The Causes of International Conflict. M.E. Brown, O.R. Cote, S.M. Lynn-Jones, S.E. Miller. (eds.) *Nationalism and Ethnic Conflict*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology. p. 5 – 11.
- Brzoska, M. (2001) Design and Implementation of Arms Embargoes and Travel and Aviation Relates Sanctions: Results of the Bonn-Berlin Process. Bonn: BICC. p. 73. – 76.
- Caplan, R. The Princeton Encyclopedia of Self-Determination: Peacekeeping/ Peace Enforcement. Izgūts no: <http://pesd.princeton.edu/>
- Caselli, F., Coleman, W.J. (2010) On the Theory of Ethnic Conflict. Izgūts no: <http://faculty.fuqua.duke.edu/>
- CNN. Syria 2013. Izgūts no: <http://edition.cnn.com/>
- Conference of International Investigators. (2009) Uniform Guidelines for Investigations. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- Council of Europe. Parliamentary Assembly Resolution 1831 (2011).
- Cordell, K., Wolff, S. (2010) *Ethnic Conflict: Causes, Consequences and Responses*. Cambridge: Polity Press, Cambridge. p.18.
- Demmers, J. (2012) *Theories of Violent Conflict: An Introduction*. New York: Routledge.p.2– 10.
- Deutsch, M. (1991) Subjective Features of Conflict Resolution: Psychological, Social and Culture Influences. Vayrynen, R. (ed.) *New Directions in Conflict Theory: Conflict*

Resolution and Conflict Transformation. London: International Social Science Institution, p. 26 – 27.

Directorate-General for External Policies of The Union Policy Department. (2013) The Possitions of Russia and China at the UN Security Council in the Light of Recent Crises. Belgium: European Union. p. 6 – 35.

Doyle, M.W., Sambanis, N. (2006) Making War and Building Peace: The United Nations since the 1990's. Doyle, M.W., Sambanis, N. (eds.) Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations. USA: Princeton University Press. p. 1. - 5.

Ellis, D.G. (2006) Transforming Conflict: communication and ethnopolitical conflict. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers. p. 169.

European Commission. Restrictive measures (sanctions) in force. 215 TFEU.

European Commission. Sountires and Regions: Syria. Izgūts no: <http://ec.europa.eu/>

European External Action. Fact Sheet: European Union and Syria. 31018/01

Evangelidis, L.A. (2001) International Stabilization and Peace Support: What the European Union Can Contribute. Spillmann, K.R., Bernauer, T., Gabriel, J.M., Wenger, A. (eds.) Peace Support Operations: Lessons Learned and Future Perspectives. Zurich: Peter Lang Pub Inc. p. 176 – 178.

Falk, A., Fehr, E., Fischbacher, U. (2003) Reasons for Conflict: Lessons from Bargaining Experiments. Journal of Institutional and Theoretical Economics. 159. p. 171.

Fateh, T. UNHCR: Assistance distributed in Cooperation with Syrian Government. Izgūts no: <http://syriatimes.sy/>

General Assembly of the United Nations. (1945) Charter of The Unoted Nations.

General Assembly of United Nations. (1950) Uniting for Peace. Izgūts no: <http://www.un.org/>

Gladstone, R. Friction at the U.N. as Russia and China Veto Another Resolution on Syria Sanctions. Izgūts no: <http://www.nytimes.com/>

Gleditsch, N.P., Wallensteen, P., Eriksson, M., Sollenberg, M., Strand, H. (2002) Armed Conflict: A New Dataset. Journal of Peace Research. 39 (5). p. 615.

Global Centre for the Responsibility to Protect. Timeline of International Response to teh Situation in Syria. Izgūts no: <http://www.globalr2p.org/>

Gowan, R. (2013) Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. Stability. 2(1). p.1 –6.

Green, L.C. (1993) The Contemporary Law of Armed Conflict. United Kingdom: Manchester University Press. p. 170. – 173.

Gulf states recalling ambassadors in Syria. Izgūts no: <http://www.reuters.com/>

Hodzic, C.H., Ford, T. (2013) Lessons Learned from UN Peace Enforcement Operations After the Cold War. USA: Peace Operations Training Institute. p. 13. – 36.

Hoeffler, A. (2014) Can international interventions Secure the Peace? International Area Studies Review. 17(1). p. 75 – 94.

Hofmann, C.A., Roberts, L. Shoham, J., Harvey, P. (2004) Mesuring the Impact of Humanitarian aid: A Review of current practice. United Kingdom: Overseas Development Institute. p. 9.

- Hossain, K. (2008) The Complementary Role of the United Nations General Assembly in Peace Management. *Uluslararası Hukuk ve Politika*. 4(13).p. 77 – 93.
- Human Rights Watch. World Report 2011: Syria. Izgüts no: <http://www.hrw.org/>
- Human Rights Watch. World Report 2012: Syria. Izgüts no: <http://www.hrw.org/>
- Human Rights Watch. World Report 2013: Syria. Izgüts no: <http://www.hrw.org/>
- Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliott, K.A., Kuir, J. (2011) Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: EU, US vs. Syrian Arab Republic. Washington: Peterson institute for International Economics. p. 1 – 17.
- International Crisis Group. (2012) Syrias Mutating Conflict. Middle East Report N°128.
- Jackson, M.O., Morelli, M. The Reasons of Wars – an Updated Survey.p. 10 – 13. Izgüts no: <http://www.stanford.edu/>
- Jentleson, B.W. (2000) Economic Sanctions and Post-Cold War Conflicts: Challenges for Theory and Policy. Stern, P.C., Druckman, D. (eds.) International Conflict resolution After the Cold War. Washington: National Academies Press. p. 126.
- Jimenez, P.X. (2008) Gender Perspectives in United Nations Peacekeeping Operations. USA: Peace operations Training Institute. p. 14.
- Katanayagi, M. (2002) Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations. Netherlands: Kluwer Law International. p. 76 – 93.
- Kucukkeles, M. (2002) Arab League's Syrian Policy. Washington: Foundation for Political, Economic and Social Research. p. 8 – 11.
- Kulesa, M., Starck, D. Peace Through Sanctions? Izgüts no: <http://www.globalpolicy.org/>
- Latif, D. (1960) United Nations' Changing Role in The Post-Cold War Era. Research Center for International Political and Economic Relations of Ankara University (ed.) The Turkish Yearbook of International Relations. Ankara: Ankara University Press. p.52-53.
- League of Arab States. Report of the Head of the League of Arab States Observer Mission to Syria for the period from 24 December 2011 to 18 January 2012. 12-21687
- LeRoy Bennet, A. (1988) International organizations: Principles and Issues. 4th ed. USA: Prentice Hall. p.355.
- Levine, D. (2010) Peacekeeper Impartiality: standards, Processes, and Operations. Maryland: Center for International and Security Studies. p. 9 – 18.
- Mac Ginty, R., Robinson, G. (2002) Peacekeeping and violence in ethnic conflict. Thakur, R.C., Schnabel, A. (eds.) United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement. Tokyo: United Nations University Press. p. 30 – 34.
- Malas, N., Fassihi, F. Syria's Escalating War Bleeds Into Lebanon. Izgüts no: <http://online.wsj.com/>
- McNair Chambers. (2012) Updates on Syria and Sanctions: Overview of UN, US and EU Sanctions and recent events in Syria. Qatar: McNair Chambers. p. 17.
- Mohamed, S. (2013) Omissions, Acts, and the Security Council's (in)Actions in Syria. Boston University International Law Journal. 31(413). p. 413 – 434.
- Mood, R. Statement attributable to the Head of the UN Supervision Mission in Syria. Izgüts no: <http://www.un.org/>

- Mourtada, H. Assad Forces Push Back at Rebels Across Syria. Izgūts no: <http://www.nytimes.com/>
- Murphy, R. (2007) UN Peacekeeping in Lebanon, Somalia and Kosovo: Operational and Legal Issues in Practice. Cambridge: Cambridge University Press. p.326.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2006) Rule-of-Law Tools for Post-Conflict States: Mapping the justice sector. New York and Geneva: United Nations. p. 42 – 44.
- Oliver, G.F. (2002) The Other Side of Peacekeeping: Peace Enforcement and Who Should Do It? International Peacekeeping: The Yearbook of International Peace Operations. 8. p.99-117.
- Oxfam International. United Nations Integrated Missions and Humanitarian Assistance. Izgūts no: <http://www.oxfam.org/>
- Oxford Dictionaries. Blockade. Izgūts no: <http://www.oxforddictionaries.com/>
- Oxford Dictionaries. Investigation. Izgūts no: <http://www.oxforddictionaries.com/>
- Paris, R. (2007) Post-conflict Peacebuilding. Weiss, T.G., Daws, S. (eds.) The Oxford Handbook on The United Nations. USA: Oxford University Press. p. 405 – 406.
- Ramsbotham, O., Woodhouse, T., Miall, H. (2010) Contemporary Conflict Resolution: The prevention, management and transformation of deadly conflicts. Cambridge: Polity Press, Cambridge. p.5.
- Raymond, W.J. (1992) Dictionary of Politics: Selected American and Foreign Political and Legal Terms. 7th ed. USA: Brunswick Publishing Corporation. p. 93.
- Report of the Secretary-General. (1992) An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. A/47/277 - S/24111.
- Report of the Secretary-General. Implementing the Responsibility to Protect. A/63/677.
- Report of the Secretary-General. (2011) Preventive Diplomacy: Delivering Results. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- Rosenberg, S. Why Russia sels Syria arms. Izgūts no: <http://www.bbc.com/>
- Associated Press. Russia and China veto UN resolution against Syrian regime. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>
- Rosli, B. (2001) Training Soldiers for Peace Support Operations: New Training Requirements and Switzerland's Approach. Spillmann, K.R., Bernauer, T., Gabriel, J.M., Wenger, A. (eds.) Peace Support Operations: Lessons Learned and Future Perspectives. Zurich: Peter Lang Pub Inc. p. 225 – 227.
- Rothman, J., Olson, M.L. (2001) From Interests to Identities: Towards a New Emphasis in Interactive Conflict Resolution. Journal of Peace Research. 38(3). p. 289 – 290.
- Secretary General. Report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012).
- Security Council Report. UNSMIS (Syria). Izgūts no: <http://www.securitycouncilreport.org/>
- Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States. Annex to Security Council resolution 2042 (2012)
- Snow, D.M., (1993) Peacekeeping, Peacemaking and Peace-Enforcement: The U.S. Role in The New International Order. USA: Strategic Studies Institute.
- Syria Civil War Map: June 2013. Izgūts no: <http://www.polgeonow.com/>

Syrian Uprising: Map Update 5. Izgūts no: <http://www.polgeonow.com/>

Team, G., Poole, L. Funding to the Syrian Crisis. Izgūts no: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/>

The Council of the European Union. (2013) Council Decision 2013/255/CFSP: concerning restrictive measures against Syria. Official Journal of the European Union. 147(14). p.14. – 45.

The Government Statement For Executing the Political Program for Solving the Crisis. Izgūts no: <http://syriatimes.sy/>

The Guardian. Syria 2013. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>

The New York Times. Syria 2013. Izgūts no: <http://query.nytimes.com/>

Three Gulf States Withdraw Ambassadors From Syria. Izgūts no: <http://www.voanews.com/>

UNICEF. (2013) Thematic Report 2012: Humanitarian Action and Post-Crisis Recovery. New York: UNICEF. p.3– 72.

UN Daily News. UN observers hold mediation meeting with opposition members in Syrian city of Douma. Izgūts no: <http://www.un.org/>

United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support. (2008) United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines. New York: United Nations. p. 20 – 97.

United Nations Department of Peacekeeping Operations. (1999) Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-combatants in a Peacekeeping Environment: Principles and Guidelines. USA: United Nations. p.15.

United Nations Department of Peacekeeping Operations. (2003) Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations. USA: United Nations. p.83 – 92.

United Nations Department of Political Affairs. (2011) Preventive Diplomacy Report. New York: United Nations.

United Nations Department of Political Affairs. Types of Assistance. Izgūts no: <http://www.un.org/>

United Nations Development Programme. Investigations. Izgūts no: <http://www.undp.org/>

United Nations Development Programme Office of Audit and Investigations. (2012) Investigation Guidelines. Izgūts no: <http://www.undp.org>

United Nations General Assembly. Human Rights Council Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic. A/HRC/S-17/2/Add.1

United Nations General Assembly. Report on Situation of human rights in the Syrian Arab Republic. A/HRC/19/L.38/Rev.1

United Nations General Assembly Resolution 3314. (XXIX)

United Nations. Peace and Security. Izgūts no: <http://www.un.org/>

United Nations Peacekeeping Operations. Fact Sheet: April 2012. Izgūts no: <http://www.un.org/>

United Nations Peacekeeping Operations. Fact Sheet: July 2012. Izgūts no: <http://www.un.org/>

- United Nations Peacekeeping Operations. Fact Sheet: June 2012. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- United Nations Peacekeeping Operations. Fact Sheet: May 2012. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- United Nations Peacekeeping. Peacekeeping Fact Sheet. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- United Nations. Report of the Panel on United Nations Peace Operations (The Brahimi Report). Izgūts no: <http://www.unrol.org/>
- United Nations Security Council. Letter dated 10 August 2012 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2012/618
- United Nations Security Council. Letter dated 13 July 2012 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2012/542
- United Nations Security Council. Letter dated 25 May 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council. S/2012/363
- United Nations Security Council. Resolution 2043 (2012). S/RES/2043 (2012)
- United Nations Security Council. Statement by the President of the Security Council. S/PRST/2012/10
- United Nations. What is Peacekeeping? Izgūts no: <http://www.un.org/>
- UN Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights. Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons. Izgūts no: <http://www.ohchr.org/>
- United Nations. United Nations Supervision Mission in Syria. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- United Nations. UNSMIS Background. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- United Nations. UNSMIS Facts and Figures. Izgūts no: <http://www.un.org/>
- Weaver, M. Syria crisis: new 'massacre' in Damascus suburb - Monday 22 April. Izgūts no: <http://www.theguardian.com/>
- Wimmer, A. (2004) Introduction: Facing ethnic conflicts. Wimmer, A., Goldstode, R.J., Horowitz, D.L., Joras, U. Schetter, C. (eds.) Facing Ethnic Conflict: Toward a New Realism. Oxford: Rowman & Littlefield Publishing Group. p. 3.

PIELIKUMI

ANO miera uzturēšanas instrumenti, funkcijas, kritēriji

Miera uzturēšanas instrumenti	Funkcijas	Kritēriji
Ziņošana	Ziņošana par potenciālu vai esošu konfliktu	Ziņojuma esamība; Ziņotājs; Ziņojuma saturs.
Izmeklēšana	Konflikta cēloņu un situācijas izmeklēšana un analīze	Ziņotājs vai informācijas avots; Izmeklēšanas procesā piesaistītās organizācijas; Izmeklēšanas procesa ilgums; Izmeklēšanas procesā iegūtie fakti un informācija; Izmeklēšanas procesa rezultāti un secinājumi.
Rekomendāciju sniegšana konflikta atrisināšanai	Rekomendāciju sniegšana potenciālā vai esošā konflikta novēršanai	Rekomendāciju esamība; Rekomendāciju būtība; Rekomendāciju pielietojums.
Preventīvā diplomātija	Konflikta draudu novēršana	Iepriekšējo konfliktu analīze; Novērošanas un konsultēšanas misijas; Demokrātisko vērtību stiprināšana; Ekonomikas sektora attīstīšana; Reģionālo organizāciju stiprināšana.
Sankcijas	Diplomātiskās	Piemēroto sankciju veidi; Piemēroto sankciju apjoms; Piemērošanas laika periods; Valsts reakcija; Loma miera sarunu uzsākšanā

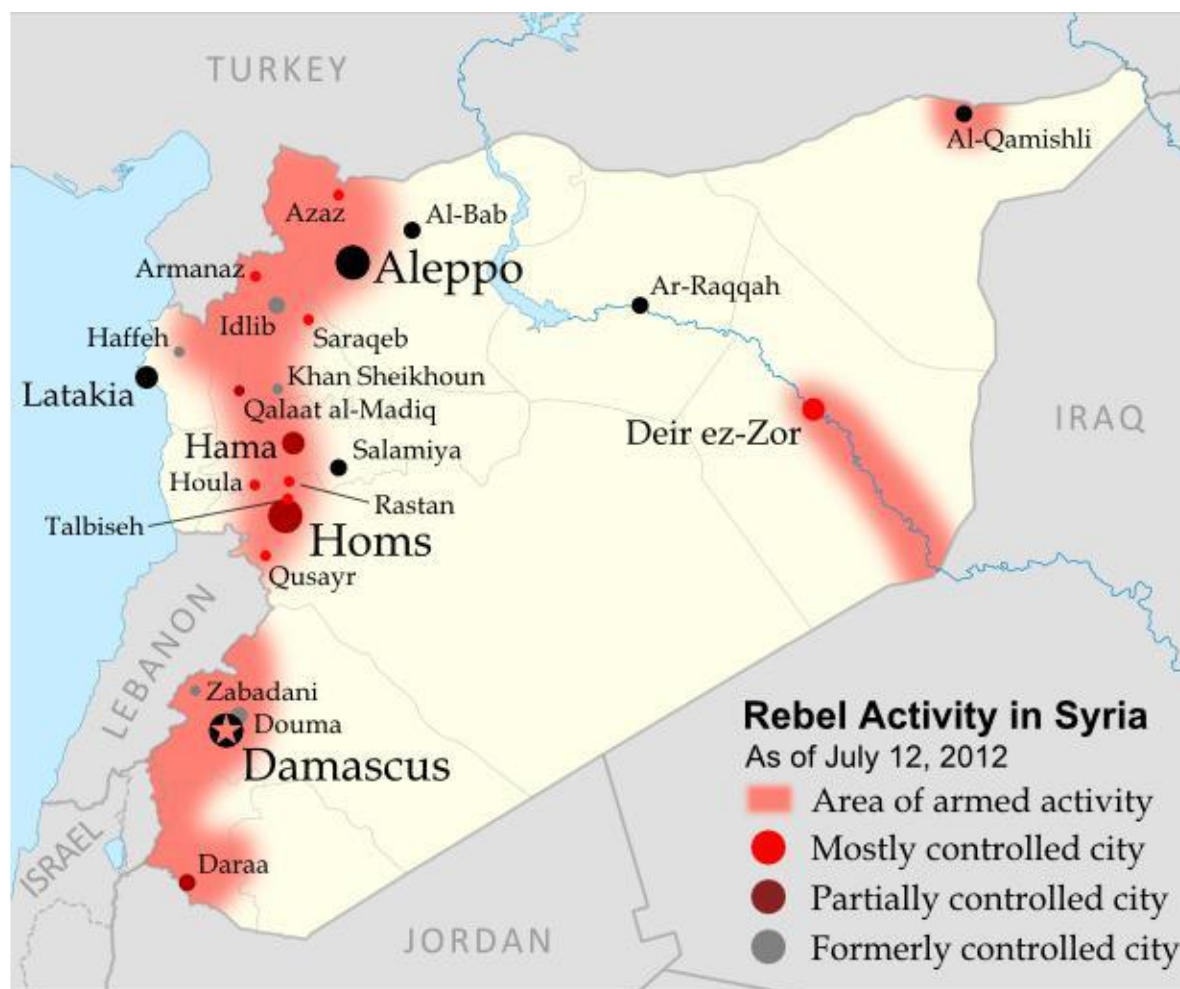
	Ekonomiskās	Piemēroto sankciju veidi; Piemēroto sankciju apjoms; Piemērošanas laika periods; Valsts reakcija; Loma miera sarunu uzsākšanā
	Kultūras	Piemēroto sankciju veidi; Piemēroto sankciju apjoms; Piemērošanas laika periods; Valsts reakcija; Loma miera sarunu uzsākšanā
	Militārās	Piemēroto sankciju veidi; Piemēroto sankciju apjoms; Piemērošanas laika periods; Valsts reakcija; Loma miera sarunu uzsākšanā
Demonstrācijas, blokāde un cita veida operācijas	Situācijas stabilizēšana un dialoga veidošana, konflikta apturēšana	Demonstrāciju, blokāžu un cita veida operāciju esamība; Instrumenta izmantošanas rezultāts.
Miera uzspiešana	Instrumenta legālās bāzes nodrošināšana	Leģitimitāte; Konflikta skartās valsts vai reģiona suverenitātes respektēšana; Ticama izvietoājamo bruņoto spēku struktūra un sastāvs; Savstarpējā cieņa; Caurspīdīgums; ANO dalībvalstu vienotība; Spēja sadarboties; Brīvību un tiesību ievērošana
	Problēmas vai agresora	Agresijas izpausmes;

	identificēšana	Agresijas objekts (saņēmējs); Agresijas subjekts (izpildītājs); Agresors (iniciators, līderis); Agresijas upuru skaits. Agresijas izpausmju ilgums
	Problēmas vai agresora neitralizēšana	Laika periods, kurā agresors neitralizēts; Jaunu agresijas uzplūdu izveidošanās iespējamība; Agresora pilnīga neitralizēšana – iespējama/ neiespējama.
	Bruņoto spēku izvietošana	Vienību daudzums; Laika posms, kurā vienības izvietotas; Pretējās puses reakcija vai agresija; Agresijas novēršana; Vienību uzturēšanās ilgums valstī.
	Pušu samierināšana	Sniegtie priekšlikumi; Priekšlikumu neitralitāte; Sabiedrības atbalsts; Miera līguma noteikumi; Abpusējs izdevīgums; Kapacitāte atsākt konfliktu; Konflikta cēloņu novēršana.
Miera iedibināšana	Konflikta identificēšana	Konfliktējošās puses; To sadarbības partneri; Resursu pieejamība; Konflikta cēloņi; Konflikta vēsture.
	Pamiera panākšana	Vienošanās konfliktējošo

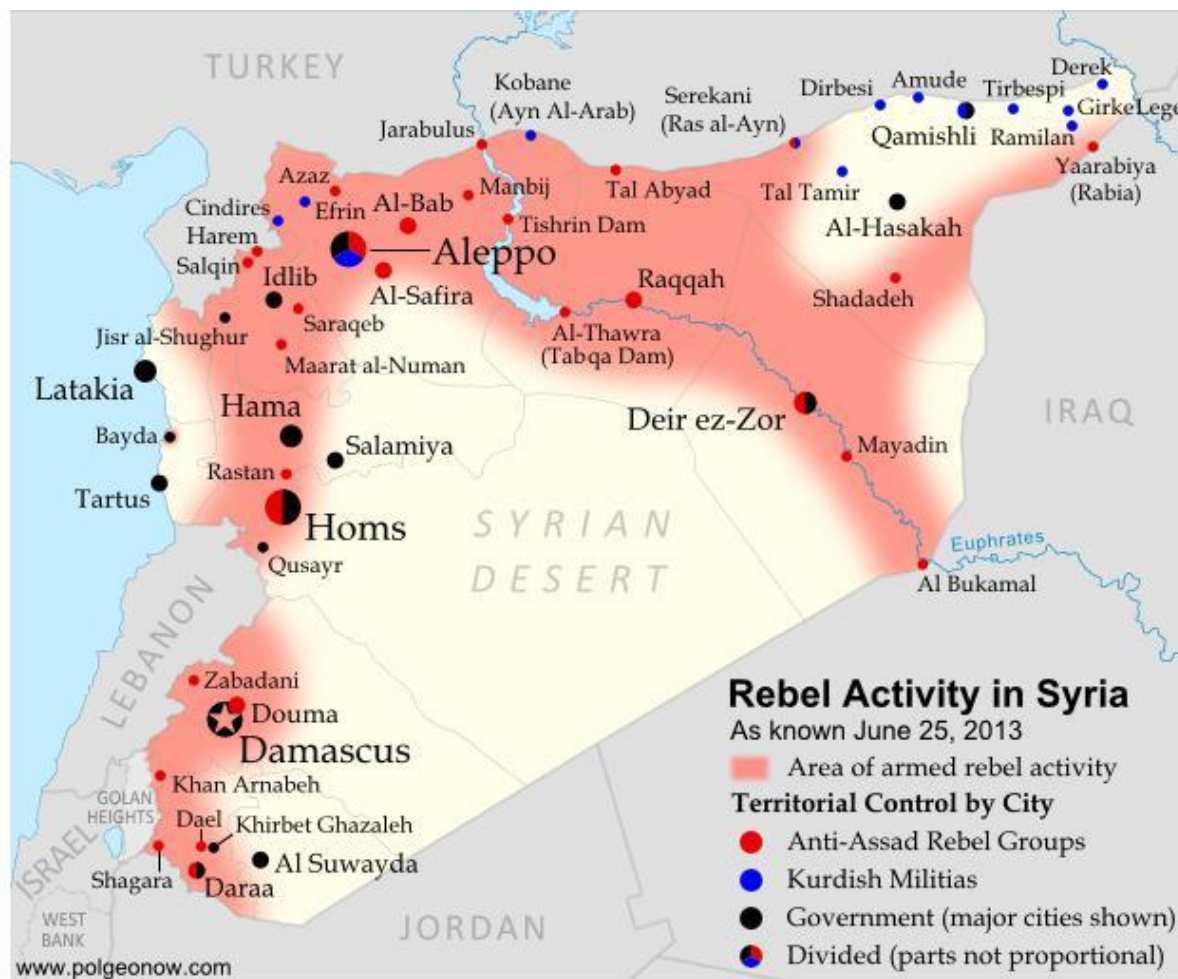
		pušu starpā; Miera līguma izstrādes laiks; Pušu noteikumi; Abpusējie ieguvumi; Nozīme konflikta cēloņu novēršanā.
	Cēloņu novēršana	Nabadzības novēršana Politisko represiju novēršana Nevienlīdzīga resursu sadalījuma novēršana Politiskās nevienlīdzības novēršana u.c.
Miera uzturēšana	Operatīvā funkcija (misijas nodrošināšana)	Mandāts Vienprātība par misijas nepieciešamību Finansējums Tehniskais aprīkojums Cilvēkresursi
	Reģiona drošības stabilizēšana	Sadarbība ar reģionālajām un starptautiskajām organizācijām Diplomātiskais atbalsts Operatīvais atbalsts Atbalsts militāro vajadzību nodrošināšanai Atbalsts cilvēkresursu, mītņu nodrošināšanai
	Bruņoto grupējumu atbruņošana, demobilizācija, pārgrupēšana	Bruņoto spēku lielums Karavīri -> miera uzturētāji Konfiscētā bruņojuma apjoms Bruņojuma bīstamības pakāpe Rīcība ar konfiscēto

		bruņojumu
	Teritorijas atbrīvošana no ieročiem	Piesaistītie cilvēkresursi Specializācija Laika periods Teritorija
	Bēgļu un izsūtīto personu atgriešana valstī	Repatriēto skaits Laika periods Humanitārā palīdzība Kompensācijas Likumi un normas
	Pušu samierināšana	Vienošanās konfliktējošo pušu starpā Miera līguma (ja tāds pastāv) izstrādes laiks Pušu noteikumi Miera līguma parakstīšana Ieguvējs Nozīme konflikta risināšanā
	Normu un likumu ieviešana un uzraudzība	Rezolūcijas, noteikumi, likumi, to skaits Būtība Savietojamība ar konfliktējošo pušu interesēm un vajadzībām Loma situācijas stabilizēšanā
Miera veidošana	Humanitārā palīdzība	Veselības aprūpe Smago slimību un epidēmiju apkarošana Veselības aprūpes sistēmas atjaunošana Dzeramā ūdens un pārtikas piegāde Cilvēkresursu nodrošināšana Civiliedzīvotāju apmācība

		Iztikas līdzekļu nodrošināšana Lauksaimniecības atjaunošana Faunas un floras aizsardzība
	Drošības spēku un policijas veidošana un apmācība	Darbības efektivitāte Pārvaldība un uzraudzība Attiecības ar sabiedrību Ilgtspēja
	Cilvēktiesību uzraudzība	Institūciju izveide Darbinieku apmācība Likumi un normas Izglītības programmas
	Pārvaldes struktūru, likumu reformēšana un uzraudzība	Izveidotās iestādes Rekrutēto darbinieku skaits Darbinieku apmācības Izdotie likumi un normas Civiliedzīvotāju reģistri Misijas spēku tiešā nodarbinātība
	Vēlēšanu procesa novērošana, pārraudzība, organizēšana, vadība	Tehniskā vadība Vēlēšanu novērošana Vēlēšanu organizēšana un uzraudzīšana
	Atbalsts valsts rekonstrukcijai un ekonomikas attīstībai	Ēku būvniecība Infrastrukturā būvniecība un atjaunošana Uzņēmumu darbības atjaunošana Valsts ražošanas sektoru atjaunošana un attīstība. Investīcijas

²²⁰ Syrian Uprising: Map Update 5. Izgūts no: <http://www.polgeonow.com/>

²²¹ Syria Civil War Map: June 2013. Izgūts no: <http://www.polgeonow.com/>

Faktiskais cilvēkresursu skaits un misijas budžets

Mēnesis	Karavīri	Militārie novērotāji	Policija	Starptautiskais civilais personāls	Iekšzemes civilais personāls	Brīvprātīgie	Kopējais cilvēkresursu skaits	Budžets, USD
Aprīlis ²²²	0	25	0	3	0	0	28	N/A*
Maijs ²²³	0	271	0	71	14	0	356	N/A*
Jūnijs ²²⁴	0	278	0	81	40	0	399	N/A*
Jūlijs ²²⁵	0	150	0	70	35	0	255	16,8 miljoni ²²⁶

*N/A – nav attiecināms (ar misijas budžetu saistītajos publiski pieejamajos statistikas datos tiek uzrādītas kopējās misijas izmaksas).

222United Nations Peacekeeping Operations. *Fact Sheet: April 2012*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

223United Nations Peacekeeping Operations. *Fact Sheet: May 2012*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

224United Nations Peacekeeping Operations. *Fact Sheet: June 2012*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

225United Nations Peacekeeping Operations. *Fact Sheet: July 2012*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

226United Nations. *UNSMIS Facts and Figures*. Izgūts no: <http://www.un.org/>

Maģistra darbs

„ANO miera uzturēšanas misiju izvērtējums: Sīrijas gadījuma analīze” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot satura rādītāju, anotācijas, apzīmējumu sarakstu, izmantotos informācijas avotus un pielikumus) ir 212 664 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: _____ Līva Immermane

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr. sc. pol. Gunda Reire _____

28.05.2014.

Recenzents: profesore Dr. paed. Žaneta Ozoliņa

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.06.2014. prot. Nr. _____

Komisijas sekretārs: _____
(paraksts)